

reakció

A POLGÁRI UNDERGROUND LAPJA

07.10.

SZAPPAN, VÉR, NAGY TESTVÉR

Tíz éve indultak a kereskedelmi
televíziók idehaza

ELFÜRTUK
Vitézy Dávid
a BKV-ról

GASZTRO-
HORROR
Olasz konyha
Magyarországon

FŐVÁROSI
NAPCIRKUSZ
Varázslat
a porondon

369 Ft www.reakcio.hu

HU ISSN 1789-2325

9 771587 909000

07010

Magyarok a piacon

KONFERENCIA
KIS- ÉS KÖZÉP-
VÁLLALATOK
SZÁMÁRA

2007. EUROPA
CONGRESS
OKTÓBER 10. CENTER

A SIKERES MÁRKAÉPÍTÉS HAZAI PÉLDÁI

A FENNMARADÁS ÉS NÖVEKEDÉS TITKA: MEGÚJULÁS? KREATIVITÁS? KURÁZSI?

AZ ÉSSZERŰ REKLÁMBEFEKTETÉS: RÖVID ÉS HOSSZÚ TÁVÚ KOMMUNIKÁCIÓS STRATÉGIA

FŐTÁMOGATÓ:

MFB

Magyar Fejlesztési Bank Részvénytársaság

RÉSZVÉTELI DÍJ: **29 900 FT + ÁFA**
(SZEPTEMBER 10-IG 20% KEDVEZMÉNY)

TEL.: 06 1 461 14 52 FAX: 06 1 461 14 47
RÉSZLETES PROGRAM ÉS JELENTKEZÉS:
WWW.MAGYAROKAPIACON.HU

SZERVEZŐPARTNEREK

HetiVálasz

A változtatás jogát fenntartjuk!

BAJNAI GORDON, MINISZTER ■ **HERNÁDI ZSOLT**, MOL ■ **KOZÁK ÁKOS**, GFK ■
SZÉLES GÁBOR, MGYOSZ ■ **BÉRES JÓZSEF**, BÉRES ■ **NEUBAUER KATALIN**, CBA ■ **DR.**
KÜRTI SÁNDOR, KÜRT ■ **ZWACK SÁNDOR**, FRANK ODZUCK, ZWACK ■ **KOVÁCS**
LÁSZLÓ, PICK ■ **KUTVÖLGYI PÁL**, BROKERNET ■ **SZILVÁSSY CSILLA**, KEMIKÁL ■ **PALÁSTI**
JÓZSEF, FORNETTI ■ **PÁSZTI BALÁZS**, SZAMOS MARCIPÁN ■ **DR. FAZEKAS ILDIKÓ**, ÖRT
■ **IREGHY ATTILA**, HELIA-D ■ **GÁBOR IVÁN**, CAFÉ REKÁM

KÖSZÖNJÜK A TÁMOGATÁST PARTNEREINKNEK

SAMSUNG

VILÁGGAZDASÁG

axel springer

REGGEL

REFLEX

MAGYAR HÍRLAP

index

üzlet&siker

FIGYELŐ

Lapkiadás

[origo]

TARTALOM

18 Körkörös blöff

32 Francia-Svájc, hagyomány és minőség

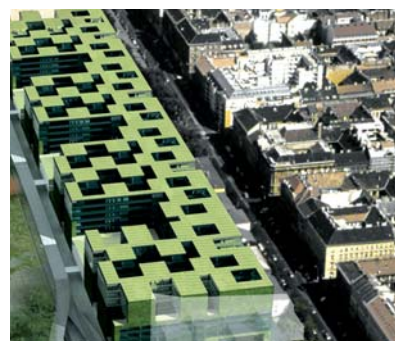
54 Pop – Varga Zsuzsa

28 Reformia

42 Vissza kettő, padlógáz

56 Kormányzati negyedmegoldás

KÖZÉLET

- 4** Lapzsemle
- 5** Ha lesz emberi arcuk
- 6** Szappan, vér, Nagy Testvér
- 11** Van veszítenivalójuk
- 14** Elfúrtuk
- 17** Ők, ketten
- 18** Körkörös blöff
- 21** Vigyázó szemünket
- 22** MLM: a hálózat csapdájában
- 24** Fehér lótól a rózsadombi paktumig
- 26** Oli bácsi a köztársaságról
- 28** Reformia

ÉLETMÓD

- 29** Szmog, kecske, hekkerek
- 30** Ne légy lámer!
- 31** Valakit keresünk
- 32** Francia-Svájc, hagyomány és minőség
- 34** A golf áramlat
- 36** Pizza alla kecsöp
- 38** A Kicsi Virág hadművelet
- 39** A futball evolúciója
- 41** Ég a gyertya, ég
- 42** Vissza kettő, padlógáz
- 44** Szalontahók

KULTÚRA

- 45** A Nap cirkusza
- 47** Nagyot álmodni
- 48** Circus Minimus
- 49** A sötét oldal csillaga
- 50** Fliegauf Benedek – Örvénylő létezés
- 52** Recenzens: Határsértők
- 54** PopMuzik
- 55** Zuboly
- 56** Kormányzati negyedmegoldás
- 57** Tünde a tündérvárban
- 58** A konzervatív anarchista

Több unalmat!

Egy biztos. Demszky nélkül szegényebb, unalmasabb lenne a fővárosi közélet. (Andai György: „Demszky a király”, Budapesti 7Nap, szeptember 6.)

Azért egyszer az életben ki kellene már próbálni!

Szondázni**a kocsmákban**

A Fidelitas aktivistáinak végre rendszeresen meg kellene jelenniük vidéken és a fővárosban a piacokon, a kocsmákban, a szórakozóhelyeken. (...) Egyrészt, hogy szondázzák a közhangulatot, másrészt, hogy suttagó vagy nyílt propagandát fejtsenek ki. (Zsebők Csaba: Közéleti tematizációk, Magyar Nemzet, szeptember 8.)

Magyar Nemzet-félóra az afterpartyn?

Középiskolás fokon

Burgenland – leszámítva Felsőőr maroknyi kisebbségét – nem magyar, és valószínűleg nem is volt az soha. (...) Ez az vezreden át a magyar álladalmhoz tartozó vidék német, és mindig is az volt. (Bächer Iván: Uhudlerland 4., Népszabadság, szeptember 8.)

A főzés jobban megy, tanár úr...

Mars a föld alá!

(A Nyugatiban) Nem lesz platóval lefedett vágánysor, ehelyett a föld alá kerül a vasút. Így egyebek között

felszabadul a pályaudvari nagycsarnok, sőt keresztben is átjárhatóvá, következésképp sokféle közfunkcióra használhatóvá válik. (Vargha Mihály: Színe és visszaja, HVG, augusztus 18.)

A hülye Eiffel meg nem is gondolt erre. A parlamentből pedig lehetne egy nagyterű cipőbolt.

Kérem, kapcsolja ki

Már anno megmondtuk. Minek mentek a zsidó tulajdonú iwiwre, magyarok? Igaz, jobboldali kézben nincs hasonló, sok ügyfelet kiszolgálni képes portál, mert a Fidesz állami pénzből meggazdagodott korifeusai és szponzorai erre sem adnak lóvét. (Kurucinfó, augusztus 28.)

Ha kiderül, hogy az internet is zsidó találmány, akkor megalakítjuk a kuruc wide webet (kww), és nézhet a világ!

A szponzor

Szent Teréz ereklyéjének szállítója Magyarországon a Csiki-Bege Kft. (Városmisszió, Budapest, 2007, szórólap)

Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen.

Gyűlöl és nem szeret

Átlapoztam a bulvárlapokat, a náci napilapot, felhajtottam kisfröccsömet, aztán kezdtem a veselkedést hazafele. (Bächer Iván: Kocsmazaj 5. Népszabadság, szeptember 15.)

Mindenütt jó, de legjobb a kútmérgezés.

Abszolút szegregáció

Így, ha a magyar oktatáspolitikai nem tesz valamit, akkor ezek a gyerekek – és különösen a cigány gyerekek – jó eséllyel külön iskolában, külön osztályban és az utolsó padból fognak nagy nehezen elballagni a 8. osztályból. (Kende Ágnes: A középosztály neurózisa, Hírszerző, 2007. szeptember 15.)

Az utolsó padnak is csak a legszélén!

Tehetség

A világ minden nyelvén el tudja mondani, hogy allergiája miatt nem fogyaszthat tejet. (Kuriózumok Demszky Gáborról, demszky.hu)

A „bármilyen áron megépítjük a négyes metró” hány nyelven megy?

Verődés

Kordon és rendőrök a TV-székház környékén, italozó újságírók a Tuli-pán presszóban, kisebb csoportokban verődő beszélgető tüntetők, zászlóval egvedül sétáló, maguknak hangosan jelszavakat mantrázó küldetéstudatos demonstrálók, „buzi-rendőrök”, „gyurcsánytakaroggy”, stb. (Tanácstalan tüntetők az éjszakában, Hírszerző, 2007. szeptember 16.)

A kisebb csoportokban verődés már tavaly is komoly népszerűségnek örvendett.

A hónap nyertese

NICOLAS SARKOZY

Nem, nem következett be könnyes coming out eddig titokban tartott magyarságáról a Szent Korona előtt, és a mi Nicolas-nk nem tépte darabokra a trianoni békeszerződést az Országgyűlésben, de nekünk akkor is ő a hónap nyertese. Nemcsak azért, mert minden reakciós szívét melengető módon elküldte legelni a hatvannyolcas zombikat az elnökválasztási kampányban, és mert nem kér elnézést, amiért jobboldalinak vallja magát. Azért nyert utcahosszal nálunk, mert rég fordult elő, hogy a

hazánkba látogató külföldi államférfi eszmei rokonként való felmutatásáért ilyen durva iszapbirkózás induljon a politikai táborok között. Magyarországon vagyunk, tehát az a játék sem maradhatott ki, amelynek célja a mucsai magyar jobboldal európai szalonképtelenségének hangsúlyozása. Sarkozy persze erről mit sem tudott, vélhetően nem is kötötte le volna igazán. Első száz napja alapján még túlmozgását meg csilivili Rolex karóráit is megbocsátjuk neki.

(A témában lásd még cikkünket a 21., és Doromboló cicus-díjunkt a 27. oldalon)

A hónap vesztese

ZUSCHLAG JÁNOS

„Elytárs, hisz te vagy a Vörös Segély! / Testvér, segítsd a lebukottakat” – szegény József Attila nem tudta anno, hogy mivé fajul a mozgalom. Bár ő már talán az ötvenes éveket sem élte volna túl, de ha mégis, minden bizonyítással ámuldozna Zuschlag János karriertörténete láttán.

Permanens antifaszizmus, orbánozás, lefelé taposás, felfelé nyalás az aktuális főnöknel pár évig: a kötelező ujji-

gyakorlatok egészen jól mentek addig, amíg ez a derék fiú egy rutinszerű antifaszista autodafén el nem süttött egy, a Dunába lőtteken gúnyolódó poént, pont az elvtársak és egy tévékamera előtt. Ezután a pártból nem zárták ki, sőt megyei főfunkci maradt, amit a maga javára fordítva igazi alapítványmacsó lett: dőlt a lé az általa és még nem ismert bűntársaival gründolt kamualapítványokhoz. „Nincs Zuschlag-ügy” – mantrázza a rabszíjon vezetett jövő záloga, és már talán a szabadulás utáni jövőjét tervezgeti.

VEZÉR

HA LESZ EMBERI ARCUK

írta: NÉVAI GÁBOR

A halottak nem tudnak védekezni. Ezen már akkor is tűnődünk, amikor a miniszterelnök Nagy Imre sírjánál előadott sajátos performance-át hallgattuk: „(Imre) Te mit csinálnál a helyemben?” A túlbuzgalmat persze értjük: Gyurcsány színre lépése óta megszállottan döntögeti a tabukat, tényleg „sarkaiból akarja kiforgatni a világot”, de legalábbis Magyarországot. A kiforgatás jól halad, mondhatnánk, de itt másról van szó. A kormányfő példaképeket keres, és a néha kiragasztott, toronyház-méretű tapétákon túl új identitást akar adni a nem kis befektetéssel megszerzett kádárista amway-hálózatának, ami lássuk be: ambiciózus projekt. Ebbe az útkeresésbe illeszkedik Bibó István portréja, melyet szorgos munkatársak csempészték a miniszterelnök háta mögé, hogy az 1979-ben meghalt, a diktatúrában végig jogállamról álmodó tudósemler díszletül szolgálhasson az összekulcsolt kezű miniszterelnöki interjúknak.

Egy év telt el a tavalyi zavargások, és 51 a forradalom (az igazi) kitörése óta. Kérdés, hogy kinek van erkölcsi alapja kitenni a falra Bibó István portréját? Fiatalabb olvasóink kedvéért idézzük fel, hogy Bibó István éles eszű, nagy formátumú baloldali gondolkodó – és ami a lényeg: cselekvő – ember volt, aki azon a végzetes 1956. november 4-i hajnalon az akkori törvényes kormányból egyedüli miniszterként maradt a parlamentben, kitartó bátorsággal kopácsolva írógépén azután is, hogy a szovjet csapatok betörték az épületbe és közeledtek a kormány szobáihoz. A legenda szerint rá is nyitottak az íróasztalnál kiáltványt fogalmazó Bibóra, akiről viszont úgy hitték, hogy nagy ember lehet, akit nem szabad zavarni, ezért továbbmentek. Bibó életfogytiglani börtönt kapott, 1963-ban szabadult, de haláláig lényegében szilenciummal büntették. Térjünk vissza a közelmúltba! A most regnáló miniszterelnök nem cicózott sokat: néhány évvel ezelőtt a szeme láttára cipelték el a rendőrök azt a tüntetőt Bibó István budapesti szoboravatásáról (!), aki egyszemélyes „demonstrációval” tiltakozott a kormányfő kettős állampolgárság ügyében folytatott, a bendősovinizmusra és románizásra épített kampánya ellen. Gyurcsány tétlenül nézte végig

az esetet és a sajtó sem kérdezte meg tőle soha, hogy mégis ezt hogy gondolta. A bajok persze korábban kezdődtek. A jogállam szellemiségével már a Medgyessy-kormány is többször szemben találta magát, amikor nem túl burkolt kísérleteket tett a szólás- és gyülekezési szabadság korlátozására. Emlékezhünk a 2002-es, 2003-as rendőri (és politikai) játékokra a demonstrációk engedélyezése kapcsán, vagy akár annak a kamasznak a rendőri vegzálására, aki csúnyákat kiabált a költségvetési garázdaság 2004-ben letűnt bajnokának. A drámai fordulatot mégis az egy évvel ezelőtt történtek hozták el. Miután a tavaly szeptember 19-i MTV-ostrom alkalmával több mint hat órán keresztül magukra hagyták az épületet kilátástalanul védő maroknyi rendőrt, és tűzoltókat sem küldtek a lángoló épülethez, az ezt követő napokban ismét kilengett az inga: a rendőrök – a hatalom szemlélődése mellett – gyakorlatilag ütöttek, vertek és gumilövedékkel lőttek mindenkire, aki a tüntetéseken az útjukba került. A miniszterelnök és az udvari értelmiség a huligánok és a békés tüntetők összemosására építette stratégiáját, csak hogy túl sok embert vertek félholtra 2006. október 23-án ahhoz, hogy mindez hihető legyen. Ne felejtjük el, hogy a jogállam nemcsak az erőszaktól és a miniszterelnöki cinizmustól sérült meg. A valamikor a szabadságjogok hazai apostolaiént küzdő szabad demokraták vezetői szégyenletes szerepet játszottak ebben az időszakban – elég csak a budapesti rendőrpáncsnokot kitüntető, morális csődbe zuhant Demszky Gáborra, vagy az azóta Gergényihez hasonlóan szintén lelépett pártelnök kirívóan ízléstelen meggyezéseire gondolnunk.

Mindezt utólag megfejelve Gyurcsány Ferenc nyár végén hisztériakampányt indított egyik legfőbb távlati szövetségese, a Magyar Gárda ellen (valójában mellette), majd állami, jogi támadásokat helyezett kilátásba a neonácik és az újnnyilasok ellen, akik egyébként – ellentétben a békés célú tüntetőkkel és a polgári kormányok gyakorlatával – kellő számú tévékamera jelenlétében az MSZP-SZDSZ-kormányok idején mindig nyugodtan masírozhatnak fel-alá a városban. Így hát a két – amúgy is inkvizítori hajlamokkal megvert – szocialista honatya, Szabó Zoltán és Török Zsolt magától a nagyfőnöktől kapott ihletet ahhoz, hogy törvényjavaslatban próbálják korlátozni az alkotmányban garantált gyülekezési és egyesülési jogot. Túl azon, hogy volt kommunistáktól soha nem igazán lesz hiteles a jogállamért való nonstop aggódás, ideje világosan kimondani, hogy elfogadhatatlan minden olyan törekvés, amely a jogállam ellenségei elleni harcot a szabadságjogok csorbítására és azok szem-

telen kijátszására (lásd a parlament elé tervezett kamurendezvények ügye) alapozza. A törvényi keretek megfelelőek, azokat a rendszerváltáskor jól alkották meg, igaz, nem terveztek ennyi cinizmussal és ilyen gyöngye politikai elittel 1989-ben. Ha annyira zavarja a szocialistákat az önkényuralommal szimpatizáló – amúgy nem jelentős – tömeg, akkor először is vessenek véget a berkeken belül burjánzó terroristakultusznak (Che Guevara) és zárják ki maguk közül azokat, akik a vörös csillag újbóli engedélyezéséért írtak alá petíciót (Gyurcsány Ferenc és Szigeti Péter). Mivel ez nyilvánvalóan nem fog megtörténni, érdemes a figyelemelterelő témát itt lezárni. Nagy László költő, akit Bibóhoz hasonlóan a többség mára szinte teljesen elfeledett, a hatvanas években arra a kérdésre, hogy mit üzen a jövő magyarjainak, azt felelte: „Csókolom őket... Ha lesz emberi arcuk.” Nehéz volna lenne ma a politikusokkal, az biztos.

Elfogadhatatlan minden olyan törekvés, amely a jogállam ellenségei elleni harcot a szabadságjogok csorbítására alapozza

KOZ
ELEK

CH₃

SZAPPAN, VÉR, NAGY TESTVÉR

írta: RAJCSÁNYI GELLÉRT

Tíz éve indultak a kereskedelmi tévék Magyarországon

Television, the drug of the nation – Tévé, a nemzet drogja: már 1991-ben így szövegelt az amerikai Hiphoprisy kollektíva. Idehaza 1991-ben még mit sem tudtunk a kereskedelmi tömegmédiá mennyországaról és pokláról. A nemzet apraja a Disney-mozidélutánnak, nagyja pedig a versenytárs nélküli Friderikusz-show-nak örvendezett, mondván, itt van végre Amerika és vele a színes-szagos fogyasztói televíziózás.

Pedig az ősrobbanás csak 1997-ben következett be. A tíz évvel ezelőtti őszi fuvallatok magukkal hozták a földi sugárzású kereskedelmi televíziókat: a TV2 és az RTL Klub alapjait változtatta meg a magyar tévé nézők szokásait, sőt, egyes vélemények szerint a társadalom értékvilágát is.

A négyévesnél idősebb magyarok átlagosan napi négy és fél órát ülnek a doboz előtt, derül ki az AGB Nielsen kutatócsoport 2007 márciusi felméréséből. Ez a kilencvenes évek adataihoz képest kétszer hosszabb időt jelent. Az európai országok közül csak Szerbiában töltene több

időt a tévé nézéssel, de ez megmagyarázható a tízéves polgárháború sokkjával. A kimutatásokból kiderül, hogy a magyar nők az átlagnál is többet tévéznek, míg az ötvenévesnél idősebbek majdnem hat órát töltenek a műsorok bámulásával. Ha beleszámoljuk a napi nyolc óra munkaidőt, ez az adat csak úgy jöhet ki, hogy a délutáni bevásárlás és a vacsora jóízű elfogyasztása után az átlag magyar bezuhan a tévé elé, és lefekvésig el sem mozdul onnan. De minek a következménye ez az össznépi passzívítást jelző adat? „A tévéfüggés a társadalom lelkiállapotára vezethető vissza” – mondja

lapunknak Antal Zsolt, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kommunikáció Intézetének tanára, aki szerint „a tévé virtuális védelmet ad a realitással szemben. Lelkileg terhelte a népet, ezért tömegesen választjuk a kényelmes illúziókat a valósággal való szembenézés helyett”.

„A médiaélményekhez képest sokszor másodlagossá válik közvetlen környezetünk” – ezt már Sükösd Miklós médiaszociológus, a Közép-Európa Egyetem docense írja egy tanulmányában. „A médiafogyasztás során tudatunk, figyelmünk jelentős része nem a valóságos természeti vagy épített környezet terébe, hanem a médiatérbe hatol, vagy egyre több időt tölt a cybertérben, és egyre kevesebbet a valós térben és időben” – fogalmaz Sükösd. Aki ilyen mértékben hagyatkozik a televízióra, annak társadalmi, sőt hozzátartozói kapcsolatai is háttérbe szorulnak. A világot így szinte kizárólag a tévé-műsorokon keresztül, hazánkban elsősorban a két nagy kereskedelmi adó műsorain át ismeri meg.

Ez különösen igaz a vidéki, kistelepüléseken élő emberekre. Ahol nincs más szórakozási és információszerzési lehetőség, a televízió je-

leníti meg a világot. Aki es-ténként végigsétál egy ma-gyar falu néptelen főutcáján, miközben a házakból kiszű-rődik a kékes fény, annak nem kell elmagyarázni a jelenséget. Ez mérhetetlen felelősséget helyez a két televízió vállára. A kereskedelmi médiumok azonban saját törvény-szerűségeiket követik: a nézettség és az ezen keresztül szerzett reklám-bevételek növelése a cél. A kritiku-sok számonkérésére a tévék vezetői a tulajdonosi érdekekre és arra hi-vatkoznak, hogy azt adják, amire a nézők kíváncsiak.

BARÁTOK ÉS LESKELŐDŐK KÖZT

Es mire kíváncsiak a nézők? A leg-frissebb, nem meglepő adatok sze-rint a Barátok közt című szappan-opera messze a legnézettebb hazai tévéműsor. Szeptember elején 2,2 millióan nézték Berényiék és lakó-társaik mindennapi kalandjait. A nézettségi lista elején a Fókusz, a Jóban-rosszban és a hétvégi nagyjá-tékfilmek sorakoznak. A kedvenc műsortípusok összetétele is sokat elárul a társadalom kulturális ígé-nyeiről. A magyar készítésű szap-panoperák egy olyan kvázi-Magyar-országot mutatnak be, ahol nincs időjárás, nincs politika, nincs csú-nya beszéd, és hétköznapi megélhe-tési gondok sem zavarják a szerelmi viszonyokon és az ilyen-olyan üzle-telgetésen rágódó szereplőket. „A magyar szappanoperák steril vilá-gával szemben az észak-amerikai és dél-amerikai sorozatok között olya-nok is akadnak, amelyek valós tár-sadalmi kérdésekről szólnak. Bár gyermekded módon, de fontosnak tartják, hogy különbséget tegyenek jó és rossz, erkölcsös és erkölcstelen cselekedetek és szereplők között” – fejt ki Antal Zsolt. A PPKE tanára szerint a kereskedelmi tévéknél szerkesztési elv, hogy a hétköznapi kérdések nem jelenhetnek meg a műsorban.

Ma már a kereskedelmi tévék számítanak az elsődleges hírforrás-nak is: nap mint nap milliónyian nézik a TV2 és az RTL Klub híradása-it. A sokak által csak vérhíradóknak nevezett műsorok szinte kizárólag balesetekről, robbanásokról, bünté-nyekről adnak hírt, míg a közélet kapcsán legtöbbször csak a botrá-nyokról számolnak be. A két televí-zió duális mediarezsímje akarva-akaratlanul kontrollt gyakorol több millió ember tudata felett. 2004-ben, a kettős állampolgárságról szó-ló népszavazás évében például a ke-reskedelmi tévék hírműsoraiban az adásidő egy százalékában foglalkoz-tak határon túli ügyekkel. Az Egye-sült Államok eseményeire ugyanak-

**A
kereskedelmi
adók
felismerték
a „benne
leszek a
tévében”
kollektív
vágyát**

kor az adásidő 5,4 százaléka jutott. Ha az emberek nem kapnak elege-nő tájékoztatást egy adott témáról, akkor nagyobb tér jut a manipuláci-óra. Míg Antal szerint a kereskedel-mi tévék politikamentessége kiha-tással van az emberek közéleti akti-vítására, addig Bajomi-Lázár Péter, a Zsigmond Király Főiskola docen-se, a Médiakutató folyóirat főszer-kesztője úgy véli, hogy a választáso-kon való részvételi adatok szerint nemzetközi összehasonlításban a magyarok nem mutatkoznak apoli-tikusabbaknak más nemzetek fiainál és lányainál.

Az elmúlt tíz év kereskedelmi te-levíziózásának egyik legkirívóbb je-lensége a valóságshow-k sikere volt. A kiszavazóshow-k népszerű-sége azon alapult, hogy a nézőt döntési helyzetbe hozták: következ-mények nélkül ítékezhetett egy ál-tala személyesen nem ismert em-berről, annak sorsáról, miközben a mindent látó kamerák segítségével kukkolási igényeit is ki tudta elégí-teni. A másik emberrel való kiszű-rás és a leskelődés meglehetősen alantas ösztönein alapuló show-műsorok óriási népszerűségnek ör-vendtek. A kereskedelmi adók felis-merték a „benne leszek a tévében” kollektív vágyát, és azóta se szeri, se száma azoknak a műsoroknak, amelyekben a hétköznapi, utcáról beesett embereket állítják egy ref-lektorfényes negyedóra idejére a ka-merák elé, akik aztán a „felhaszná-lás után eldobandó” kategóriába ke-rülnek. Bulvárhíradásokból tudjuk, hogy a valóságshow-k szereplőit ki-sebb-nagyobb mértékben összetörte a bizonytalan létből a sztárságon át az ejtésig vezető út. Ez a hullámvas-út a személyiség torzulásával is jár-hat, a felelősöket eddig nem sike-rült megnevezni.

KISZOLGÁLJÁK AZ ÍZLÉSEDET

Réges-régi vita, hogy a tévének ne-velő feladatokat is el kell látnia, avagy elég, ha csupán kiszolgálja az igényeket. A sokat kritizált média-törvény közszolgálati műsorok su-gárzására is kötelezte a kereskedel-mi televíziókat. A csatornák viszont sokszor bulvárhírműsorokat neve-znek ki közszolgálati tartalomnak, így pipálva ki kötelezettségeiket. Pedig 1997-ben úgy kaptak frekven-ciaengedélyt, hogy jelentős köztar-talmak közvetítését ígérték a kon-cesszióért cserébe (beszámolókat a magyar kultúráról, nemzeti ünne-pekről, jelentős egyéni és nemzeti sikerekről, a határon túli magyar-ságról).

A különböző felfogású média-szakértők eltérően ítélik meg a té-vék társadalmi küldetését. Bajomi-

Lázár Péter úgy véli: „A mai szabá-lyozás mögött az a normatív meg-győződés húzódik meg, hogy a mé-dia feladata elvinni a tudást, a mo-rált és az ízlést az otthonokba; a te-levíziót az iskola vagy a templom megfelelőjének tekintik. Ráadásul a közszolgálati média kapcsán meg-fogalmazott elvárásokat vetíti ki a kereskedelmi médiára is.” Bajomi-Lázár szerint a kettőnek nem azo-nos a funkciója: „Én azt tartom ide-álisnak, ha munkamegosztás ala-kul ki a kettő között. A piacból élő kereskedelmi média sugározzon ke-reskedelmi műsorokat, a közpén-zekből működtetett közszolgálati tévé pedig közszolgálatiakat, azaz olyan műsorokat, amelyek hiányoz-nak az előbbiekből kínálatából.”

BESZÜKÜLŐ TARTALMAK

Bajomi-Lázár Péter szerint a ke-reskedelmi médiában gyakrabban ta-lálkozunk deviánsnak tartott visel-kedésekkel, különböző normasérté-sekkel, mint a hétköznapi életben. Negatívumnak tartja, hogy egyes tartalmak – különösen a rendszer-kritikus vélemények, a kisebbségek problémái – továbbra is hiányoznak a kínálatból. Antal Zsolt úgy véli: „A két kereskedelmi tévé egyes nép-szerű műsorai feljebb tolták a nézők ingerküszöbét, a tévénézők bármiről és annak ellenkezőjéről is meg-győződhetők.” Bajomi-Lázár viszont nem gondolja, hogy az emberek au-tomatikusan követik a médiában látott negatív viselkedésmintákat. „Sokszor éppen azért nézik, hogy el-utasítsák őket. A normasértések te-levíziós ábrázolásának fontos tár-sadalmi funkciója van: gyakran ép-pen az a szerepe, hogy megerősítse a normákat, mert lehetőséget kínál az embereknek arra, hogy megbé-lyegezzék a »deviáns« viselkedése-ket és kiálljanak a »decens« maga-tartásformák mellett” – mondta la-punknak a főiskolai docens.

Sokan osztják azt az álláspontot, hogy a kereskedelmi tévék műsora-i elbutítják a társadalmat. A tévék te-remtette mediális világhoz szokott tömegek nehezebben értik meg, mi is történik körülöttük. Antal szerint „a két televízió úgy gyakorol kont-rollt milliók tudata fölött, hogy őket senki sem számoltathatja el. Az ORT is folyamatos nyomás alatt áll, nemrégiben szűkítették a jog-köreit.” Bajomi-Lázár Péter vitatja ezt a nézetet: „Nem ismerek olyan empirikus kutatást, amely alátá-masztaná azt az állítást, hogy az emberek tényleg »butulnának«. Ar-ra ugyanakkor számos adat mutat, hogy a modern média inkább köve-ti, mintsem vezeti a közízlést. A ku-tatásokból úgy látszik, tévesek azok a népszerű nézetek, amelyek nagy

tudat- és véleményformáló hatást tulajdonítanak a médiának.”

Az elmúlt tíz év mérlegét megvonva Antal Zsolt azt emeli ki, hogy a tévék leszűkítették a műsorkínálatot és a tartalmat. Szerinte immunitás szerkesztési gyakorlat alakult ki, miszerint egyes műfajok, a magas kultúra és a minőségi tartalom egyre inkább eltűnnek a mennyiségre és zsigeri szórakoztatásra törekvő műsorfolyamban. Nemcsak a kereskedelmi tévék sugároznak zömmel szórakoztató műsorokat, de a köztévé is kommercializálódott. A technikai

fejlesztésnek köszönhetően a televíziózás egyre interaktívabb: a nézői visszacsatolás – telefonon, sms-ben, e-mailben, stb. – olcsóvá és egyszerűvé vált. Ugyanakkor új műsorkészítő generáció jelent meg a képernyőn – és ez a változás nemcsak a kereskedelmi, de a közszolgálati televíziókat is jellemzi.

TÉVÉJÖVŐ

A kereskedelmi televíziózás jövőjét a digitalizáció és az internet rohamosan növekvő használata fogja meghatározni. A fiatal nemzedék

egyre jelentősebb hányada nem néz televíziót, így bajba kerülhet a szórakoztató-hirdető rendszer. A jövő az egyénre szabott szórakoztatásé: az internet használata önállóbb és aktívabb cselekvésre ösztönöz, és az ehhez szokott rétegek már nem elégednek meg az egyoldalú, „azt kapod, amit mi jónak gondolunk” jellegű műsorszolgáltatással. A változások komoly dilemma elé állítják a tévéamutokat, akik mindenestre elkezdtek a helyezkedést: jelen akarnak lenni a digitális televíziózás születésénél.

PÉNZ SZÁMOLVA, NÉZŐ MÉRVE JÓ

2006-ban 65 milliárd forintot költöttek el a hirdető a hazai televíziós reklámpiacon a Magyar Elektronikus Műsorszolgáltatók Egyesületének adatai szerint, mely az összes jelentős hazai csatorna önbevallásán alapul. Ez nagyjából 40%-a a teljes hazai reklámpiacnak. A kedvezményekkel és ügynökségi jutalékokkal csökkentett összeg 62 milliárd forintnyi reklámszpot vásárlásból és 3 milliárdos szponzorációból áll össze. A TNS Media Intelligence ugyanerre az időszakra listaáron 347 milliárd forintot számolt: az ötszörös különbség jól mutatja, hogy gyakorlatilag senki sem fizet listaárat a reklámidőért, a csatornák óriási kedvezményekkel értékesítik a hirdetési lehetőségeket.

A televíziós reklámpiacon a két nagy kereskedelmi csatorna tarol, tavaly a piac 90%-át birtokolták (ez az RTL Klub 51%-os és a TV2 39%-os részesedéséből áll össze). Ez messze meghaladja az AGB Nielsen Media Research által mért nézettségi eredményeiket – főműsoridőben például a kereskedelmi szempontból legfontosabbnak tekintett 18-49 közötti korosztály közel 40%-a más adót nézett. A többi csatorna ezt az érvet igyekszik érvényesíteni a két nagy vetélytárral szemben, egyelőre mérsékelt sikerrel. A nagy hirdető és az ügynökségek továbbra is inkább a nagy csatornák révén igyekeznek elérni a nagyközönséget.

Az AGB mérési eredményeit és módszerét többen kétségbe vonják. Saját könyvében előbb Árpai Attila, majd Schobert Norbi fogalmazott meg súlyos, de nem egészen szakmai kételyeket. A piackutató szakmából is számos kritika éri a céget, ugyanakkor valódi riválisa egyelőre nem akadt a televíziós közönségkutatásban. A társaság 840 háztartásban 1200 mérőkészülékkel rendelkezik, amivel egy 2200-as, országos reprezentativitását mint televízió-nézési szokásait vizsgálja, ebből következtetve a teljes lakosság televízió-fogyasztására. A mért

háztartásokban élőknek a mérőkészüléken mindig be kell jelentkezniük, ha leülnek a tv elé, hogy az követni tudja, mikor melyik családtag mit néz. Az adatokat egy központi szerver összegzi, így a megrendelők nagyon gyorsan értesülhetnek műsoraik vagy éppen reklámjaik nézettségéről. Épp ezért gyorsaságban más, például kérdőíves vagy naplós módszerek nem vehetik fel a versenyt a műszeres méréssel.

A nézettségmérést érő megalapozott kritikák jórészt abból fakadnak, hogy a kisebb csatornák pontos méréséhez nem elég nagy a mintanagyság, s pár százalékos közönségarányt csak nagy hibahatárral képes kimutatni az AGB. A panelbővítés igényét az AGB Nielsen is jogosnak tartja, de a többletköltségeket a megrendelőkre hárítaná, ami ellentmondásos helyzetet teremt. A hazai nézettségmérés fő finanszírozója a két nagy kereskedelmi televízió, akik nem érdekeltek a mért háztartások számának növelésében: tökéletesen megfelel nekik a mostani minta (és az így kapott eredmények), ezért nem szívesen költenének arra, hogy kis versenytársaik jobban használható adatokhoz jussanak.

KULCSFOGALMAK

Nézettség (average minute rating): Egy műsor (időszak) egy percre jutó átlagos nézőszáma (vagy százalékos aránya a népességben belül)

Elért közönség (reach): A vizsgált műsort (időszakot) legalább egy percig nézők száma (vagy százalékos aránya a népességben belül)

Közönségarány (share): A vizsgált műsort (időszakot) az éppen televíziót nézők hány százaléka nézte

– BALOGH ÁKOS GERGELY

MONOPÓLIUM BETONBÓL

Nem tudom, hogy kinek a fejéből pattant ki az ötlet. De sokan úgy vélik, Horn Gyula és bandája fundálta ki az egészet. Mondván, még több ópium kell ennek a sokat szenvedett népnek. Meg cirkusz, mert a kenyér ára mégsem lett 3,60. Egyesek tudni vélték, ha Kádár húz egy merészet, és megszünteti a hétfői adásszünetet, akkor a rendszerváltás is elkerülhető lett volna. Vagy csak pénzzé akartak tenni mindent. Az illetet ismerjük jól.

Hogyan és miképp volt ez az egész kereskedelmi tévézés? Honnan jöttek, hová mennek? Kik ezek, s egyáltalán. Ne csak a tévét bámulják, olvassák el az újságunkat! Horn először elfogadtatott egy médiatörvényt a Tisztelt Házzal 1996-ban, amelynek értelmében létrejött az Országos Rádió és Televízió Testület, az ORTT. Ez a testület írta ki végül a földi sugárzású frekvenciapályázatot a két adóra a lehetséges három közül. A harmadik az MTV-é maradt. Zelnik József, a KDNP akkori ORTT-s delegáltja ezt írta 1996 májusi naplójában az eljárásról: „Elkészült az általános pályázati feltétel a frekvencia-»privatizációhoz«. Kimérjük a magyarok egét. Szinte semmi nem marad hazai kézben, s közben demokráciáról, versenysemlegességről, igazságosságról fontoskodunk. Pedig csak az erősebb kutya elvét legitimáljuk farizeus törvényeskedéssel. És nemzetközivé lesz holnapra a világ. Valami frekvenciaügyben tanácskozunk. A törvény össze van zavarva. L. erőlködik, T. J. jogi szöszmötöl, W. biflázza a törvényt, R. mosolyog, gat-get, J.-nek fölcúszott a rövid szoknyája. A nyitott ablakon térzene jön be. Estére Trianon-emléktüntetés lesz. Székely himnusz: Maroknyi székely...” (Média-kollégium – www.kia.hu/konyvtar/dkiadv/selyem/selyem30.htm)

A szociknak szúrta a szemét, hogy az SZDSZ-nek két tévéje lesz, ezért az ellenzékiekkel összefogva az RTL-t hozták ki végül nyertesnek

A kiírás 1996-ban készült el, de eredményt csak egy évvel később hirdetett a testület. És a testület első komoly döntése meglehetősen nagy vihart kavart. A frekvenciáért a legtöbbit az Első Magyar Kereskedelmi Televízió Rt. ígérte (TV3. Írisz), amely a CME tulajdonában volt, igazgatóját Baló Györgynek hívták. Az Írisz ugyanis a TV2 által elnyert frekvenciáért 12 milliárd, az RTL Klub által megkapottért pedig 12,5 milliárd forintot kínált, miközben a másik kettő 9, illetve 8 milliárd forinttal nyert. Hogy mégis miért a másik kettő futott be? Természetesen szakmai okokból. Persze a rossznyelvek itt is baljabb összeesküvést emlegettek. E forgatókönyv szerint a szociknak szúrta a szemét, hogy az SZDSZ-nek két tévéje lesz, ezért a szocialista bizottsági tagok az ellenzékiekkel összefogva az RTL-t hozták ki végül nyertesnek. 1997 októberében aztán a három tévé megkezdte működését. A két nyertes a földi frekvencián, míg a szomorú első kábelén. Közben a TV3 egy grandiózus perbe fogott. Az eljárás akkoriban a legnagyobb összegű bírósági ügynek számított, 16,8 milliárd forint volt a tét. Az alperes az ORTT, az RTL Klub és a TV2 volt. A pert első fokon 1998 márciusában az ORTT nyerte, a második körben viszont a TV3-nak lengették a bírók a Legfelsőbb Bíróságon (LB). Az LB kötelezte az ORTT-t, hogy bontsa fel az RTL Klubbal kötött szerződést. Az ORTT azonban úgy reagált, hogy közigazgatási szervet nem utasíthat a Legfelsőbb Bíróság, és ezért nem is tett semmit. A harmadik kör végeredményét kerek két nappal azután hirdették volna ki, hogy a TV2 egyik tulajdonosa, az SBS Broadcasting magába olvasztotta a TV3-at, vagyis a felperest. És mint felperes, másnap elállt a pertől. Így

elmaradt az ítélethirdetés. A Gazdasági Versenyhivatal néma maradt. Sőt a TV3-nak volt még egy levetítettlen 45 millió dolláros filmsomagja is, ami már nem kerülhetett adásba. Úgy tűnik, sietni kellett. Ez a hirtelen lelépős, magába olvasztós, eltűnő sztori érdekes fejezete a magyar médiavilágnak. Reméljük, a sztori előbb-utóbb témája lesz a XXI. századnak vagy a Magellánnak.

No mindegy. A két kereskedelmi csatorna tehát 1997-ben tíz évre megkapta a két földfelszíni sugárzású frekvenciát. Ami gyakorlatilag 94%-os lefedettséget jelent. (Az MTV lefedettsége 99%-os.) A csatornák 1997 októberében indultak. Először a TV2, majd némi késéssel az RTL Klub, amelyet olyan váratlanul ért a győzelem, mint a szocikat 2002-ben. Elkezdődött a „verseny”. Megindult az agyelszívás a permanens széthullásban lévő MTV-től. A kereskedelmiek az anyacégektől is jelentős támogatást kaptak. Az RTL induló berendezését és a díszletét a designnal elégedetlen németek néhány nappal az indulás után német szakemberekkel lecseréltették. Nem is maradt el a hatás. 1998-ra heti átlagban másfél órát nőtt a tévézési idő a teljes lakosságot tekintve. Megjötték végre a jó kis telefonos agysorvasztó játékok, a furfangos vetélkedők üvöltöző műsorvezetőikkel, akik előző nap még esetleg asztalosok voltak, vagy kozmetikus-asszisztensek. Megjelentek az érdekes híradók, amelyeket nagyon gyorsan megszeretett a sokat szenvedett magyar nép. Több tévét az embereknek, több reklámot a tévébe – mondták az okosok. S lőn. A reklámpiac 30%-kal növekedett ugyanebben az időszakban. Hóhó, reklámpiac. Emlekszünk, hogy a TV2 9 milliárd, az RTL Klub pedig 8 milliárd forint koncessziós díj fizetését vállalta 1997-ben. Miért is? Azért, mert 1996-ban a televíziós reklámpiac 14 milliárd fo-

REKLÁMPIAC FEAT. SZÜRKEGAZDASÁG

A 2007-es politikai szezonban ismét napirendre került a kampányfinanszírozás ügye. Bár megegyezés és tárgyalás sem fenyeget a parlamenti patkó jobb- és baloldala között, a téma jó apropó, hogy megemlékezzünk a pártok kereskedelmi televíziókhöz fűződő, legendás viszonyáról.

A választási kampányok gazdagságtanának egyik fontos összetevője, hogy a televíziók nem a szigorú szabályozás alá eső reklámidéjükön belül, hanem azon felül értékesítik a pártok (mint társadalmi szerveze-

tek) számára kínált hirdetési időt. Így az ebből származó bevételek is ciklusonként jelentkeznek, de facto talált pénznek számít. Az RTL vagy a TV2 ennek tudatában könnyedén megteheti, hogy a politikai erőknél jelentős kedvezményekkel adja felületét. Átláthatóság szempontjából a bökkenő csak annyi, hogy a kedvezmények nem nyilvánosak. Így aztán sohasem tudhatjuk meg, mekkora különbség leledzik a csatornák MSZP-vel, Fideszsel vagy bármely kis párttal szemben tanúsított üzlet-

politikája (vagy inkább politikai üzletei) között. Maradnak tehát frusztrált sejtéseink – amit megszoktunk már, végül is.

Hazai viszonylatban ezzel együtt forradalmi lépésnek tekinthető, hogy az RTL Klub médiaértékesítési ügynökségeként működő R-Time tavaly nyilvánosságra hozta az országgyűlési kampányban nála landoló pártpénzeket. E szerint a választásokat megelőző 3 hónapban a szocialisták csaknem 150 millió, a Fidesz 118 millió, az SZDSZ 75 millió, az MDF pedig mintegy 32 millió forintot költött – csak itt, az RTL-en futó reklámjaira. Elmondhatjuk tehát, hogy egészen áldozatkészek voltak a nyilván szigorúan tartott 386 milli-

rintos volt – ennyi volt ugyanis az MTV reklámbevétele egy évvel korábban. Ekkor, 1997-ben tehát a piac ismeretében ketten együtt az 1996-os televíziós reklámpiac értékének mintegy 120 százalékát voltak hajlandók adni a tízéves koncesszióért. Jól tudjuk? 2007-ig kaptak koncessziót a tévék. A döntésnek a törvény szerint 2006-ban kellett volna megtörténnie. Az ORTT szocialista vezetése azonban előrelátóan nem akarta vállalni azt, hogy egy ilyen komoly horderejű döntésre egy választási lázban égő évben kerüljön sor. Ezért 2005 őszén suttymban hosszabbította meg a tévékoncessziókat még öt évre.

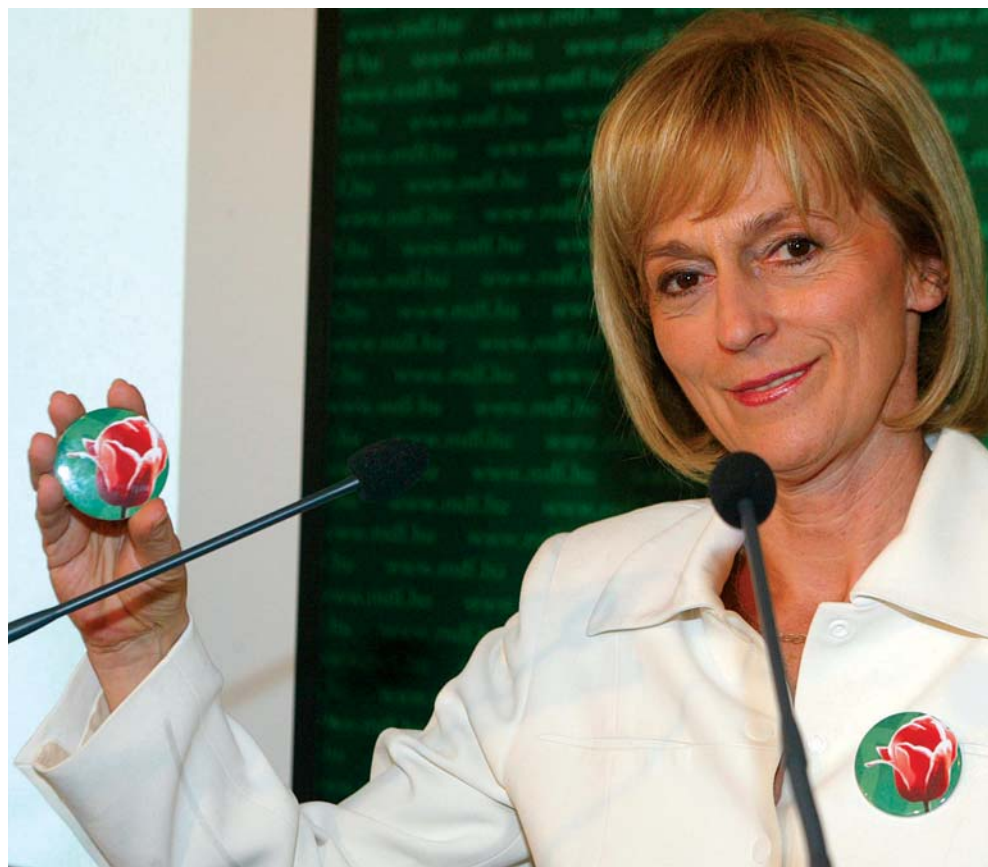
A reklámpiac 90%-át uralja a két kereskedelmi tévé, évente átlagosan 15-20%-kal bővül a torta. 2006-ban a két kereskedelmi tévé reklámbevétele összesen már majdnem elérte a 70 milliárd forintot. A több vidéki tévé ügyével együtt tárgyalt ülésen a kereskedelmi tévék koncessziós díját az 1997-ben megállapítottához igazították, természetesen követve az inflációt, azaz évi másfél milliárd forintot róttak ki. Ráadásul a koncesszió kiírását megelőzően az ORTT több tanulmányt rendelt a reklámpiac változásáról. A kutatások a Tv2 és az RTL Klub reklámbevételét, illetve várható növekedését figyelembe véve legkevesebb évi négy milliárdos licenccíjart tartottak elfogadhatónak. Vékony Éva, az ORTT szóvivője akkor azzal magyarázta a változatlan díjakat, hogy az emelésnél fennállt volna a veszélye, hogy az összeget túl magasnak tartva a két társaság nem indul a koncesszióért... A döntés tehát változatlan formában fenntartja, tulajdonképpen bebetonozza Magyarországon a kereskedelmi tévék duális monopóliumát. Azaz a Szeress most vagy Barátok közt, Aktív vagy Fókusz, Egy a száz ellen vagy Legyen Ön is milliomos, Fábry vagy Liptai, Tények vagy RTL Híradó. – NOVÁK TAMÁS

ós kampánykeretük beosztásakor – kíváltk, ha feltételezzük, hogy a konkurens csatornánál is hasonló összegeket hagytak ott.

Ami pedig a már említett transzparenciát illeti, az RTL-es összesítést persze listaáron számolta ki a háztáji ügynökség, azaz a kritikuspontot jelentő kedvezményekre ebből sem vonhatunk le semmiféle következtetést. Épp ezért lehet valami a kitergetéstől elzárkózó TV2 érvelésében, amikor értékesítési részlegükön arra hivatkoznak: inkább a pártok feladata lenne, hogy a kereskedelmi médiapiacra tett valós reklámköltségeiket nyilvánossá tegyék.

– BÖSZÖRMÉNYI NAGY GERGELY

TULIPÁNOSOK

**Kormányozni? Ráérünk arra még! –
Gyorsfénykép az MDF-ről**

VAN VESZÍTENIVALÓJUK

írta: ÁCS FERENC

Új sorozatunkban górcső alá vesszük a parlamenti pártokat. Hol állnak, merre tartanak, mit gondolnak magukról? A Reakció röntgene elsőként a kisebbik ellenzéki pártot világítja át.

Bár az MDF szavakban látványosan az „értelemre” ható politizálásra apellál, elutasítja az érzelmek felkorbácsolását és mindenféle sérelmi politizálást, több pártemberrel beszélve azért úgy tapasztaltuk, hogy nagyon mély nyomokat hagyott bennük a fideszes házasság felbomlása, a csúnya válás. A már több éves különélés utáni, ajtócsapkodással és tányértöréssel fűszerezett tavalyi tavaszi bontóper óta identitásképző erővel bír náluk minden, ami a Fidesztől megkülönbözteti őket. A Fidesz az origó. Alaptézisük, hogy míg „a Fidesz populista lett”, megürült a közép, ezért nekik kispártként nem kell megszólítaniuk mindenkit. Úgy gondolják, hogy ők lettek mára a polgári párt, ők folytatják azt a hagyományt, amelynek lényegét az utópisztikus, radikális ötletek és a szélsőségek elutasításában, a mértékletesség és a prag-

**Igazából
senki senki-
nek az embe-
re ebben
a pártban**

matizmus igenlésében jelölik meg. „A Fidesz-kormány alatt úgy működött az MDF, mint a polgári körök” – mondja egy befolyásos régi motoros. „Nem voltak a kormányzás alatt MDF-es ügyek, teljesen amatőr és ötletszerű volt a párt működése. A tagok összeültek néha, de semmi különös. Mindenki elfogadta, hogy a Fidesz a nagyobb és mindent jobban csinál. Ám azért többen érezték, hogy a fiúkkal (értsd: a Fidesszel) nem stimmel valami.” A sérelmek listája olyan hosszú, mint egy kisgazda koalíciós kívánságlista: „Mit is árultunk volna mi el?” – kérdez vissza egy fiatal politikus, amikor szembesítjük az ősbűn vádjával. „A Fidesz saját érdekét mindig a jobboldalával azonosította” – panaszkolja. Az MDF-esek szemében nem vitás, hogy a viszonyt a nagyobbik fél étvágya rontotta el. „Békejobb szétverése, kiszorítás, lenyelési szándék” – sorolják keservesen. Arra a felvetésre, hogy nem gondolják-e:

a harcból a nevető harmadik, az MSZP profitálta a legtöbbet, az MDF-esek széttárják a kezüket: „Persze hogy érvényesült az, hogy az ellenségem ellensége a barátom. De azért az MSZP-nek egy 4.9%-os MDF kell. Sőt, a mai napig sokan hiszik közülük, hogy az MDF a Fidesz trójai falova” – mondanak új szempontokat.

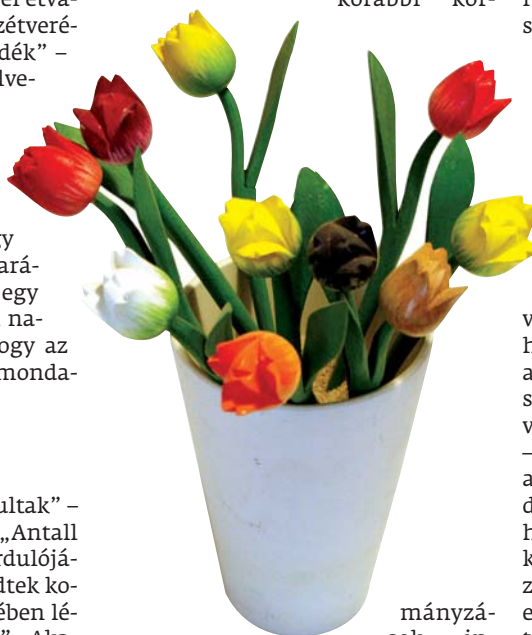
KIT SEGÍTENEK HATALOMRA?

„A Fideszben később sem tanultak” – mondja egyik politikusuk. „Antall József halálának tizedik évfordulójára, 2003-ban olyasvalakit küldtek kosszorúzni, aki még Antall életében lépett át az MDF-ből a Fideszbe.” „Akaratuk ellenére mentettek meg minket tulajdonképpen” – elmélkedik a tulipános párt egyik helyi képviselője. „Korábban afféle egyéni ellenállókából állt az MDF. Az elnököt például mindig divat volt utálni nálunk, bárki is volt az. De a Fidesztől érezhető folyamatos nyomás valahogyan összekapta a pártot” – teszi hozzá. Az MDF-esek régen attól szenvedtek, hogy aránylag sok volt a szimpátiázásuk, de kevés a szavazójuk. Úgy érzik, hogy bázisuk 2004 és 2006-ban alakult át. Nem hisznek abban, hogy a kiábrándult baloldali szavazók tartották bent őket a parlamentben. „Aki balra akar szavazni, az oda is szavaz. Az MDF esélye inkább az, hogy szemmel láthatóan erősödik az elégedetlenség a Fidesszel szemben” – spekulál egy pártközeli stratégia. Arra a kérdésre, hogy igaz-e, hogy az utcáról kell berángatni a szakértőket és a kádereket, lényegében igenlő választ kapunk: „Létezik egy jókora generációs lyuk: ma főleg 35 év

alatti vagy 55 év fölötti a párt állománya. A középkorúak elmentek a Fideszbe. De azért lassan javul a helyzet.” Van persze néhány politikus, aki ingajaratban közlekedik a két párt között, erősen sandítva a mindkét portán húzott sorsszámára. Ők szokták lekésni a csatlakozást. A vidéki szervezetek viszont némileg erősödtek. „Mind a 176 választókerületben van valós tagság és csapat is” – büszkélkednek.

Az MDF tavaly tavasszal azt hirdette, hogy „Nem segítjük hatalomra Gyurcsány Ferencet és Orbán Viktort”. Faggatózásaink során arra jutottunk, ez azt jelenti: ha nem ők a miniszterelnök-jelöltek, akkor azért mehet a bolt az MSZP-vel vagy a Fidesszel. De tény, hogy az idősebbekben erősen él a

korábbi kor-

mányzá-
sok in-
kább rossz

emléke. Szerintük „szembenállunk mindkét oldallal”, ezért nem jutnak kormányra, ugyanakkor a fiatalok sem sietnek. Azt mondják: „Van veszítenivalónk. Nem kellene elrontani az életünket egy rossz 2010-es koalícióval. 2014 és 2018 is eljön majd. Ráérünk. Nekünk egyébként is nagy meglepetés lesz, ha újra hatalomra kerülhetünk.” Erős a félelem egy nagyobb partnertől is. Jelenleg inkább a szervezeti, szellemi erősödést, a kormányképesség növelését szorgalmazzák a fiatalok. „Dávid Ibolya a legismertebb és legfelkészültebb politikusunk. Közel sincs senki hozzá a pályán” – oszlatják el azokat a feltételezéseket, hogy egészen az elnöki ajtóig nyomulnának. Úgy tudjuk, a fiatalok valóban készülnek, de erő helyett tényleg ésszel haladnak előre. „Igazából senki senkinek az embere ebben a pártban” – emlékeztetnek. Az erős emberek között Dávid után nagy tisztelettel ejtik ki Boross Péter

nevét. „Az öreg nem jár az elnökségi ülésekre, de neki nem is kell. Méltósággal felülemelkedik mindenén és jókat mond.” Mindenki említi Hock Zoltánt, az újpesti alpolgármestert is, akit remek szervezőnek tartanak, és Almássy Kornélt, a fontolva haladó ifjú titánt. „Mindketten oroszlanrészt vállaltak Lezsákék kiszorításában, ez javukra vált az előremenetelben” – teszi hozzá egy belső ember. A médiában SZDSZ-esként elkönyvelt Political Capital tanácsadó cég nagyon népszerű meghatározó MDF-körökben. Állítólag különösen Dávid Ibolya tartja nagy becsben őket. Attól lett nagy a presztízsük, hogy 2004-ben az ő ötleteikkel szerzett európai mandátumot a párt. A mostanában emlegetett „neokon” irányzatról úgy vélekednek (kicsit a szélsőjobb vádjait igazolva), hogy ez már 1990-ben sem állt távol az MDF-től. „Az Antall-kormány erősen privatizált az egészségügyben” – emlékeztetnek ma az MDF-esek.

KÖZÉPEN, ÓVATOSAN

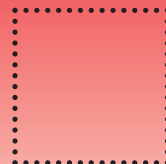
A kisebbik ellenzéki pártban nem is akarják tagadni a szocikkal való kockétalást, bár szerintük ezek a színterek (Budapest-Újbuda, Székesfehérvár, Fővárosi Közgyűlés, Szombathely) nagyon szem előtt vannak, azért olyan feltűnőek. „Egyébként a szocialisták sokkal korrektebb, szavatartóbb partnerek, mint a Fidesz” – mondják meggyőződéssel. „De azért kulturálisan még mindig a Fideszhez, legalábbis az ő szavazóikhoz állunk közelebb” – vallja be egyikük. Megtudjuk: tavaly tavasz óta zéró a Fidesz és az MDF parlamenti együttműködése, a hidegháború változatlan. „Néha megy egy kis kósza gyomrozás a sajtóban, ennyi” – összegzi a fagyponot egy politikus. Kérdésünkre, amely szerint igaz-e, hogy Leisztinger Tamás a kormányfő összekötője az MDF felé, hárfító válaszokat kapunk: „Valóban támogatta a kampányt, de csak azt” – tudjuk meg. Emellett jön még a hivatkozás a templom egeréhez hasonló helyzetre. „Tényleg szegény párt vagyunk, itt egy-két milliós tétel is számít” – mondják. Lassan kezdenek magabiztossá válni: „2006 előtt magunk sem voltunk biztosak abban, hogy igazunk van. Ami a tavalyi választási kampány óta folyik, mind a kormány, mind a Fidesz részéről, bizonyítja korábbi igazunkat, mi megmondtuk, hogy ez hová fog vezetni.” Arra a kérdésre, hogy mi várható a következő hónapokban az ő szempontjukból, könnyedén válaszolnak: „Nekünk jó, ha a Fidesz retorikájában antimodernista párt marad, ez nyitja meg előttünk a teret. Óvatosan, középben építkezünk tovább.”

Legyen Ön is reakciós, fizessen elő lapunkra!

A megrendelőlapot az alábbi címek valamelyikére kérjük eljuttatni: Reakció, 1085 Budapest, József krt. 31/b., I/1. • Tel./fax: 1-235-0230 • Az újság megrendelhető levélben, faxon, valamint normál díjas SMS-ben, a 06-20-520-7049-es számon is. • Az újság előfizetési díja egy évre: 3900 Ft.

Igen, előfizetek a Reakcióra.

név

ir.szám

település

utca, hsz.

telefon

mobil

e-mail

Az utas szó nem hangzik el gyakran a BKV felügyelőbizottsági ülésein – avat be minket a közlekedési vállalat titkaiba **Vitézy Dávid**, a Városi és Elővárosi Közlekedési Egyesület (VEKE) alapító tagja, aki számos megdöbbentő adat mellett azt is elmondja nekünk, hogy miért kínos az, ha a BKV „kincskeresői” milliárdokat találhatnak a cég költségvetésében.

ELFÚRT

interjú: AMBRUS BALÁZS – NÉVAI GÁBOR

› Mit ért el eddig a VEKE?

– Büszkék vagyunk arra, hogy a mi koncepciónk alapján szervezte át a BKV az éjszakai tömegközlekedést. Ezt persze sokáig nem akarta a BKV. Mára viszont megháromszorozódott az éjszakai utasok száma. Emellett számos járatritkítást megakadályoztunk és több járatsűrítést is kiharcoltunk a városban. Nyomásunkra hosszabbították meg a 41-es villamost a Batthyány térig. Abban is vannak eredményeink, hogy a BKV elképesztő belső zavarainak következményeit ne folyton az utasokon „verje le” a közlekedési vállalat vezetése.

› Egy civil szervezetnek honnan vannak információi a járatszámokról, utasszámokról?

– Szerencsére van egy csapatunk, amelynek tagjai hajlandók hajnali ötkor felkelni ezért.

› A járatritkítások főleg titokban zajlanak, nem?

– Igen, egyik éjszaka kicserélik a menetrendi táblákat, azután ritkábban járnak.

› Milyen eszközökkel érték el sikereiteket?

– Írtunk például Vajda Pál akkori főpolgármester-helyettesnek egy levelet. Először nem is válaszolt. Aztán úgy viselkedett, mint ha a felvetett ügyekről nem tudna. Később a sajtóban hívtuk fel a közvélemény figyelmét. Szerencsére erre a témára minden budapesti kíváncsi, főleg azok, aki nem autóval járnak. Aztán a városvezetés a problémás ügyekbe bele-dörgölte Aba Botond orrát.

› Abának a prémiumaival együtt mennie kellett, de hogy teljesít az új menedzsment?

– Antal Attila, az új vezérigazgató nagyszabású tervekkel érkezett. Azt mondta, hogy nullszaldóssá teszi a BKV-t. Emögött az áll, a BKV-ból évente 12-13 milliárd forint folyt ki úgy, hogy annak felhasználása nem volt indokolt. Eddig azt ígérték, hogy ezt a kiigazítást járatritkítás nélkül oldják meg, tehát hogy ebből az utazóközönség nem érezkel semmit. Ezt az ígéretet már meg szeretnék szegni, a BKV vezetőinek leg-

utóbbi nyilatkozatai drasztikus járatritkítások képét vetítik előre. Minden erőnkkel azon leszünk, hogy ezt megakadályozzuk.

› Hol folyik ki a pénz?

– Utánaszámoltunk: az elmúlt években mai áron kb. 150 milliárd forintot költött el a BKV olyan dolgokra, amelyeknek nincs eredménye vagy nyoma. Egyrészt előnytelen milliárdos nagyságrendű szerződéseket kötöttek és kiszerveztek olyan tevékenységeket, amelyeket nem kellett volna – a takarítástól egészen a járműjavításig. Kis tétel, de tipikus: a buszvezetőknek jár citromlé és cukorellátmány. Ez normális dolog, szükség van rá. Kiderült viszont, hogy a BKV ezt a hatalmas mennyiséget az első Akácfa utcai közért árainak másfélszereséért vásárolta meg. Ráadásul egy olyan cégtől, amely nem is élelmiszer-kereskedelemmel foglalkozik. Hát ilyenekből áll össze a nagy pazarlás. A legfeljebb gazdálkodás folyt a BKV-nál éveken át. És ezt a pénzt akarták az utasokon behajtani a járatritkításokkal!

UK

› Azt is hallani, hogy vízfejű a cég.

– Tény, hogy a vállalat középső szintjén rengeteg a változatlanságban érdekelt régi káder. Ott ülnek több mint húsz éve, és nem akarnak semmin sem változtatni. Az adminisztratív területen dolgozók száma és szerkezete nem követte azt a triviális tényt, hogy ma már van például informatika. Eközben a BKV-ban van egy hatalmas szakmai potenciál, amit Aba Botond egyáltalán nem használt ki, és az új vezetés sem teljesen. A cég félkatonai szervezetként működik mind a mai napig, nem ad teret az elhivatott, szakmájukat szerető alkalmazottaknak.

› A szakmai és politikai felelősök nevét akarjuk!

– Az egész BKV-menedzsment sokat hibázott. Nem véletlen, hogy nemcsak Abának kellett távoznia, hanem helyetteseinek is. Azért persze az is hihetetlen, hogy nincs politikai felelős. Egy fővárosi közlekedési vállalatnál ekkora méretű lefejezés, csere csak akkor fordul elő, ha új emberek irányítják magát a várost is. Hogy lehet csak úgy 12-13 milliárd forintot

„találni” egy ekkora, közpénzből működő cégnél? Nem olyan régen, 2004-ben Demszky és Vajda is azt mondták, hogy a BKV-ban nincs semmilyen tartalék.

› Végül is miért lett kegyvesztett Aba Botond? Pedig még filmben is szerepelt, bevezetőt mondott a Kontrollban.

– A Combino-botrány csapta le a vilányt. Az ügy tényleg elképesztő szakmai botrány. Ilyen előkészítetlenül és felelőtlenül nem lehet levezényelni egy ekkora projektet. Pedig a Combino alapvetően nem egy rossz jármű. A szerelvények üzembiztosan közlekednek, a Siemens mára láthatóan összeszedte magát. A vilamosnak egy nagy hibája van, a légkondicionáló hiánya, ám ez a városvezetés sara. Nem rendelték meg, mert szerintük nem kellett hozzá. Arcpirítóan ostoba játékot űzött a főváros és a BKV vezetése. A honlapjukon szavazást írtak ki, de az optimális választás – a teljes légkondicionálás – nem szerepelt benne. A középben egy légkondi és a nyitható ablak közel ugyanannyi szavazatot kapott, erre azt mondták, hogy akkor mindkettőt

A főváros szempontjából hátrányos szerződéseket kötöttek

figyelembe véve egy öszvérmegoldást fogadnak el. Láthatóan kommunikációs lufikkal húzzák ki a kritikus időszakot, össze meg már senki sem emlékszik a problémára. Jövő tavaszra is biztos kitalálnak valamit, hogy akkor a szavazás után most „tesztelünk”, vagy valamit, csak a problémát ne kelljen megoldani. Hülyének nézik az embereket, ez a helyzet, de mi továbbra is küzdünk a légkondicionálásért.

› Miért nem megy még mindig a 4-es metró projekt?

– A metró ügyében a legsúlyosabb kormányzati és városházi felelőtlenség, hogy az összes lehetséges jövőbeli anyagi forrást – beleértve az államadósság-növelő tételeket is – egy elavult koncepció áterőltetésének rendelik alá az illetékesek. Érdemes tudni, hogy ezzel Budapest minden közlekedésfejlesztési forrását elköltik tíz-tizenöt évre előre. Mára kiderült egyébként, nemcsak az elképzeléssel vannak súlyos gondok, hanem a projektmenedzsment szintjén is. A főváros szempontjából hátrányos szerződéseket kötöttek. Ennek következté-

ben a városvezetés nem tudja befolyásolni az átadások határidejét. A BKV egyébként napi karbantartási gondokkal küzd, mert a működését is alárendelték már a beruházásnak. Senki nem meri megmondani Demszkynek, hogy ez a projekt már tíz-tizenöt évvel ezelőtt is elavult volt,

mert megváltoztak a város közlekedési problémái. A kiköltözések miatt ma már inkább az agglomeráció irányában kellene a metró, ennek lenne értelme. Demszky Gábor joggal mondhatja majd pár év múlva visszatekintve az elköltött százmilliárdokra és az elszalasztott lehetőségekre, hogy „elfúrtuk.”

» Van abban szakmai egyetértés, hogy elhibázott az egész?

– Nincs, bár a szakma többsége mára belátta, hogy ez egy rossz terv. Viszont sokan dolgoznak benne. Sőt, ha nyilvánosan elismernék, hogy ez elhibázott vállalkozás, akkor az egész szakmai életművüket kérdőjeleznék meg. Ők mondják Demszkynek, hogy rendben van ez a dolog.

» Igaz, hogy leselejtezett buszokat állítottak üzembe Budapesten?

– Igen, Pécsről érkeztek ott leselejtezett, 23-24 éves autóbuszok. A 4-es metró építése miatt pótolni kell villamosjáratokat is, nincs elég üzemképes busz. Naponta egyébként több száz, akár ezer BKV-meghibásodás történik Budapesten.

» Ezer? A többség azért nem komoly, ugye?

– Ez azt jelenti, hogy a BKV kapuin kijött járművekből minden másodiknak lesz valami műszaki meghibásodása. (Az adatot már csak azért is elhiszük, mert a Batthyány téren felvett interjú közben egy villamos és egy busz romlott el mellettünk. A.B.N.G.) A városban gyakran látni kis BKV-furgonokat, ezek a szerelőkocsik. Egyszer voltunk tanulmányúton Nyugat-Európában, ott kérdeztük a helyi közlekedési vállalatnál, hogy ki irányítja a szerelőkocsikat. Mondták, hogy ilyen nincs. Ha valami gond van, ott a garázs éjszaka.

» Nem okoz számokra szerepzavart, hogy most már pártdelegáltaként ülsz bent a BKV felügyelőbizottságban? Eközben továbbra is tisztséged van a VEKE-ben.

– Tarlós István kért fel a munkára, de nem pártdelegáltaként, hanem az ő javaslatára civilként vállaltam el a feladatot. Erről egyeztettem a többi frakcióval is. Mindenki egyhangúan támogatott. A VEKE továbbra is szakmai, nem pártpolitikai egyesület. A két szerepem így erősíti egymást. A felügyelőbizottságban szükség volt

arra, hogy végre más jellegű szakmai szempontokat is felvessem valaki. Pénzügyi indikátorok, cashflow-mutatók és adósságállományi arányszámok körül forognak a viták, ám az, hogy „utas”, nem egy sűrűn elhangzó szó ezeken az üléseken. Fel kell tennem a kínos kérdéseket is, melyeknek egy részét közvetlenül az utasoktól kapjuk. Ezek közül van, amelyik a BKV belső zavaraira hívja fel a figyelmünket.

» A fővárosi vezetésnek van elvi közlekedéspolitikai koncepciója. Ismered-e az ellenzékét?

– A Fővárosi Közgyűlésben és bizottságokban létezik ellenzéki álláspont, közlekedési kérdésekben, egyes komoly fejlesztések kapcsán komoly szakmai vita is kialakul. Kis ügyekben gyakran létrejön a konszenzus, de átfogó koncepcióról nem tudok. De politikusoktól nem is várhatjuk, hogy megmondják, merre menjen a 105-ös busz, erre ott lenne a szakma és a főpolgármesteri hivatal. Kár, hogy sokszor helyettük is nekünk kell megmondani, ha jót akarunk az utasoknak.

» Járnak-e egyáltalán villamossal vagy buszszal a BKV felügyelőbizottságának tagjai?

– Én magam a tömegközlekedést használom, nincs is jogosítványom. Pont ez okozza az értetlenséget, amikor magyarázni kezdem a helyzetet, mert ők húsz éve nem ültek metróra, villamoson. Felelős városközi döntéshozó szájából hangzott el, minek kell a Combino-légkondi ügyről beszélni. „Mari néninek eszébe sem jutott volna, hogy egyáltalán létezik ilyen.” Miközben nem látják, hogy a verseny Mari nénin túl azokért is folyik, akik eldönthetik reggel, hogy beülnek-e az autójukba, amiben ugye van légkondi.

» A jegyárak reálisak? Arányban állnak a szolgáltatások színvonalával?

– Nehéz kérdés, de hajlok arra, hogy reálisak, noha az áremelések nem hoztak annyi bevételt, mint amennyit reméltek. Az utasszámot kell növelni, vonzóvá tenni a tömegközlekedést. Ugyanakkor a BKV-nak szociális szerepe is van, mert sokaknak az egyetlen közlekedési lehetőség. A rendszert azonban fenn kell tudni tartani, itt éves szinten 100 milliárdos tételről beszélünk. A normatív állami és fővárosi támogatáson túl szükség van az inflációt követő, viszont azt semmiképpen nem meghaladó jegyáremelésekre. Amúgy pedig bérletvásárlásra kell ösztönözni.

» Egyetértesz az éjszakai, buszmegállókban felálló razziaszerű ellenőrkordonnal?

– Nehezen mondhatnám azt, hogy ne ellenőrizzenek. A kulturált viselkedés szabályait viszont be kellene

Az, hogy egyszer késő este otthagytam a buszvezető a megállóban, az éjszakai hálózat átszervezését ihlette

tartatni az ellenőrökkel. Épp ez az, amit a BKV (autóból ki sem szálló) értékesítési vezetője meg sem érthet.

» Bár szakmai nyelven beszélsz, nagyon fiatal vagy, és annak is látszol. Komolyan vesznek így?

– Eddig mindig sikerült elérnem, hogy komolyan vegyenek. A VEKE a 20 és 35 év közötti, a tömegközlekedés iránt érdeklődők gyűjtőhelye. Nem én vagyok a legfiatalabb, noha 17 éves koromban már elnökségi tag lettem és 15 éves koromban léptem be az egyesületbe.

» Netán egy gyermekkori BKV-s trauma terelt erre a vágányra?

– Az, hogy egyszer késő este otthagytam a buszvezető a megállóban, az éjszakai hálózat átszervezését ihlette, de egyébként nem volt ez az egész ennyire megtervezve. A gimnáziumban több időm volt, olvastam az Index szakfórumát és ott akadtam rá a hasonszörűekre. Tehát nem azzal kezdtem, hogy esténként városházi előterjesztéseket írogattam a takaró alatt, de már 13 éves koromban kijáratam a házunk elé és összeismerkedtem a 49-es busz vezetőivel, később a diszpécserekkel, aztán egyre több emberrel a BKV-nál. Megismertem, hogyan működik belülről a rendszer. Egyesületet akkor alapítottunk, amikor a BKV hatalmi szóval megpróbált elhallgattatni minket. Beindult az önvédelmi reflex, amikor az egyik fórumozó – egyébként BKV-nál dolgozó – barátunkat a cég vezérigazgató-helyettese kirúgta. Sikerült elérni, hogy visszahelyezzék az állásába.

» Láthatóan az ABC elejéről választanak BKV-vezérigazgatókat. Szeretnéd, ha a közeljövőben inkább a végéről válogatnának?

– A jövőben is a budapesti tömegközlekedéssel szeretnék foglalkozni. Nemcsak az számít, hogy ki milyen posztban van, hanem az is, hogy sikerül-e tartalommal megtölteni. A VEKE-t és az FB-tagságot is úgy érzem, sikerült. Leendő közgazdászként azt a szemléletet kell a szakmában képviselnem – ez ma hiányzik –, hogy nem felesleges befektetni a tömegközlekedésbe, mert ha azt többen használják, akkor ez igenis társadalmi szinten megtérül. Egy új busz beszerzése nem úgy hasznosul, hogy több bevételt hoz a fővárosnak, hanem úgy, hogy a város versenyképesebb és élhetőbb lesz.

» Milyen további közlekedési fejlesztésekre számítasz Budapesten?

– A következő tíz évben nem lesz a metróra kívül más, érdemi fejlesztés. Ezzel ellehetetlenítették a belvárosi villamosvonalak visszaépítését, pedig az nagyon időszerű lenne. A 4-es metró a legnagyobb pazarlás. Ezzel feléljük a jövőnket is.

fotó: KRUCSKOVICS ANTAL

ŐK, KETTEN

írta: ÁCS FERENC

Eldobott TESCO-s nejlonzacskiként hever a magyar élet kies ugarán egy-egy különleges pillanatot megörökítő kép, dokumentum. Új sorozatunkban hajdani nagy emberekre, pikáns közéleti eseményekre emlékezünk.

A politikai szerencse forgandó, valakiket csak egészen rövid ideig fogad kegyébe Fortuna. Az itt látható két, egykor nagy hatalmú miniszterelnököt mára szinte teljesen szem elől tévesztettük, pedig a fotó alig négy évvel ezelőtt készült. Egyiküket (az izzadózt) a román rendszerváltás sokáig késő, de mára alaposan felgyorsult szuperexpressze üttötte el, az ütközés egészen a börtön kapujáig repítette. Adrian Nastase, a minden hájjal megkent bukaresti exkormányfő ugyanis a közelmúltban valami bizarr örökösödési történetbe keveredett, matuzsálemi korú nagynénivel, pártpénzekkel, korrupciós vádakkal. Másikukra is rájárt a rút: Medgyessy Péter egy meleg nyári reggelen méretes konyhakést talált a hátában, de aztán aránylag hamar napirendre tért az incidens fölött, amiben segítette, hogy bőségesen kárpótolták. Folytathatta régi kedves hobbiját, a Föld körüli utazásokat, sőt megenyhülve könyvet is írt némi Márai-utánérzéssel: „Polgár a pályán” címmel. Végül egy kicsit bevásárolt a Balaton partján, bár ez utóbbit nem reklámozta.

A két derék ember annak idején jól megértette egymást. Ellenfelük közös volt, lényegében közösen is küzdöttek ellene a 2002-es magyar választási kampányban, és fáradozásaikat siker koronázta. Medgyessy Péter évekig hivatkozott arra, hogy ő más stílust képvisel, mint elődje, és csak ez az üdvöztető út, csak így lehet eredményeket elérni. Hányszor hallottuk, hogy majd ők együtt és az Európai Unió, meg egyébként is megbékélés kell, boruljunk egymás vállára, közös koccintás, mosolydiplomácia és a többi. Ideje mérleget vonni. Hol van az erdélyi (állami) magyar egyetem? Hol van a kétnyelvűség? Hol vannak az erdélyi magyar egyházi ingatlanok? Hol van a státustörvény? Hol van bármi eredmény a magyar érdekvérvényesítésben? 2007-ben, az uniós tagállam Romániában még egy magyarul írott „Dohányozni tilos” feliratú táblát sem lehet kirakni a kolozsvári egyetemen. Ja, hogy majd az Európai Unióban minden automatikusan megoldódik. Mint Szlovákiában is. Értjük.

Mégis, mi maradt utánuk? Medgyessy öröksége egyszerűbb: az Európai Unió legmagasabb költségvetési hiánya, a kádári újraelosztási rendszer bebetonozása, egyszerűen a nagybetűs Deficit. Nastase és sleppjének bukása viszont ha nem is elitcsereivel, de jelentős megújulással járt a román politikában, amit akár nap mint nap érezhetünk, ha megnézzük a keleti szomszédunkhoz járó magyar vendégmunkásokat, a román boltok árait vagy gazdaságuk imponáló adatait. Kettejük „partnerségéből” csak Nastase profitált, igaz, ő viszont nagyon. Használta Medgyessy Pétert, aki mindezt nemcsak tűrte, de szocializációja következtében talán természetesnek is vette. Végül is ez a dolgok rendje erre felé.

Internacionalista kormányulések – minek is?

KÖRKÖRÖS

írta: BENKŐ LEVENTE CSONGOR

A Romániával, Ausztriával és Horvátországgal lebonyolított barátkozás után e hónap közepén tartják az első közös magyar-szlovén kormányulést. Ezen felbuzdulva a Reakció görcső alá veszi a Gyurcsány-kormány szomszédságpolitikáját.

Nincs is az ötlettel semmi baj, mondhatnánk elsőre a hír hallatán. Szlovénia rulez. Persze némi nosztalgikus göggel kinyilatkoztathatjuk, hogy Ljubljana valójában Laibach, meg hogy egy álmos osztrák kisvárosra emlékeztet (merthogy valaha az is volt), de a tények ettől még tények

maradnak. A szlovénok kulturáltak, gazdagok, rendben tartják frissen szerzett országukat, s nem mellékesen, velünk ellentétben már euróval fizetnek. Ideje lenne ellesni tőlük néhány trükköt. Ráadásul az ott élő magyar közösség sem okoz pszichés zavarokat a szlovénok kollektív tuda-

tában. Lendván a mindenütt látható kétnyelvű feliratok példás békességben férnek el egymás mellett, átfestés és letépkedés nélkül.

LEJÁRT RECEPT

A közös kormányulések ötlete természetesen nem a magyar innováció hí-

Gyurcsány Ferenc és román kollégája, Călin Popescu-Tariceanu. Mosolydiplomácia

világháború utáni „megbékélés” ugyanis a nemzetpolitika terén a francia nacionalizmus totális győzelmét jelentette, és az utóbbi idők korlátozott engedményei is csak a némettől határozottan megkülönböztetett, regionális nyelvként nyilvántartott elzászira vonatkoznak. A francia–német megbékélést példának okáért a román–magyar viszony analógiájává tenni kirívó ostobaság: kis túlzással azzal ér fel, mintha a ceausescui nemzetiségpolitikát életelnék meleg szavakkal. Elméleti kukacoskodásunkat félretéve, nem is lett volna gond, ha ezt a szerencsétlen közösülésesít annak idején éppenséggel Szlovéniában kezdte volna a magyar kormány. Azonban a Gyurcsány-kabinet elsőre összehozta a legrosszabb helyszínt és a legrosszabb időpontot: három héttel azt követően látogatott 2005 októberében testületileg Bukarestbe, hogy – a tagállamok közül elsőként – áthajszolta az Országgyűlésen Románia EU-csatlakozásának ratifikációját. Lelki szemeink látják a Palatul Victoriei eminenciáit, akik ezek után éjszakába nyúlóan törték a fejüket, hogyan is hálálhatnák meg Budapestnek az éppen csak átnyújtott biakó csekket.

BUKARESTI FEKETELEVES

Volt persze közös memorandum „Hidak a jövőbe” címmel, tele a nemzetközi közhangsúlytár összes ilyenkor használatos kifejezésével, és a miniszterek jegyzőkönyveket szignáltak egy rakás már rég aláírt egyezmény életbeléptetéséről. A román fél készségét nyilvánította arra, hogy az

konzulátus megnyitása lett – ez a kérés már csaknem évtizede szerepelt a kétoldalú kapcsolatok magyar kívánságlistáján, de a román fél mindaddig elzárkózott előle. Most is csak borsos áron adták: cserébe Románia betehette lábát az ajtórésbe a Gozsdu Alapítvánnyal kapcsolatos vagyoni jogi vitában, mivel a magyar fél feladta elvi álláspontját, hogy a két ország egy 1953-as – hazánk számára egyébként nyilvánvalóan hátrányos – államközi egyezmény keretében már lemondott az egymás területén lévő egykori vagyontárgyakra formált jogáról. Tágabb politikai összefüggésekbe helyezve még rosszabb az első magyar–román kormányülés mérlege. Magyarország egy főkonzulátusért és néhány olcsó ígéretért cserébe tálcán kínálta a lehetőséget, hogy Románia kritikus pillanatban ország-világ előtt demonstrálhassa: bár nemigen felel meg az egy év múlva tervezett EU-csatlakozás feltételeinek, de legalább a „magyarkérdésben” minden rendben van. Ezen kívül jelentős méretű kövek estek le a szívekről, hiszen Bukarestben az utolsó pillanatil féltek attól, hogy Budapest mind a NATO-, mind pedig az EU-csatlakozás kapcsán kisebbségpolitikai feltételekhez köti majd a ratifikációt. Jöhetett tehát hálából a balkáni feketelevés. A közös kormányülés másnapján a román szenátus kormánypárti szavazatok segítségével megalázó módon nyírta ki az RMDSZ által előzetesen a koalíciós partnerekkel letárgyalt kisebbségi törvény tervezetét. A valódi tét nélküli második, budapesti kormányülés ehhez képest eseménytelenül zajlott le 2006 végén; igaz, Gyurcsány ekkor jelentette be, hogy a magyar kormány január 1-je után részben lezárja a munkaerőpiacot a romániai munkavállalók előtt. Nem csoda, hogy Tariceanu egy vonatkozó újságírói kérdésre – négy szemközt – válaszolva később cinikus mosollyal mindezt úgy kommentálta, hogy Magyarország döntése amúgy is kizárólag az erdélyi magyarokat érinti. Azért ne feledkezzünk meg a Fideszről sem: sikerült önmagát és szavazóit is szembesercintenie, amikor a kettős állampolgárságra nemmel szavazók kedvéért opportunista módon még a részleges munkaerő-piaci nyitást is túlzónak nyilvánította.

MONARCHIA-UTÁNÉRZÉS

A román viszonylatban elkövetett stratégiai bakihoz képest az osztrák és horvát szeánszok egyszerűen csak értelmetlenek voltak. A legfőbb indok ezekre a közös kormányülésekre valószínűleg az lehetett, hogy a valamely piáros tálentummal megál-

A szomszédságpolitika terén (is) saját kisebbségi komplexusaival küzdő szociál-liberális külpolitikai agytröszt képtelen túllépni a francia–német megbékélés elcsépeelt toposzán

”

BLÖFF

rét öregbíti. A szomszédságpolitika terén (is) saját kisebbségi komplexusaival küzdő szociál-liberális külpolitikai agytröszt képtelen túllépni a francia–német megbékélés elcsépeelt toposzán, így a 2005-ben bevezetett gyakorlatában is a Rajna mentén meghonosodott szokást másolta. Aki viszont avatott közép-európai szemmel néz szét Strasbourgban, vagy akár csak minimális ismeretei is vannak a francia asszimilációs politikáról, felszisszen a francia–német analógia hallatán. A második

eddig kizárólag magyar forrásokból fenntartott Sapientia Egyetem működéséhez a jövőben anyagilag hozzájárul. (Az intézménynek persze azóta sem utaltak egy árva banit sem, miközben a romániai magyar nyelvű állami felsőoktatás bővítését viszont az egyetemi autonómiára hivatkozva nem hajlandóak napirendre tűzni.) Verespatak ügyében pedig megkaptuk a szokásos maszatoló kitérést a válasz elől.

Az egyetlen említésre méltó román engedmény a csíkszeredai fő-

dott külügyes fejből kipattant grandiózus ötletéről a lehető legtöbb bőrt lehúzzák, s az esti tévéhíradókat pár napra megtöltse. A Bécsben még 2005 végén megtartott „sógori” összeröffenés jelentőségéről például sokatmondóan annyit sikerült kiiznania a feleknek, hogy utoljára 1918 októberében, a Monarchia haláltusájának napjaiban tartott közös tanácskozást a két kormány, s míg „az akkori egy korszak végét jelentette, a mostani egy új kezdetét”. A hivatalos tudósítások csak nehezen tudták kirakni a hangsúlyokat – a szakképesítések kölcsönös elismerését, az ingázók segítségét, a gyakoronokcserét és a közös államhatár átláthatóbbá tételét szabályozó világraszóló megállapodások erre nemigen voltak alkalmasak. A csinnadrattát pedig utólag furcsa színben tüntette fel a tény, hogy az állítólagos stratégiai partnerség ellenére az osztrákok – az egyszerű magyar állampolgár számára is érzékelhetően – mintha egy kissé hülyének néznének bennünket (lásd keretes írásunkat).

Pusztán a diplomáciai naptárt nézve reakciós szívünket még akár

meg is dobogtathatja a tény, hogy Bécs után rögtön a horvát társorsszággal való közös dolgaink rendezésének látott neki a felelős magyar minisztérium. Azonban ha a két horvát–magyar kormányülés tematikájából egyáltalán emlékszünk valamire, az valószínűleg a csúfos kudarcot vallott futball EB-pályázat. Pontosabban, mivel a cardiffi verdiktet a második tanácskozás előtt pár héttel mondták ki, az idén májusi zágrábi együttlét jóformán napirend nélkül maradt. Utóbbi átitűtő eredményeit jól szemlélteti, hogy még a Népszabadság is kénytelen volt megállapítani: az első közös magyar–horvát kormányülésen elhatározott stratégiai gáztároló létrehozásának ügye például alig mozdult előre. (Amin annyira azért nem kell csodálkozni, a horvátok ugyanis meglehetősen gyanakodva szemlélték a Gyurcsány–Putyin dürrögést és az orosz tényeresi kísérleteket a közép-európai gázszektorban.) Ezen kívül a hírek szerint a felek állítólag folyamatosan keresték és keresik annak módját, hogy Horvátország miként

kapcsolódhat be abba a rendezvény-sorozatba, amelynek 2010-ben Pécs, Európa kulturális fővárosa ad majd otthont. Feltéve – tesszük hozzá rosszindulatúan –, hogy a pécsi projekt nem fog jó magyar módra elmerülni az egymást követő botrányok mocsarában.

Valószínű, hogy a közelgő magyar–szlovén kormányúléssel a sorozat legunalmasabb epizódja következik, amit csak némileg old az a tény, hogy az új tagállamok között elsőként jövőre épp Szlovénia lesz az EU soros elnöke. A műfaj fáradni látszik, az újdonságából fakadó PR-nyereséget már lefölozték, más meg amúgy sem tűnik fontosnak a lát-szatkormányzást mesterien űző jelenlegi kabinet számára. Bár a madarak újabb bukaresti összeborulásról csiripelnek, a szóba jöhető partnerek is lassan elfogynak; Ukrajnában folytonos a káosz, Szerbiában úgyszintén. S ugyan a román sikereken felbuzdulva Szlovákia időnként bepróbálkozik a közös kormányülés ötletével, ezt azért egyelőre még az Apró-villában is kockázatosnak tartják.

DNSERROR.HU/RO

A 2005-ös magyar–román kormányülés méltó jelképe az a kétnyelvű internetes portál, amelyet nagy dérral-dúrral indítottak el az esemény alkalmából a két miniszterelnök jelenlétében. A hivatalos kommunikáció szerint a felület „az államigazgatási, turisztikai, üzleti és kulturális kapcsolat-építést” hivatott segíteni a két ország között. Nos, mára a www.bilateral.hu-n egy honlapfejlesztéssel foglalkozó cég kínálja szolgáltatásait, a www.bilateral.ro pedig egyáltalán nem érhető el. A 2006-os közös szeánsz sem maradt sikeresztori nélkül. „Száz éve nem voltak ilyen jók a magyar–román kapcsolatok” – nyilatkozta Gyurcsány Ferenc a budapesti seregszemlén. Szavait alig egy hét múlva tett is követte – román részről: azonnali hatállyal kirúgták a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem két magyar oktatóját, Hantz Pétert és Kovács Lehel, amiért az intézmény hivatalos „multikulturális” jellegének szimbolikus érvényt szerezve néhány magyar nyelvű feliratot helyeztek el az intézmény falain.

VALAMI BÜZLIK

A marketingalapú külpolitika szelermesei 2005 decemberében elismerően csetinthehtek: a Gyurcsány Ferenc által kezdeményezett osztrák–magyar kormányülés nyomán a külsínt tekintve talán soha nem voltak olyan jók Magyarország osztrák kapcsolatai, mint éppen akkor. Noha a nagy összeborulást hagyományteremtőnek szánták, annak rendszeresítésére mindeddig nem került sor. A magyar miniszterelnök és Schüssell kancellár frigye – néhány technikai jellegű megállapodáson túl – nem hozott kézzelfogható eredményeket. Az akkori látszat-egyeztetés tényét ugyanakkor még nevetségesebbé teszi, hogy Bécs és Budapest viszonya az elmúlt időben látványosan megromlott.

A feszültségek először a Rába habzása kapcsán törtek felszínre. A víztisztaságra egyébiránt módfelett érzékeny osztrák fél Budapest többszöri kérésére sem intézkedett a szennyezésért felelős gyárak megrendezésére. Sólyom László – aki megválasztott államfőként először Ausztriában járt – szintén felemelte szavát, ám észrevételei sokáig terméketlen talajra hullottak. Egy közvetlenül a magyar határ mellé tervezett szemétegető erőmű ügye tovább korbácsolta az indulatokat.

A legnagyobb porfelhőt az ÖMV felvásárlási kísérletei kavarták. Az egyharmadrész osztrák állami tulajdonban lévő vállalat MOL-t érintő lépéseit meglehetősen nagy cinizmus-sal lehetne csupán „piaci tranzakcióknak” tekinteni. Sokakban megfogalmazódott, hogy a magyar olajtársaság többségi részesedésének megszerzésével az osztrák óriásvállalat valójában a Gazprom ellen védekezne. Ennek megfelelően egy Oroszországból érkező bekebelezési kísérlet esetén a MOL-nál kevésbé hatékony-nak tartott ÖMV átadná a magyar cég részvényeit. Egy másik forgatókönyv szerint a fúzió után (brüsszeli elvárásoknak is eleget téve) eladná a magyarországi finomítókat – kinek más-nak, mint a Gazpromnak. A konfliktusok hatására olyan tekintélyek mozdultak meg, mint a Tisztelet Társasága, vagy Schobert „Neokon” Norbert; ők is arra kérik Ausztriát, kezelje egyenlő partnerként Magyarországot.

– DÖMÖTÖR CSABA

ERŐS EMBER

foto: MTI

VIGYÁZÓ SZEMÜNKET

írta: ABLONCZY BÁLINT

Nicolas Sarkozy az új európai sztár, erre a legjobb bizonyíték, hogy a Népszava a maga szeretnivalóan sete-suta módján igyekezett ittjártakor a francia Gyurcsány Ferencnek lefesteni. A valóság persze teljesen más.

„Ha egyszer a káposztáért felelős államtitkár lennék, sokat hallanának erről a zöldségről” – Nicolas Sarkozy válaszolt félig viccesen, félig komolyan az újságíróknak, amikor bejelentette, megpályázza a jobb-közép-kormánypart, az UMP elnökségét 2004 őszén. A sajtó arról faggatta, nem tart-e népszerűsége csökkenésétől, hiszen a kormányból távoznia kellett. Miután már 2003-ban bejelentette, hogy gondol az Elysée-palotára és nem csak reggel, borotválkozás közben, a sajtó minden szavát falta, mint kacsát a nokedlit.

Nicolas Sarkozy sikerének és elnöki repülőrajtjának is ez a titka. A francia közéletben, de talán egész Európában nincs még egy politikus, aki ennyire a média nyelvén beszélne. Sarkozy logikája sokkal inkább egy éjjel-nappal sugárzó hírtévé fő-szerkesztőjére, semmint egy hagyományos politikus gondolkodására

emlékeztet. Reggel egy nagy bejelentés, napközben interjúk, este vitaműsorok, másnap az előző napi termés kommentálása, továbbfűzése. Balesetben meghalt egy rendőr, miközben az elnöki konvojt védte? Sarkozy minden megbeszélte programot lemond, hogy ott legyen a temetésén. Meg kell oldani a bolgár apó-lónők ügyét? Sarkozy a feleségét küldi tárgyalni Kadhafihoz. Valahogy ki kell mozdítani az Európai Uniót az intézményi zsákutcából? Sarkozy Merckelrel karöltve egyszerűsített szerződést javasol. Sarkozy 2002 óta szinte minden este ott van a francia televíziókban. Cselekedett belügy-miniszterként (például a közbiztonság javításáért), gazdasági miniszterként (például a nagy francia acélipari cégek megmentéséért). Államfőként az első percben nekilátott a megígért reformoknak. A keménység-gét díjazták a választók. Száz nappal

hivatalba lépése után Sarkozy népszerűsége még mindig hatvan százaléknál fölött van, ami példátlan az V. köztársaság történetében. Igaz, hogy a legújabb felmérések már nyolcszázalékos csökkenésről számolnak be. Mintha sokan kezdenék megelégedni az állandó médiajelenlétet. A nagy iramból ráadásul sokszor felszínesség, meg minden elmentmondóval szemben táplált politikai kegyetlenség is származik. Erről sokat mesélhetne például Azouz Begag. A de Villepin-kormány esélyegyenlőségi tárca nélküli minisztere nyilvánosan kritizálta Sarkozyt, mert a csőcselék szót használta 2005 őszén, a külvárosi lázadások idején. A mostani államelnök akkor a sárga földig lehordta és ellenséggnek minősítette minisztertársát.

Sarkozy nem konzervatív, ám a mérhetetlenül provinciális magyar balliberális sajtó erőlködése ellenére nem Gyurcsány Ferenc francia megfelelője. Nicolas Sarkozy (az állam tekinthetetlen megerősítését valló, a francia gazdaságot védő, populáris) bonapartista, gaulle-ista francia jobboldali áramlat XXI. századi zászlóvivője. Az ideológiai besorolást persze nem kell túl komolyan venni. A politikus maga is arról beszél, hogy ő elsősorban megoldásokban és nem doktrínákban gondolkodik. Ám aki tizenöt pontos választási programját elolvassa, azért tudja, merre hány óra. A sarokpontok a dokumentumban: munka, tekintély, nemzeti büszkeség, család. Sarkozy ezeknek szellemében látott hozzá hazája megreformálásához. Már a kampányban bejelentette, megválasztása után azonnal nekilát a speciális nyugdíjak fokozatos eltörlésének. A költségvetés ugyanis már bírja ezek finanszírozását. Franciaországban több százezer ember (például a vasút, a párizsi közlekedési társaság, az állami gázművek, villamosművek alkalmazottai) már 37,5 év járulékfizetés után nyugdíjba mehet. Miközben a köz- és versenyszféra dolgozóinak legalább negyven évet kell fizetniük. Sarkozy neki is látott a melónak. A döntések indoklása üdítő a magyar viszonyokhoz szokott megfigyelőnek. Semmi modern, európeér rikácsolás a dologtalan vasutasokról, lusta köztisztviselőkről. Sarkozy televíziós interjúiban szeptember közepén a lehető legnyugodtabban magyarázta el, hogy a nyugdíjreformra miért van szükség. Azt is közölte, a kormány kész addig tárgyalni, amíg a mindenki számára elfogadható megoldás meg nem születik. Sarkozy adócsökkentő programjáról majd legközelebb, kedves gyerekek, Avar János bácsi ugyanis ennyi szélsőséges orbánizmustól már tényleg darabokra szaggatja az újságot.

Ám aki tizenöt pontos választási programját elolvassa, azért tudja, merre hány óra. A sarokpontok a dokumentumban: munka, tekintély, nemzeti büszkeség, család

Minden, csak nem korszerű értékesítés

MLM: A HÁLÓZAT CSAPDÁJÁBAN

írta: BÖSZÖRMÉNYI-NAGY GERGELY, RUMI TAMÁS

Fogadjunk egy ingyenes tréningben, hogy neked is van alkuszismerősöd. És fogadjunk, hogy megpróbált beszervezni is. Bizonyára nem sikerült neki, ha pedig mégis, tré volt és kiléptél. Nyertünk? Multi-level marketingről írni ennél többesélyes dolog, sok az ellentmondás, még több a pereskedési lehetőség, de minket inkább csak három dolog érdekel. 1. Kinek jó az egész? 2. Kinek nem? 3. Mi köze az MLM-nek bármiféle korszerű értékesítéshez?

Alig lehet olyan magyar fiatal, akit ne környékezett volna már meg valamely MLM-rendszerben értékesítő cég ügynöke. „Van egy tuti üzleti ajánlatom, kihagyhatatlan, ha most nemet mondasz, az életben sose lesz több ilyen lehetőség!” – hív a régi barát, ismerős egy szép napon, s mivel a részletekről általában hiába érdeklődünk, kíváncsiságból akár időt is szánunk egy személyes beszélgetésre, esetleg egy ismerkedő szeánszra a „biztos hátterű, patinás nemzetközi cég” szervezésében (melyről szerencsés esetben még korábban soha nem hallottunk). A fejtágítón aztán szlajdsót kapunk az arcba fehér fogú jup-pikról, jutalomutazásokról, luxushotelekről, céges-medencés bulikról és prémium csajokról, no és megtudjuk, hogy az éppen soros előadó kétkezi melósból vált topmenedzser BMW-tulajdonossá, és persze mindent maximum két esztendő alatt. A pályaválasztás terhéért frusztrált fiatalok fogékonyabbjában máris megindul a nyáleválasztás. Ha igent mondanak az ajánlatra, életük következő szakaszát szabadúszó alkuszokként, saját ügyfélkörük door2door kialakításával töltik. A tapasztalatok

szerint szinte mindnyájan sikertelenül – de erre még visszatérünk.

A hálózati marketinget alkalmazó cégek megoldásai között természetesen komoly eltérések lehetnek, és nem csupán a módszertani, de a korrekt/nem-korrekt skálán egyaránt. A legfontosabb distinkciót mégsem egyes piaci szereplők, mint inkább ajánlataik közé tennénk. Szorítkozzunk most az MLM két legnépszerűbb területére: az egészségügyi készítmények (mint termék), illetve a befektetési tanácsadás (mint szolgáltatás) piacára.

MINDÖRÖKKÉ ALOÉ

Az egyik legnagyobb hazai hálózatot az aloé-alapú táplálékkiegészítőket terjesztő Forever Living Products (FLP) tartja fenn – s talán ők örvendnek a legnagyobb, egyúttal legkéte-sebb értékű ismertségnek is. Tegyük félre a cég nevével sugallt szemfényvesztést – akit meggyőz, megérdemli. E területen az értékesítés de facto viszonteladói rendszerben zajlik: a belépő ügynök maga vásárolja meg (kedvezményes áron) az árut, melyet „termékforgalmazóként” minimális árrésszel tovább értékesíthet. Személyes bevételeit a megkötött üzletek

száma, valamint ennek kiegészítéseként az általa szervezett újabb értékesítők után kapott egyszeri jutalék adja. Kőkemény verseny zajlik: a cég regionális internetes honlapján a teniszbajnok WTA-ranglistáihoz hasonló formában, komplex pontszámítási rendszer alapján teszik közzé a legsikeresebb alkuszok neveit. Például hová tűnt a képernyőkről az egykori műsorvezető Kósa L. Adolf? Ő is az FLP-t nyomja rég. Beszélhetnénk persze az áruról is, de nem érdemes: az aloé egészségügyi, szépségápolási hatásaira az elmúlt években annyi terméket építettek, hogy különlegessége mára a nullához konvergál.

A táplálékkiegészítők esetében szép számmal akad példa szélhámoskodásra, elsősorban mikor a cuccokat gyógyító, betegségmegelőző tulajdonságokkal hirdetik a gyógyszeriparban már reményüket vesztett félnotásoknak. Mégis, a termékalapú MLM esetében a vásárló legalább az áru fizikai ismeretében dönthet a vásárlásról, kevés és elkerülhető visszaélésre adva lehetőséget az ügynök-fogyasztó viszonylatban. Ez is valami: pénzügyekben például neccesebb a helyzet.

AKI NEM TUDJA, TANÍTTJA?

A modell lényege a következő: az alkusz cég üzletkötői tőlük független pénzintézetek szolgáltatásait (elsősorban nyugdíjbiztosítási, portfóliókezelési lehetőségeket) ajánlják az ügyfeleknek, az esetlegesen létrejövő befektetésből pedig az adott pénzintézet jutalékot fizet az alkuszcégnek. Ahogy hirdetik magukról, e vállalkozások valóban „függetlenek”: a bank/biztosító és az ügyfél között helyezkednek el, sikerdíjért működő tanácsadói státuszban. A pénzügyi MLM-alkalmazók között az elmúlt években látványos sikertörténeteket is láthatunk. A semmiből nőtt komoly médiajelenléttel rendelkező birodalom: a Talmácsi Gábor motorversenyző szponzoraként is ismert Brokernet csoport. Számos nemzetközi biztosítótársaság külön alkuszcéget tart fenn, saját márkaimázsát gondosan megóvva a door2door mocsarától.

Nem könnyű minőségi garanciát találnunk a befektetési piac MLM-szolgáltatásaiban. Az itt tevékenykedő vállalkozások némelyike tömegével veszi fel a közgazdaságtani ismereteket nélkülöző fiatalokat „pénzügyi tanácsadó” munkakörbe. (Egy közeli ismerősünket nemrég annak apropóján hívta soraiba az egyik legnagyobb „szakértő cég”, hogy az illetőnek felszabadult az ideje, miután ötödik pénzügybuktája után eltávolították a főiskoláról.) A képzetlen üzletkötők pedig sokszor banális, ezer sebből vérző érveléssel győzködik az alanyt a gyors és minél nagyobb összegű szerződésről. Ez persze csak akkor lenne gond, ha minden ügyfél rendelkezne legalább minimális tájékozottsággal a gazdasági kérdésekben. Hát nem rendelkezik.

KEVESEK KIVÁLTSÁGA

Különösen érdekes az MLM-üzlet humán erőforrás-politikája. A hálózati marketing nem reprezentatív vizsgálatára nincs jobb csatorna egy alternatív hálózathoz, felmentünk hát az iWiW-re szaglászni egy kicsit. Rögtön szembetűnő, hogy a közösségi sajtón fellelhető több ezer fiatal MLM-ügynök többsége vidéki kisváros lakója. Ismerjük (sejtjük) a helyzetüket. Legyünk akár rosszmájú spekulánsok, de nem ereszt a gondolat: a munkalehetőségek hiánya, a kevés és perspektíva nélküli fix álláshellyel szemben a lelkesedésért azonnali belépést ajánló alkusz munka sokak számára jelentheti a körülményekhez képest legvonzóbb ajánlatot. A fiatalokban emellett kedvező benyomást kelthet a rugalmas munkaidő és a helyhez nem kötött munkavégzés is.

A valóságban azonban (nem hivatalos statisztikák szerint) az üzletkötők 95-99%-a sohasem képes tartós jövedelemre szert tenni az iparból. En-

nek tulajdonítható, hogy az MLM-bizniszből már a belépést követő évben távozik a beszervezett ügynökök több mint 50%-a. Kudaruk a rendszer sajátosságai miatt szükségszerű anyagi veszteség is. Mitől működik mégis az egész? Hihetetlen, de a sikeres 1%-tól. 100-ból egy fiatalnak ugyanis bejön az üzlet, és míg a hierarchia legalsó szintjén körbe-körülötte folyamatosan cserélődnek az emberek, ő éppen ezt kihasználva lép egyre följebb a rendszerben. Az általa bevont értékesítők lassan a saját csapatává válnak, belőle pedig a piramisban közép-, majd akár felsővezető lesz, aki már csak „beosztottjai” üzleteiből is százalékkal gazdagodik. (Pár esztendeje komoly vihart kavart, amikor a Brokernet vezető üzletkötője több száz fős csapatát magával hozva jó pénzért a konkurens ING-hez igazolt, jelentősen megbolygatva a hazai biztosítási piacot.) Így lehetséges, hogy a hálózat irányító pozícióban lévőket tejjben-vajban fürdenek: a sikertelen üzletkötők kárát nem ők fizetik, az eredményes kötések sikeréből viszont folyamatosan részesülnek.

TÖMLÖCBEN A KREATIVITÁS
Marketingről lévén szó, nem kerülhetjük meg a stratégiai szempontokat. Különös ellentmondás, hogy az interaktív forradalom éveiben az MLM-alkalmazók többsége látványosan negligálja a kreatívipar 2.0-s tapasztalatait. Kommunikációs téren

szellemesség helyett rámenősség, hosszú távú bizalomépítés helyett „vissza nem térő esély” az általános üzenet. A hálózati marketing gyakorlata csak látszólag épít eladó és vevő személyes kapcsolatára, a botcsinálta ügynök legtöbbször minden spontaneitást nélkülöző, betanult szövegekkel ostromolja áldozatát.

Stratégiai téren sem meggyőzőbb a kép. Az MLM-rendszerbe lépők többsége szakmai tapasztalatokat nélkülöző fiatal értékesítési gyakorlat nélkül. Mivel a belépés (termék-alapú MLM esetében az árucsomagok megvásárlása, míg a pénzügyi szektorban az első tréningek megfizetése) azonnali költségekkel jár, a befektetett zsebpénz, baráti vagy szülői kölcsönök kitermelése sürgető feladattá válik. De mit kezdjen a szerencsétlen kapcsolati háló nélkül? Hát persze, hogy családi meg baráti körben kezdi nyomtatni a nagy üzletet. Nem kell kreatív stratégiának lennünk, hogy belássuk: ha hugink, haverunk ajánl üzletet, egy betanult duma lesz tőle a leghiteletlenebb. És a végtelen nyomulás persze emberi csalódást kelt ugyanúgy, ahogy pajtásunknak is kedvét szegi, amiért nem kap belőlünk jutalékot. Szegmentált célpiacokról, átgondolt marketingstratégiáról szó sincs. Itt mindenki potenciális vásárló, és mindenre ugyanaz a recept: összességében az MLM minden, csak nem korszerű értékesítés.

A botcsinálta ügynök legtöbbször minden spontaneitást nélkülöző, betanult szövegekkel ostromolja áldozatát

MLM-TÖRTÉNELEM

Az MLM klasszikus alkalmazási területei kezdetektől az egészségügyi készítmények. Elsőként az 1930-as évek Amerikájában vetették be vitaminok értékesítésében, mai legismertebb képviselői szintén táplálékkiegészítő termékek értékesítését koordinálják. A recept a régi: az ügyfélről ügyfélre (door2door) járó ügynökök eladási eredményeik és az általuk bevont új értékesítők száma alapján juthatnak jövedelemhez, miközben nem alkalmazottai sem a gyártó, sem az értékesítést koordináló (közvetlen ajánlatokon alapuló politikája miatt alkuszcégnek is nevezett) vállalatnak.

A legnagyobb amerikai MLM-értékesítőt, a legendás Amwayt már 1975-ben beperelték illegális piramisjáték vádjával. Ám a cég győzött, s miután az Amerikai Kereskedelmi Kamara jogilag szabályozta az értékesítési formát, a multi-level marketing elindulhatott világhódító útjára. Míg léteznek a piramisjátékot a hálózati értékesítéstől megkülönböztető (elsősorban az értékesítő cég pénz- és árufedezetére vonatkozó) szabályok, ám ezek törvényi betartatása gyakorlatilag lehetetlen. A Direkt Értékesítők Világszövetségének adatai szerint 2000 és 2006 között az MLM-üzletek globális forgalma 50-ről 115 milliárd dollárra nőtt.

DOOR2DOOR DIANETIKA?

Veér András néhai közismert pszichiáter szerint az MLM-be szervezettek közül különösen sokan kerülnek a szcientológia befolyása alá. Egykori kijelentését persze nehéz volna számadatokkal alátámasztani, mindenestre a hálózati marketing alá-fölé rendeltségi rendszerét, ill. beszerzési szisztémáját könnyen rokoníthatjuk a kisegyházról elterjedt mendemondákkal. A gyanított átfedés pedig már néhány perces iWiW-kutakodás után bizonyítottan tűnik. „Emberekkel foglalkozom, egy egészségesebb, jobb életvitelt kínálva nekik. Dolgozom az anyagi függetlenségemért, álmaim, céljaim megvalósításán, és segítek azoknak, akik szintén ezt akarják” – hogy csak egyet idézzünk azon MLM-ügynökként dolgozó fiatalok bemutatkozása közül, akiknek ismerősei közt számos kisegyházi vezető is megtalálható.

FEHÉR LÓTÓL A RÓZSADOMBI PAKTUMIG

írta: Á.F. – A.B.A.

Statisztikai adatok, választási földrajz, leíró politológia? Ugyan, egyik tudomány sem jó a magyar közéleti rövgalóság bemutatására. Sokkal alkalmasabbak erre a feladatra a rendszerváltás óta terjedő összeesküvés-elméletek, a másik oldalról megszerzett, állítólag tuti információk, meg a különféle legendák. A Reakció egyszer elkészíti mindezek összefoglaló enciklopédiáját, addig is íme néhány – étvágygerjesztőnek.

Balos elméletek

ANTALL ÉS A HORTHY-RESTAURÁCIÓ

jobb-fundik körében megint divat lett ócsárolni őt, lásd alább.) A kilencvenes évek elején például a bal-

A rendszerváltás miniszterelnöke ma már mindkét oldalról egyként magasztalt idol, de nem mindig volt ez így, hajajj. (Bár mostanában a legfrusztráltabb

oldali értelmiség azt vette a fejébe (politikusaik pedig a szájukra), hogy Antall József valamiféle horthysta restaurációt készít elő, előbb-utóbb fehér lóra cseréli a szolgálati Mercedest, és dolgozósobájában a reakciós (haha – A szerk) Magyarország vezetőinek szobra előtt ábrándozik a csendőrség visszaállításáról. Esetleg maga is felpróbálja a darutollat. És egyáltalán: egy „elkorhadt”, régi világot akart feltámasztani, ahogy akkoriban egy nem baloldali ellenzéki párt, a Fidesz bírálta őt. Az, hogy Antall József a demokrácia legőszintébb híve volt, utódai fényében látszik csak igazán. A kisstílusú politikai

számítások mellett az is szerepet játszhatott az őt egyre alábbi támadásokban, hogy tanár előadasmódja (tanár volt, mi mást tehetett?) és historizáló alkata (történész is volt) őszinte megdöbbenést keltett a párttitkárságú egyetemi büfékben, a keletnémet jutalomtakon és a Lakatos Ernő-féle főszerkesztői értekezleteken szocializálódott médiaértelmiségben. Antall József maga volt a kulturális sokk számukra. Aztán 1994-ben megnyugodhattak. Minden visszakerült a régi kerékvágásba.

Igaz: Bethlen Istvánt szerette.

Nem igaz: Az összes többi vád és a fehér ló.

JOBBOLDALISÁG = IRREDENTIZMUS

A baloldal egyik legszívósabb dogmája, hogy ha nem is minden egyes jobboldali tövig irredenta, de azért a túlnyomó többség gondolkodását a Nagy-Magyarországgért, sőt szélsőséges esetben a két tengerpartért vívott titkos harc határozza meg. Két barna sör után azt is végiggondolják, hogy következőképpen egy új jobboldali magyar kormány elvileg bármikor csapatokat küldhet Nagyvárad felé (mintha lenne még hadsereg), esetleg a szlovákok ellen, s ha rákérdezzünk, hogy miért is, „hát a Duna miatt” – kapjuk indoklásul. Kevésbé zavarja őket, hogy az általuk a kormányülésre vizionált egy százalékos MIÉP-károsult mudzsahedin vagy pár száz kurucinfós agyhalott fényévnnyire áll a több százezer vagy milliónyi polgári választótól, akik nemhogy a revíziót nem tartják élet-szerűnek a XXI. században, de még a sarki zöldséggel sem szívesen vesznek össze, ha törött paradicsomot kapnak. A distinkció baloldali hiányára még visszatérünk, de azért szögezzük csak le: a műtrendi, Nagy-Magyarország-matricás terepjárós, a csángókat a székelyekkel összekeverő, „Trianonért” a franciákat hibáztató nagyarcú suttyók nem reprezentálják a polgári gondolkodású embereket.

Igaz: A Békás-szoros azért lehetne Magyarország.

Nem igaz: A jobboldal többsége revíziót készít elő és térképeket rajzol át. (Legalábbis felnőttkorában.)

KLERIKÁLIS REAKCIÓ

A másik nagy ellenség. Boszorkányégetés, inkvizíció, kövér papok kaplapban, minden, ahogy az 1950-es

A baloldali fundik fejében a történelmi egyházak vezetői kvázi Fidesz-elnökségi tagok, a templomok pártirodák

ÖSSZEESKÜVÉS-ELMÉLETEK

Szabad Népben szerepelt, és ahogy fél évszázad múltán is az idő és az agy rostáján szilánkjában fennmaradt. A történelmi egyházakkal szembeni nyers ellenérzéseket, a bösz suttyó proli haragját Horn Gyula, míg a rafkósabb, inkább kicsit szemétkedős, kellemetlenkedős, kiszorító, ármánykodós vonalat inkább Gyurcsány Ferenc és az SZDSZ MEH-büdzsén táplált városi gerillái képviselik. A baloldali fundik fejében a történelmi egyházak vezetői kvázi Fidesz-elnökségi tagok, a templomok pártirodák, a papok pedig még mindig anakronisztikus, reakciós elemek, akik ellenzik a „haladást”, és szellemileg korlátozzák a dolgozókat, „főleg falun”.

Igaz: A történelmi egyházak értékrendje inkább a jobboldalhoz, mint a baloldalhoz áll közel.

Nem igaz: A permanens antiklerikális öröngés elvi megalapozottsága.

ORBÁNIZMUS

Nehezen értik meg a baloldalon, hogy a magyar jobboldal nem olyan egyszerű, mint gondolják, hanem kifejezetten sokszínű, s ha sokáig nézzük, szinte beleképrázik a szemünk. Talán néha túl sokszínű is. Vagy ott az már nem is a jobboldal? Na mind egy, erről máskor. Mégis, azt gondolják, hogy aki jobboldali, az okvetlenül „orbánista” meg „vezérelvű”, hogy a még csúnyább dolgokra ne is térjünk ki. (A médiában rendszeresen mutogatott „őfelsége ellenzéke” típusú házi jobboldaliakat most hagyjuk.) Normális esetben egy értékrendből fakadnak a pártválasztások, a felmutatott sikerekből pedig a személyi választások. Normális esetben. Magyarország ma nem egészen normális hely. A jobboldalon van személyi kultusz, de olyan a baloldalon is akad. Hát akkor? Szerencsére gondolkodó emberek is vannak. Mindkét oldalon. Meg oldalakon kívül is.

Igaz: Orbán Viktor 1994-től újjáépítette az összedőlő magyar jobboldalt.

Nem igaz: Két egymást követő, elkerülhetetlen választási vereség után minden ugyanaz.

Jobbos elméletek

RÓZSADOMBI PAKTUM

Nemzeti radikális körökben szilárdan tartja magát az a vélemény, hogy a rendszerváltás elbőszmélkedése a gyengülő kommunista államhatalom, és erősödő, ám bátoratlan ellenzéke között kötött paktum eredménye. Eszerint a kommunistákat bántódás nem éri, mindent ők privatizálhatnak, területi revízió felvetése tilos. A széljobb legendárium szerint a titkos lepacsizást a CIA, a Moszad és a KGB pátyolgatta, benne volt a katolikus egyház és a zsidó hitközség is.

Kicsit sértve érezzük magunkat, hogy a különféle honlapokon több változatban élő paktum szövegét a KGB részéről mindössze egy ezredes írta alá. A magunk részéről legalábbis egy csilingelő kitüntetésekkel teleagatott marsallt éreztünk volna az eseményhez méltónak. Amúgy az állítólagos megállapodás magán viseli a jobboldali paranoia összes vonását. Szerepel benne az összes akkori és mostani politikai erő, a zsidók, meg a külföldi titkosszolgálatok. A rendszerváltás Da Vinci-kódja a révült fantáziáláson kívül leginkább az önvizsgálat elkerülésére alkalmas, de arra kiválóan. Ha a nagyok lejattoltak, mi, szegény kis megnyomorítottak, semmiről nem tehetünk, ugye. Pedig, pedig.

Igaz: A Rózsadomb tényleg jó hely.

Nem igaz: A CIA bármit el tud intézni.

ANTALL KOMCSI ÜGYNÖK VOLT

Másfél évtizedig szintén csak nemzetiradi zuglapcskák sutyoraszta arról, hogy Antall bizony, bizony. Beszervezésének körülményeiről mindenki mást vélt tudni, ügynökvoltának megdönthetetlen bizonyítékeként pedig a komcsik pofátlan lopását és az 1994-es választási eredményt hozták fel. Egy ideje azonban jobb sors-

ra érdemes egykori harcostársak és sértett ellenfelek is világgá kiáltják, hogy a rendszerváltás első miniszterelnöke legalábbis az IMF ügynöke volt. Antall József tényleg sok hibát vétett, de tegyük a szívünkre a kezünket: akkor és abban a helyzetben ki tudott volna sokkal jobbat nyújtani? Hiszen nem volt devizatartalék, a régi apparátust nem volt mire lecserélni, a sajtó gyűlöletet szított, kormányozni meg a hivatali munkához, döntéshozatalhoz látványosan nem értő agrár- és irodalomtörténész cimbikkal kellett. Ezt dobta a gép, honjaim.

Igaz: Legalább Szilvássy Györgyöt kellett volna kirúgni, de őt páros lábbal.

Nem igaz: Lehetett volna sokkal jobban.

A BALOLDALI SZAVAZÓ OSTOBA PROLI VAGY HAZAÁRULÓ

Az elméletnek léteznek szofisztikáltabb változatai is, egy a lényeg: sok, nemzeti érzésére büszke, jobboldalra szavazó ember nem megy a szomszédba egy kis utálatért, ha saját MSZP- vagy SZDSZ-szavazó honfitársáról van szó. Igaz, mi is nehezen viseljük, ha valaki Nyakó István államférfiúi kvalitásairól értekeznek, de hát Istenem, sokfélék vagyunk, minket például a világból ki lehet kergetni a mazsolával tele-tömött Rákóczi-túrral. Be kell látnunk, hogy sokan vannak, akiknek hiába adjuk oda a videokazettára rögzített Csintalan-összest, nem lépnek be az igazak seregébe. Az értelmesebbjével azért továbbra is maradjunk beszélő viszonyban, aki meg elkékülő arccal visít az orsóscigány szőlőbányáiról, azt röhögjük ki. Kerülendő az új divat, amely abból áll, hogy a jobbra szavazó, frusztrált polgár a megne-mérttség-érzés elhatalmasodásával egyre inkább utálja máshová ikszelő embertársait. A fentebb leírtakat nyilván gyengíti, de azért leszögezzük: ha Gyurcsány Ferenc még egyszer használja az „összekapaszkodás” szót, mi is kimegyünk felszedni az utcaövet.

Igaz: Az MSZP rossz.

Nem igaz: Minden MSZP-szavazó rossz.

Be kell látnunk, hogy sokan vannak, akiknek hiába adjuk oda a videokazettára rögzített Csintalan-összest, nem lépnek be az igazak seregébe

Oli bácsi megmongya a frankót

A KÖZTÁRSASÁGRÓL

írta: TVISZT OLIVÉR

Üss, Oli, üss – üvöltjük a lelátóról a ringben ellenfelét tanítanivaló eleganciával sorozó Oli bátyánknak az ideológiai pehelysúly vébédöntőjében. Az ősz reakciós most pihenésképp Gyurcsány Ferenc civil vallásáról, a Köztársaságról mondja meg a frankót. Aki szerint az eszme hozott bármi újat a magyar közéletbe a táncos-komikus ripacskodó szívhang-ellenőrző mozdulatán kívül, az leadja a szerelését az öltözőben. (A szerk.)

A Köztársaság lehetõleg valami fehér klepetust hord, barna bőrsarut, meg kis bajuszt az ajka fölött, nehogy más is megkívánja Gyurcsány Ferencen kívül

V

annak gyenge pillanataink, kinek ne lennének? Igen, parizert veszünk, jóllehet egy általános iskolai osztálytársunk révén pontosan tudjuk, hogy abban a szerves adalékok száma elenyésző. (Azzal áztatjuk magunkat, hogy marhapárizsit veszünk, mert az drágább, ergo jobb. És még volt képünk gyerekkorban azon undorodni, hogy Széchenyi Zsigmond szalonkavadász-történetében a Schnepfendreck kitűnő csemegeként szerepelt – elkényeztetett kölkök voltunk.) Ikszedjére is kipróbáljuk a csepli gyorsforgalmi utat, holott tudván tudjuk: a végén úgyis egy végtelen hosszú tehervonat fog keresztbetolatni, és megint lekéssük a leértékelést a Tuskóban. Tudjuk, hogy nem kéne azt a második pizzaszeletet is megvenni, mert úgysem fér belénk, tudjuk, hogy egyszerűbb lenne megvárni, amíg kidobják leértékelésen, de az az alapvető „A II. világháború vadászpülőit” c. kiadvány most kell nekünk. Tudjuk, hogy ha megiszunk egy korsó sört, akkor ma este már nem lesz munka, és tudjuk, hogy Z.-vel nem szabad politikáról vitatkozni, mert annak úgyis az lesz a vége, hogy lila fejjel küldjük el egymást a másik édesanyjának kimondhatatlanjába. De hát mégis, mégis. Pedig hát egy légtérben dolgozunk, néhanap még egymásra is vagyunk utalva. Z. – ha őszszejjött volna az első randija – akár édesapánk is lehetne, de hál’ Istennek nem az. Z. egyébiránt nem felel meg az általunk e hasábokon is bősen terjesztett sztereotípiáknak a szoci szavazókról: nincs lila otthonkaja, nincs kis házioltára Horn Gyula-ikkonnal a közepin, nem davajgítár volt a jele az óvodában. Z.-re – márhamost eltekintünk teljesen vállalhatatlan és korszerűtlen politikai nézeteitől, szemben a mi modernitásunkkal és európai nyitott reakció-

ságunkkal – sok rosszat nem tudunk mondani. Bolondul Jan Garbarekért, néha rájön, hogy ő vega, ilyenkor tofut zabál kétpofára, és átfogó számitógépes ismeretekkel rendelkezik, így bevezetett bennünket a torrenkezés rejtelseibe is, amit mi, hálátlan fiatalok, pikírtkedéssel és politikai szurkapiszkával hálálunk meg.

ALAPÉRTÉKEK?

Ma amúgy sem ment olyan királyian a bolt, szenvedtünk rendesen valami anyagon, ráadásul Z. a fejébe vette, hogy saját terepünkön fog megszorítani bennünket, és történelmi vitát provokál. Két hibát is elkövetett: mindenki csodabogárként kezel bennünket, mert történelem szakos diplománk is van, amolyan szerencsétlen szociális foglalkoztatotti státuszunk van, de azt gondolják, hogy eligazodunk az évszámok, személyek és eszmeáramlatok bonyolult világában, haha. Nincs merszünk bevallani, hogy a bölcsészkar elképzelhetetlen távolságba került érdeklődésünkől, szakkönyvet utoljára szí-

gorlatra olvastunk, manapság inkább kommunikációs terveket és sci-fiket böngészünk, meg Kisoli óvodai értékelését. Ráadásul Z. azt a végleteikig hergelő vitatechnikát alkalmazza, amelynek során felállítunk egy magunk kreálta kategóriát, és mindenkit, aki ebbe nem illik bele, lehülyézzük. Lehetőség van arra is, hogy a kategóriát úgy állítsuk föl, hogy a számunkra ellenszenves emberek eleve ne kerülhessenek be a mondott kategóriába, sőt direkt azért hozzuk létre: így egy sor kognitív disszonanciától meg tudjuk kímélni magunkat.

Hangfal fölött átszólogatós, Magyar Nemzetet látványosan széthajtogatós, majd szemétdobos kezdet után („Hogy lehet ilyet írni, nem hiszem el. Ez jobboldal? Ezek rosszabbak, mint a kommunisták.”) vitánk Z.-vel pörgő verbalitásba csap át, amelyet a terem egy része kéjes örömmel figyel, hátha végre kapunk a pofánkra. Verik a nyomit.

„Jó, de azt azért elismerhetnéd, hogy vannak közös alapértékeink, nem?” – vezeti fel Z.

„Például milyenek?” – pimaszkodunk. „Mint például a köztársaság” – veti ellenünk.

Sátáni kacajt hallatunk. Mi az, hogy köztársaság? Eleve van némi ambivalencia a magyarság lelkében a fogalommal kapcsolatban. Meg egyáltalán: ami most, az harmadik vagy negyedik? Szolgálati közlemény: harmadik. Kossuth Lajos társai csak megfosztották a Habsburg-házat a magyar tróntól 1849-ben Debrecenben, de az államformáról nem született döntés. A radikálisabbak nyilván hangoztatták a „respublika” fontosságát, de mások szemérmesen „magyar álladalom”-ról beszéltek – szép is ez a nyelvújítás sokkja után szédelgő magyar nyelv. Magyarországon a köztársasági eszmének ugyan voltak elkötelezettjei: például Nagy György és totálisan marginális pártja – ezzel a jelzővel kénytelenek vagyunk élni, még akkor is, ha Nagy György itt, a szerkesztőségünk melletti házban élt egy darabig. A két világháború közötti Magyarországon formailag mindenki királypárti volt, még tán a szociáldemokraták is. Azon tudtak vérre menő vitát folytatni, hogy a király mi féle legyen: Habsburg, azon belül melyik évjárat, vagy esetleg valami olasz, angol, belga lézengő ritter, netán maga a román király, s ez egy füst alatt megoldaná Erdély kérdését is.

OTTÓ BÁCSI FOR PRESIDENT!

Ha az eddig sikerült magyar köztársaságokra nézünk: hát az ember nem érez feltétlen ismétléskényszert. Károlyi Mihály elnökletével volt ugye egy, ami még a dicsőséges Tanácsköztársaságnál is rövidebb ideig tartott (januártól márciusig, 1919-ben) – és most nem megyünk bele Károlyi történetpolitikai szerepének megítélésébe, maradjunk annyiban, hogy kihívásokkal küzdött talpraesettség területén. Az ország mindenestire szétzaladt alóla. A második köztársaság boldogult emléké Tildy Zoltán elnöksége alatt maga sem volt egy sikertörténet: az egyre erősebb kommunista nyomás alatt szép lassan engedett az elnök gerince. Aki igazán plasztikus képet akar kapni egy szervezet működéséről, mindig a titkárnőkkel kezdje: tessék elolvasni Tildy titkárnőjének, Rácz Erzsébetnek az emlékezéseit (Budapest, 1995): nem sok örömmük telik majd a leírtakban. Az 1989. október 23-án kikiáltott köztársaság meg hát az lett, ami. Mi más lehetett volna? Habsburg Ottó elég érdekes (bár nem tanulság nélküli) opció lett volna. Milyen egy monarchia, amikor felszáll a kettes villamosra? Át kell-e neki adni az üldőhelyet? Vajon leülne-e? Hisz egy király nem lehet fáradt, s nem sértjük-e meg a gesztussal, hogy kvázi levénemberezzük. Nehéz dolgok ezek.

Egyszóval van egy köztársaságunk, amely rendelkezik az ismérvekkel: alkotmánnyal, elnökkel, meg mindenféle állami szervvel, ami van neki. Velünk él, itt mellettünk. Kérdés mármostan, hogy ezzel az ittléssel tudunk-e kezdeni valamit. Egyáltalán, kell-e kezdeni valamit? Lehet-e ideológiát farigcsálni köré? Hát mindent lehet. Vannak, akik az ufókban hisznek, sőt némely városi legendák szerint néhány évvel ezelőtt pár jelentős hazafi és üzletember megkísérelte megalapítani a Reális Egyházat, amelynek tagjai a mindennapi élet eszközei közül elsősorban a modern technika vívmányait tekintették volna kegytárgyaknak, és mivel azok importja egyházaknak vámentes, jöhetett volna az olcsó mikrosütő meg a hajszárító.

LEGFELSŐBB LÉNY

Tudjuk, persze, vannak helyek, ahol a köztársasági eszmének van gyökere. A francia nemzeti identitásnak úgyszólván része lett a több mint kétszáz éve született világi államhoz való ragaszkodás – azért ott is voltak döccenők, mongyuk. De mi ennek a köztársaságiságnak a tartalma – mármint miniszterelnökünk röhejes, szívhangot ellenőrző Himnusz-hallgatása mellett? Akar valaki királyságot néhány bolondon kívül? Amennyire ki tudjuk venni, a kormányfő valamiféle Legfelsőbb Lénynek képzeli el a köztársaságot, elsősorban nőtlenűnek. A Köztársaság lehetőleg valami fehér klepetust hord, barna bőrsarut, meg kis bajuszt az ajka fölött, nehogy más is megkívánja Gyurcsány Ferencen kívül. A Köztársaság a köréje seregleg kicsiny köztársasági polgárok között rendet tart, néha fenyít, kivét néhány adót a nagyobb igazságosság végett, és örömmel látja, hogy valamiféle civil vallással próbálunk hódolni neki. Papjai leginkább az anyakönyvvezetőkre emlékeztetnek nyájás modorukkal és sértett homlokráncolásukkal – amennyiben nem kérünk szintist, versmondó lányt és nászindulót a szertartáshoz. A köztársaságnak egyébként jobb lenne, ha nem próbálnának meg valami egész nemzetet átfogó Big Idea-t skiccelni hozzá, mert a nagy eszmék szükségképpen keltik életre saját ellenzőiket. Lenne csak rút, szikár (és szibarita) váz ez a köztársaság, melynek csontozata paragrafusokból áll össze. Kellékei közé tartozna a zászló, a himnusz, a fillér, meg a bankjegyek felirata. Röviden összefoglalva: nem hiszünk a köztársaságban, mert nem hiszünk a bicikli-pumpában, a csepeli HÉV-ben és a kismókus alakú báránnyelőkben sem. Ezek tőlünk függetlenül is vannak. Használjuk őket, várunk rájuk, esetleg csodáljuk őket: de hinni bennük? Minek?

Doromboló cicus-díj

ERNYŐBONTÁS

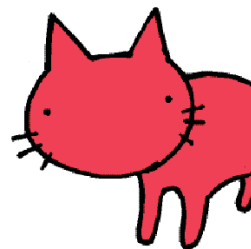
Ritka erős szeptemberen vagyunk túl, Cicus nem is emlékszik hasonlóan dorombolásintenzív politikai idénykezdetre. A szenvedélyes igazságbeszéd nyilvánosságra kerülésének évfordulóján független értelmiségiek sora nyilvánította ki feltétlen lojalitását a reformok és a vezérreformer iránt. Néhányan talán az egy évvel ezelőtti elbizonytalanodásukat igyekeztek kompenzálni. Az Index körkérdesén Verebes István és Sas József között csak a célfotó döntött az előbbi javára (Cicus értetlenül áll a legnagyobb esélyes, Debreczeni József már-már távolságtartó válasza előtt – hát minden nagy

Verebes orra elől Nap-kelés kollégája, Aczél Endre halásza el az elismerést, a magyar közszolgálatíság nagyobb dicsőségére

érzelem elmúlik egyszer?). „Azt gondolom, az őszödi beszéd nagyon időszerű, régen várt nyilvános okfejtés volt” – macskánk különösen a „nyilvános” jelzőtől lágyult el, no meg Verebes hosszas orbánozásától-fideszeszésétől. A sors iróniája, hogy még ez is kevésnek bizonyult rangos díjunk elnyeréséhez. Verebes orra elől Nap-kelés kollégája, Aczél Endre halásza el az elismerést a magyar közszolgálatíság nagyobb dicsőségére. Hősiünk Sarkozylátogatásról szóló népszabadságos publicisztikájában összefoglalt mindent, ami megdöbbent a haladó baloldali szíveket: nem Demszky késett el, hanem Sarkozy hagyta faképnél Orbánt, Gyurcsányt és Sarkozyt ugyanaz a reformlendület hajtja és a francia elnök jónak találta az ország látóterét, gyurcsányi megjelölésben (bármit is jelentsen az aczéli képzevar). Cicus díjazottunkkal együtt teszi fel a kérdést: „Hát nem érdekes, hogy épp európai vezérkonzervatívok gyülekeznek Gyurcsány kinyitott ernyője alatt? Rokonok volnának?” Ó, igen, igen...

– Turul

REFORMIA

Bár nagy a kísértés, csak azért sem számolunk lélegeztetőgépben, és most kivételesen nem fakadunk bibliai átkozódásra az egészségügyi reform kapcsán. Csak nézzük a koszlott hálótermekben fekvő betegeket, a tévé mögött holtfáradtan adminisztráló nővéreket. És arra gondolunk, vajon jó-e az az átalakítás, amelynek a riportunkban szereplő csornai kórházban az egyetlen kézzelfogható eredménye, hogy az intézmény a csőd közelébe került. Ha bezár, negyvenezer emberrel több tartozik majd Győrhez, ott meg nincs elég kapacitás. A kör bezárult.

Magyarország, 2007.

(Vaadászi Zoltán képriportja)

SZMOG, KECSKE, HEKKEREK

Írta: AMBRUS BALÁZS

Blikket olvasni jó. Képalkotó diagnosztikai rendszerként alkalmazzuk. Hogy tudjuk, mit gondol fontosnak és érdekesnek az a városlakó (esetleg nagyköz-séglakó), aki nem mi vagyunk.

Például azt, hogy a fővárosban nem lehet élni. Kimész Verőcemaroson a ház elé, mellő középtartás, csípő-körzés, beszívod a friss, dunai levegőt, míg a Margit körúton nem állsz neki a villamosmegállóban trenírozni.

Szóval a Blikk cikkéből kiderül, hogy próbapert indított egy jogban mégoly kevésbé járatos, asztmás nő, mert Demszky Gábor megrongálta az egészségét. Naná, hogy Budapest szennyezett levegője a hibás. A 39 éves asszony egymillió forintba számít. Nincs könnyű helyzetben. Azt bebizonyítani ugyanis, hogy a körüti mikroszemcsék okozták a kórt, még akkor sem egyszerű, ha amúgy a főváros vezetésére nagyon is ráférne a náspáng.

Tetszettek volna nem a fővárosba születni, vagy sisteregve távozni a „bűnös városból”. Most akkor mi legyen: miként a föld nélkül maradt paraszt, vessen magára minden szerencsétlen? A népi-urbánus vitát az életminőség dimenziójába helyezve, személyes kételyeimet osztanám meg alatt.

Mert persze lehet öntudatos érdekvényesítőként keménykedni „fentről”, és a városnak sem ártana hangyányi innováció, ugyanakkor aki túlzottan hörög, annak feltétlenül javasolnék egy próbahónapot példának okán a kiváló levegőjű Makkoshotyán (ne neves, van ilyen). Ott aztán – miként a legnagyobb magyar jelezte – „...senki a tágas világon rajtunk segíteni nem fog, ha értelmi súlyunk s férfitú tenyereink

nem...” Mert ott a kapcsolati tőke maximum négy használt gumiabroncs kéz alatti beszerzésénél véget ér. Információs szupersztráda helyett a félbolond Katus néni az autentikus hírforrás, fűnyírógép helyett pedig kecskét használnak. Hajnali kelés van, de a népek többnyire nem a munkahelyre sietnek (ha sietnek). A jó levegő mellé viszont felsorakoztatható a frissen fejt tej, a juhsajt, és a havi rezsi nullához közelítő mértéke.

Oszama Bin Laden is láthatóan elég jól elvan, s ha vélhetőleg kevesebbet is volt színházban és McDonald's-ban, mint Szalacsi Sándor, azért levelezni már néhány, számára eredményesnek mondható projektet. Látható tehát, hogy a nagyvárosi lét nem elengedhetetlen feltétele a sikeres életnek. Biztosan van egyfajta különös romantikája a városi civilizációból való kivonulásnak. A város egyenlő áradó kultúr-mocsok relációban a Blikk és a televízió sztárjai testesítik meg a fertőt, csoda-e, ha elsőként a tévé repül ki az újonnan vett vidéki házikó portájáról. Jól van ez így?

Én személy szerint meggyőzhető vagyok arról, hogy igen. Nem létkérdés Gáspár Evelin minden rezdülésének ismerete, bár tagadhatatlanul szórakoztató a családja. S ha szívemre teszem a kezem (vagy bárki más szívére), még azt is be kell valljam, hogy apokaliptikus látomásaim között szerepel a nagy szájberróban, aminek következtében a civilizációs társasjáték tábláján Európa és Amerika egyként húzza ki a Lép

vissza három mezőt! büntetőkártyát. Na ezen a ponton előzhet be igazán a vidéki elszigeteltség. Szóval aki nem dobta ki a tévéjét, vagy van internetkapcsolata (még), az emlékszik arra, hogyan sikerült Maciland hivatalos hekkereinek billentyűzetet klopfolva lerombolnia az ést köz-igazgatási és gazdasági rendszer nagyobbik részét. És ez ellen mi sem vagyunk védve. Ha összeomlanak a mobiltelefon-szolgáltatók rendszerei – simán előfordulhat –, az már okozna kisebb fejtörést, plusz Kelemen Annácska belehalna; ám ha az áram tartóztatná meg önmagát egy hétre országosan, akkor úgy lefagynánk, mint a Windows. Bezárhatnánk postától a plázáig az összes alkalmazást, és csak várnánk, várnánk, hogy a teremő bútoljon. Biciklizhetnénk a sötét utcákon, és gyertyafény mellett dideregve olvashatnánk a Nyomorultakat, Hugo enciklopédikus anyagát a XIX. századi viszonyokról.

Vidéki kistelepülésen élni tehát nem jobb és nem rosszabb, mint az országos vízfejben. Más! A két viszonylat között azonban erősen lejt az út. Akinek bejön a magyar rög szerete, annak minden keservével és virtusával, akinek a ló nyerítése kedvesebb egy Esterházy-felolvasóestnél, azzal ugyan nem sok közös pontot találunk, de megsüvegeljük keménységét és állhatatosságát. Ha egyszer – ne adj’ Isten – beütne az info-technológiai krach, még jól jöhetnek az ilyen barátok.

fotó: STOCK.XCHNG

Pali bácsi csajozási trükkjei

NE LÉGY LÁMER!

Látom rajtad, hogy kikészültél. Teljesen taccsra tett. Te nem ezt érdemelnéd. Hiszen milyen küzdelmes két éve-tek volt. A tenyereden hordoztad, idevitted, odavitted.

Most meg? Azzal az otromba figurával van a harmadikról. De visszajön majd, ebben biztos vagy. Hiányozni fog neki az igazi szerelem. Múltkor is megírtad neki sms-ben: „Gyere vissza kis Combocom, nagyon-nagyon hiányzol. Hát nem érted, szeretlek.”

Nos, kis barátom, te egy ordas nagy lámer vagy, jobb esetben egy átlagos frusztrált csávó. Te a csajozást az Elfújta a szélből és az Üvöltő szelekből tanultad, te a romantikát nagybetűvel írod és tényleg jobban érdekelnek a csillagok, mint két női mell. Nos, így is lehet élni. Sőt, te

lehetsz a legjobb barátjuk, akiknek kiöntik a szívüket, és panaszkodnak a pasikról, de ha mégis egy kicsivel többre vágysz, és belátod, hogy itt tudomány van és szigorú szabályok, és akarsz egy kis örömet, csillogást, manírt, meg tudod, ami egy férfiembernek kijár, akkor most ne bámuld szomorúan, nagy boci szemekkel azokat a nyomorult csillagokat. Figyusz ide Pali bácsira.

Kezdjük először is a szabályokkal. Legelőször a három másodperces szabályt kell megtanulni. Ha meglátsz egy jó csajt, akkor nem hezitálsz, nem keresel kifogást, hanem odalépsz hozzá és megszólítod. Akármivel, bármivel. „Bocsi, megmondhatom, mennyi az idő...” Ha a csaj kilences vagy tízes, akkor nem használhatsz semmilyen sablon dumát, hanem egyből negezni kell. Hogy mi a negezés? Hát negatívumokat mondasz neki. Mert egy ilyen nőnél a padlás már tele van a csöpögős dumákkal, hogy milyen jó a hajad, meg milyen jól áll rajtad ez a blúz, meg hogy eszményi melleid vannak. Ha ilyen dumával rukkolsz elő, rád néz, és látja, hogy táplálék vagy. Viszont hogyha azzal állsz elő, hogy „jó segged van, csak kár, hogy ilyen nagy”, máris kitűnsz a tömegből. A csaj ekkor vagy elhajt, vagy felkelte az érdeklődését, és akkor már nyert ügyed van. Na szóval, szépen előveszed az otthon már begyakorolt humoros Mr. Közvetlen figurát, és indulhat a nagy duma. A kérdéseid legyenek nyitottak, általában mittel kezdődjenek. Ne kérdezd tőlem, miért. Ezután jön az egyik legfontosabb feladat, ki kell

szedni a csaj tranz szavait. Mik azok a tranz szavak? Látom, mindent el kell magyarázni. Ezek árulják el azokat az értékeket, amiket egy nő keres a számára ideális férfi-ban. Például ha azt mondja, izmos fickót akar, akkor tovább kell kérdezni, miért akar izmosat. Mert vele biztonságban érzem magam. Szóval itt a tranz szó a biztonság. Erre kell rámenned. Nincs más dolgod, csak használd a biztonság szót minél gyakrabban, miközben kézzel saját magadra mutatsz. A mutogatásnak van egy továbbfejlesztett változata, a DP-zés, azaz a dick pointozás. Ez nem szól másról, mint arról, hogy ha valami kellelmes, jó dologról beszélsz, akkor feltűnésmentesen magadra mutatsz. Igen, oda. Látom, csóválod a fejed, és most azon az estén merengsz, amikor először eljöttek veletek a barátnőivel a koncertre, de te nem merted megszólítani, inkább mosolyogva berúgtál és összehánytad a taxit hazafele. Na, mindegy, te tudod. Így is lehet csinálni. De ha gondold, mesélek neked a sablonokról. Ebből nagyon sok van. A róza-sablontól egészen a Discovery Channel-sablonon át a csúcsérzés sablonig. Ezek a sablonok összetett dolgok. Fontos, hogy használd a fantáziádat, és a lényeg az áthallásban és a beleélésben van. Egy lát-szólag semleges dumát mondasz, de a használt szavaid félreérthetetlenül kétértelműek legyenek. De ha ez se menne, ott van a tükrözés. Amikor magyaráz neked a csaj, használj te is hasonló gesztusokat, mint ő, és sose vitakozz vele, inkább kérd, hogy győzzön meg ő. Hidd el, úgy fogja érezni, hogy állati jól beszélgetett veled. És ha jól csinálod, márpedig láthatod, nem lehet hibázni, akkor az estét minimum csók- vagy számváltással tudod abszolválni. És akkor nyert ügyed van. Még valami fontos a magadfajta lámereknek. Te mondd először, hogy menned kell, mert dolgod van. Ne érezze úgy a csaj, hogy papucs vagy, aki egész életében másra sem vágyott, mint hogy vele dumáljon. Hiszen emlékszel még arra a dagadt, szeplős csajra, aki állandóan a nyomodban volt és csüngött a szavaidon. Ki nem állhattad. Na látod, ők sem gondolkodnak másképp.

Végezetül arra kérlek, tedd le azt a nyomorult mobilt és ne szorongasd olyan szerencsétlenül. Ne írd több szármalmas sms-t, amit majd nagyon fogsz sajnálni, hanem húzd ki a fejedet a hátsódból, jegyezd meg, hogy senki sem fogja jól érezni magát helyetted.

Sok szeretettel
a te Pali bácsid

Merre van az igazi?

VALAKIT KERESÜNK

írta: M. N.

Valaki mindig két zsömlét eszik reggelire, teavajjal. Fontos, hogy a vajat már jóval előtte ki kell venni a hűtőből, máskülönben nem jó. Ha valamilyen katasztrófa folytán nincs zsömlé, kibírhatatlan egész nap.

Néha előfordul, hogy este az összebújós film helyett, amit már régóta szeretnénk látni, meccset kell nézni. Mi pedig lelkesen hallgatjuk, hogy ki honnan, mikor igazolt, mi a különbség a BL és az UEFA-kupa között. Na, nem azért, mert nekünk annyira nagyon fontosak ezek a dolgok, hanem mert Valaki fontos nekünk. Aztán, ha vége a focinak, persze megnézzük a filmet is, és összebújunk. Szingliszöveg ide vagy oda, azért Valakivel jobban esik még a kávé is, amit ő ugyanabból a porból és ugyanazzal a cukorral csinál, mint mi, mégis sokkal finomabb. Lehet, hogy a mellékelt két puszi teszi, nem tudom. Amíg nincs Valaki, addig persze nagyon élvezzük, hogy akkor és oda megyünk, ahova akarunk. Eljárunk mindenféle csudanevű tanfolyamra, időnként szívesen túlórázunk, este pedig mindig akad egy barát, barátinő, aki eljön velünk moziba, teázni, vagy bulizunk egy nagyot. Így mindig elmondhatjuk, hogy igazából nincs is szükségünk senkire, mert nem fér bele az időnkbe. Ezt vagy elhiszik, vagy nem. Mi is csak egy darabig. Mert tulajdonképpen folyton Valakit szeretnénk megtalálni. Nem csak a magunk örömeire állunk reggel órákig a ruhásszekrény előtt, és sminkelünk csillogó cicaszemet égig érő szempillával, nem is az endorfin miatt „icázunk” és futkározunk kilométereket. Hanem azért, hogy ha Valakivel találkozunk, akkor ő majd szépen lásson minket. Apró, mégis

hasznos család a hosszanti csíkos pulcsi, a magas sarkú és a bőrhíbaelrejtő korrektor, viszont nem szabad túlzásba vinni, mert egyszer vége lesz az álarcosbálnak, lekerül a smink és a ruha is, akkor pedig úgyis kiderül, hogy csak push-up, vagy igazi.

Ahány nő, annyiféle technika. Vannak például barátnőim, akik az online ismerkedésre esküsznek. Különbőféle közösségi portálokra töltögetik rendszeresen a profibbnál profibb fotóikat, gondosan ügyelve rá, hogy legyen köztük legalább egy bikinis, egy bulizós, a kapcsolat mező-

ben pedig jól láthatóan feltüntetetik az egyedülálló meghatározást. És persze a magamról rovatba finoman beleszövik, hogy „szeretek ismerkedni”. A társskereső olyanok, mint a piac. Az ember beüti a koordinátákat, úgy mint kiló/centi/magasság plusz életkor, szem és hajszín, aztán a rendszer kidob egy tucat pasast, lehet belőlük válogatni. A chat- és msn-félék egyetlen előnye, hogy interaktív, azonnali beszélgetést tesznek lehetővé, és mivel nem szemtől szembe állunk egymással, bátran kimondunk olyan dolgokat is, amelyeket szóba sem hoznánk. De nem az igazi – emotion jelek ide vagy oda –: egy mosolyt akkor sem lehet kettőspont-zárójellel kifejezni. A legtöbbször azzal hitegetik magukat, hogy időt spórolnak meg, a regisztrált pasasok ötven százaléka éjjel-nappal dolgozik, és nem is nagyon akarnak többet egy gyors numeránál. Ez felszínre is kerül, rögtön a „szia, ismizünk?”-szöveg utáni következő kérdésben, miszerint: „előlről vagy hátulról szeretted?”. „Azt” lehet bárkivel, szóval nehéz itt Valakit találni. Különbözik pedig hol az időspórolás egy többórás msn-ezésben vagy profilnézegetésben? Amennyiben mégsem a vázolt igénykielegítés esete áll fenn, akkor félnapos pötyögés után felmerül a kérdés, nem lett volna-e jobb mindez egy kávé mellett... Mindenképpen a személyes találkánál derül majd ki igazán, miféle ember lakozott a monitor mögött. Néha bejön, hallani sikersztóriát, de szerintem vajmi kevés esély van rá, hogy hosszú távon működő kapcsolat alakuljon ki. Szóval a net túl személytelen, vannak sokkal jobb lehetőségek. Például egy szórakozóhely megfelelő lehet az ismerkedésre. Amikor csiniruhában elkorzózunk a pulttól a parkettig, előbb-utóbb biztosan észreveszünk egy szimpatikus arcot. Az első dilemma: ki kezdeményezzen? Az alapszabály: „ha az őzike megkergeti a vadászt, akkor az sosem fogja lelőni”. Egy mosollyal, cinkos pillantással, közelebb húzóddással tánc közben tudomására hozhatjuk, hogy tetszik a po-fija, és az sem baj, ha a nő szólítja le a férfit. Sőt, ha egy frappáns szöveggel megnevettetjük, szinte biztos, hogy nyert ügyünk van. A többi viszont az ő dolga. És innét kezdve tulajdonképpen mindegy, hogy hol vagyunk, lehet az táncos lokál, kávézó, Margitsziget, étterem vagy sportklub. Minden beszélgetés, flörtölés egy újabb kísérlet, hogy Valakit találjunk a valakik között.

fotó: STOCK.XCHNG

Ha már a bőröndöd bepakolva áll

FRANCIA-SVÁJC, HAGYOMÁNY ÉS MINŐSÉG

írta: SZŐKE ÁKOS

Július végén a legideálisabb Svájcba menni – már ha az ember nem síelni szeretne minden áron. Ilyenkor a legmagasabb a napsütéses órák száma, szinte garantálni lehet a jó időt. Aztán persze az sem mindegy, hogy a svájci rokonok mikor érnek rá. Főleg, hogy életük jelentős részét utazgatással töltik. Arrafelé még nyugdíjasnak lenni is szórakoztatóbb, mint idehaza.

A dolgozószoba falára tapétaként simuló óriás méretű világtérképen megcsodálhatjuk nagybácsikám valamennyi utazását – akkurátusan, a kronológiai sorrendnek megfelelően különböző színű gombostűkkel vannak megjelölve a felkeresett városok, a térkép alatt pedig az egyes expedíciók időpontjai, amolyan tansegédletként, á la történelmi világtatlasz. Mindezekből megtudhatjuk, hogy kompország katonájaként hat évtized alatt pont ugyanennyiszor sikerült körbeutaznia a Földet keletről nyugatra, de sokkal inkább vissza. Idén tavasszal abszolválta Burmát és Kubát, így fekete Közép-Afrika és a csendes-óceániai szigetvilág néhány atolljának kivételével a földkerekség

valamennyi országában megfordult már. Nekünk ez egyelőre távoli és elérhetetlen célnak tűnik, ezért inkább maradunk Svájcban, annak is a francia nyelvűek által lakott régiójánál. A konkrét úti cél Lausanne, Vaud kanton fővárosa, a Genfi-tó környékének gazdasági és kulturális központja. Nagybácsikám itt él idestova 30 éve.

Szállásunk a Lausanne vonzaskörzetében lévő Cossonayben volt. Bácsikám által felújított zászlósi ház a városka szívében áll, a templomtéren, a gótikus városháza és a román kori templom tőzsomszédságában. A ház jellegzetessége, hogy a városkát keresztülzselő patak egyik mellékága épp alatta csörgedez, mi-

nek köszönhetően a patakvízzel táplált földszinti medencében évről évre újraterlepített pisztrángok lubickolnak. A vendégnek kiváló halvaszorában lesz része, ha veszi a bátorságot és belecsobban a 10 fokosnál még nyár derekán sem melegebb vízbe, és sikerül kézzel kihalásznia a tányérra valót. Ugyancsak a ház büszkesége az a Logodi utcából való vastag pincaajtó, aminek bácsikám az életét köszönheti.

KEMÉNY MÚLT, IDILLI JELEN

Az ostrom alatt a felszabadító Vörös Hadsereg vodkától bátor katonái 21 lövést eresztettek bele, nem bízva a véletlenre a pincaajtó mögött kuporgó lakók sorsának alakulását. Nagy szerencsére a három lépcsőfokkal lejjebb fekvők – köztük bácsikám is – megúszták a sorozatot.

Érdekes, ahogyan a helybéli, francia ajkú lakosság viszonyul a más etnikumú „szomszédaihoz”. A német svájciak schwyzerdütsch hörgésén, kockafejű szabályosságán, már-már beteges pedantériáján éppúgy élcelődnek, mint a „ticinerek”, vagyis az olaszok lakta Ticino kantonbeliek bigott katolicizmusán. Francia-Svájc valóban könnyed franciás eleganciával elegyíti a hűvös és precíz germán és a temperamentumos latin mentalitást. Ennek kedvez a klíma és a domborzati viszonyok: a francia kantonok szívcsakrája, a Genfi- és a Neuchateli-tó vidéke legalább annyira magán hordozza a mediterrán, mint a hegyvidéki éghajlat jegyeit. És bár tiszta időben a Genfi-tó partjáról kifogástalan kilátás nyílik a Mont Blanc hósipkájára, a vízparti pálmafák simán elvannak alatt. Egyik este megnéztük a tópart felé magasodó nyoni vár teraszáról a nagy Fehér Hegyet naplementében, miközben vitorlások húztak be a kikötőbe és a tavon a közel 200 éve közlekedő 12 gőzös egyike pöfögött a túlpárti Evianból Genf irányába. A festőiség már-már túlzás volt.

Vevey az avantgárd művészek kedvelt gyülekező helye, a vízparti promenádon úton-útfélen bizarrabbnál bizarrabb műalkotásokba botlottunk: hol látszólag minden funkció nélkül, csak úgy egy óriási villa (mint evőeszköz) mered ki a tóból, hol egy virágokkal befuttatott autóröcs állja utunkat, hol pedig Chaplin ügyefogyott keménykalapos, sétapálcás bronzba öntött alakja kacsint ránk.

Ha Vevey St. Tropez, akkor Montreux a helvét Monte Carlo. Sokcsillagos szállodák sora, jachtok, Casino, jazzfesztivál, és az évenként megrendezésre kerülő Queen emlékkoncert. Ez utóbbinak

apropóját az adja, hogy Freddie Mercury életének jelentős részét itt töltötte. A vízparti sétányon, főhelyen áll életnagyságú szobra, mikrofonnal a kezében a védjeggyé vált kitekert pózban, mutatóját az ég felé emelve. A helybeliek minden szeptemberben háromnapos emlékkoncertet szerveznek ide, idén Elton John volt a sztárvendég, de erről sajnos hál' Istennek lemaradtunk. Az ugyancsak világhírű jazzfesztivált minden tavasszal a Casinóban rendezik. A koncertteremnek is kiváló Casino hangszermúzeum is egyben, hiszen a szervezők minden fellépőtől elvárják, hogy adjon valami személyes tárgyat emlékebe, és ez rendszerint maga a zeneszerszám szokott lenni. A falakon szennázós fényképfelvételek, amikből meg tudhatjuk, hogy Ella Fitzgeraldtól B.B Kingig ki mindenki fordult meg itt. Meglepődve tapasztaltuk, hogy dress code nincs – turistaszerkóban minket is simán beengedtek – ennek köszönhetően rengeteg albán buszsofőrnek kinéző, klottgatyás és tan-gapapucsos orosz, ukrán, grúz és egyéb posztszovjet – nemcsak idő – milliomossal találkoztunk az elegáns plüss-szönyegen.

EREKLYÉK ÉS SZOKÁSOK

Persze meglátogattuk a NOB székhelyén épített Olimpiai Parkot és az ugyanitt létesített Olimpiai Múzeumot is. Sok más mellett ki van itt állítva Janica Kostelic síléce, Katarina Witt korcsolyája, Carl Lewis szöge, Tony Romminger bringája vagy éppen Egerszegi Krisztina úszósapja. Más magyar vonatkozású „kegytárgyat” sajnos

nem láttunk, igaz a termekben elhelyezett képernyőkön folyamatosan peregtek az olimpiák legemlékezetesebb pillanatait megörökítő filmkockák, fő helyen Janics Natasa athéni K-1-es győzelmét követő vi-tustáncával.

Svájcban ért minket augusztus elseje, a „Rütlichschwur”, azaz a Svájci Államszövetség megalapításának ünnepe (a svájci augusztus 20.). 1291. augusztus 1-jén a három öskanton, Schwyz, Uri és Unterwalden szövetséget kötött, hogy függetlenségüket kívívva a Habsburgokat elűzzék és saját, önálló államot hozzanak létre. Erre kicsivel később, 1315-ben, a győztes morgarteni csatát követően kerülhetett sor. Szokás ilyenkor óriási máglyákat rakni a városok, falvak különböző pontjain, és itt összegyűlve hajnalig enni-inni, mulatni, jódlizni és persze petárdázni ész nélkül. A szomszédos települések egymásra licitálnak, hogy ki tud nagyobb, szebb és hangosabb csimm-bumm cirkuszt tartani. Éjjélkor aztán mindenki felállva, kellően kaptatosan teli torokból éneklő az új svájci himnusz, a Svájci Zsoltárt, már aki persze ismeri a szövegét. És ez nem vicc. Egészen az utóbbi időkig ugyanis saját híján az angol himnusz volt Svájc hivatalos himnusza.

Egyik napunkat az órágyártásról híres La Chaud-de-Fonds-ban töltöttük. A Jura-hegységben található település adta a világnak a zseniális építész, Le Corbusier-t, de ami miatt mi idejöttünk, az a világ legnagyobb óramúzeuma. A kiállított több ezer darab az órágyártás kezdeitől napjainkig veszi görcső alá a

Vevey az avantgárd művészek kedvelt gyülekezőhelye, úton-útfélen bizarrabbnál bizarrabb műalkotásokba botlottunk

ketyegőket, a legprimitívebb szerkezetektől a legbonyolultabb high-tech masináig. A városban üzemelnek ma is a régi, családi jellegű manufaktúrákból kinövő monstroomok, mint például a Tag Heuer, az Omega vagy a Breitling, hogy csak a leghíresebbeket említsük.

La Chaud-de-Fonds Svájc fegyvergyártásának is a központja. Az alpesi országban mindenki otthon tarthatja fegyvereit, hogy egy esetleges külföldről jövő támadás esetén azonnal hadrendbe állhasson. Nem ritka, hogy valaki a puskán és gépkarabélyon kívül még egyéb harci eszközt is magánál tart. Nagybátyám ismerőse például egy fegyverarzenál tetején él. Kétszintes házának minden szegletében géppisztolyok, géppuskák, egyenruhák és egyéb kiegészítők sorakoznak, a Hadtörténeli Múzeum raktára kismiska ehhez képest. A városi lőtérre magunk is kilátogattunk és elégedetten konstatáltuk, hogy még mindig remekül megy a fekvő töltés: maroklófegyvereken kívül kétféle Kalasnyikovval is hadonásztunk.

Az utolsó este – a méltán világhírű gruyeres-i sajtból készült – fenséges fondü vacsorát követően kifő-gástalan tűzijátékkal kedveskedtek a háziak: a rakétákat egy kiszolgált gránátvetőből lödözték az égbe. A pirotechnikai bemutató görögtűz helyett macskajajos, levegőbe eresztett géppisztolysorozattal fejeződött be a szomszédok legnagyobb öröme-re. Tekintettel arra, hogy a legközelebbi csendőrs a kb. 20 kilométerre fekvő Lausanne-ban található, mindenki nyugodtan és elégedetten hajthatta álomra a fejét.

Rovatunk támogatója az

STA TRAVEL

www.statravel.hu

GENF ÉS A FRANCIA-SVÁJC

az STA Traveltől

Aki Francia-Svájcba vágyik, pláne, ha diák vagy tanár, helyesen teszi, ha kedvezményes repülőjeggyel Genfben röppen. Onnan aztán vonattal bármit elér Svájcban, de a TGV-hálózat révén akár Franciaországban is. Svájc esetében nem könnyű eldönteni, nyáron vagy télen jobb-e oda-tazni, hiszen mindkét szezonban nagyon kellemesen

tölthetjük el az időnket, főleg, ha nem idegenkedünk a természettől.

Aki síel, annak feltétlenül jól jönnek a hegyek a remek svájci és francia sípályákkal, és az „Európa tetején” (vagy annak közelében) érzéssel. Aki napközben áthúli, az biztosan felmelegedhet a számos wellnessfürdő valamelyikében, vagy egy jó fondue, netán raclette mellett. Nyáron a hegyek alatti tavak, a Genfi-tó, vagy kissé északabbra a Neuchateli-tó is érdekessé válik, hiszen kiválóan lehet rajtuk evezni vagy vitorlázni, sőt, nyár végére felmelegednek annyira, hogy még egy Balatonon edzett magyar is beléjük merészkedhet úszási céllal. A tavak körül – és az autópályák kivételével gyakorlatilag mindenhol Svájcban – remekül lehet biciklizni, és az autósoktól sem kell tartanunk.

Akinek kedve kerekedik Svájchoz, forduljon hozzánk bátran repülő- vagy vonatjegyügyben, és persze szállással is tudunk szolgálni a legtöbb városban.

ÚRIHUNCUTSÁG

fotók: KÉSMÁRKI PÉTER

Nem is lennének
igazi reakciók,
ha nem mentünk volna
egy golfversenyre, hogy az
egyik csapat kibiceként
testközelből nézzük
végig a játékot.

Burzsoázia, diszkrét báj, lobbizás és nyugi, nyugi, nyugi

A GOLF ÁRAMLAT

írta: ÁCS FERENC

A helyszín a nagytétényi szoborpark szomszédságában található kilenclyukú golfklub, ahol a rövid bemelegítő ütögetés után a százhalombattai erőműtől a Duna ívét át a Széchenyi-hegy tetejéig terjedő körpanorámában gyönyörködünk. Az összképet csak az óriás távvezeték erdeje rontja le és a hatalmas méretű pálya kerítésén túl kezdődő szilvateras, de hát ettől lesz olyan magyaros a dolog. A kis játékkürt jelére megkezdődik a verseny, és a kétszer háromfős csapatok laza piknikhangulatban baktatnak el az első pályához. (Összesen kilenc pályát kell teljesíteni, a nemzetközi standard tizenhét.) A piknik kifejezés nem túlzás: mindenki kap egy jókora szendvicset és üdítőt, a szakaszok végén pedig a játékosok fotós cimborái várakoznak. Kispályás sörfocihoz szokott, plebejus énünk némileg

berzenkedik, amikor közvetlenül mellettünk a Magyar Bankszövetség elnöke „Jó játékot!”-felkiáltással üdvözlő játékostársait, de aztán megnyugszunk, amikor halljuk, hogy ez itt a helyi bányászköszönés, és szemügyre vesszük a többi versenyzőt. Főként békebeli víkendre öltözött felső-közép menedzsereket, fiatal polgári magánzókat látunk, és még egy jól szituált családanya is feltűnik a játékosok között.

Amikor a '94-es focivébé óta emlékeztetés, ott sérült játékosokat mentő golfautó után érdeklődünk, kiábrándító választ kapunk. „A golfautó bérleti díja egy napra tízezer forint” – legyint egy ügyvéd csapattag, aki laikus szemmel sokat költ ugyan golf-szenvedélyére, de nem hülye. Így hát a résztvevők maguk húzzák felszerelésüket, ami nem könnyű: mindenki legalább 14 ütőt cipel dombra fel, dombra le. És sok a domb.

PUTTOLNI VAGY NEM PUTTOLNI

A golf nem kapkodós játék. Sétából, tervezgetésből és elmélyült koncentrációból áll. Ha a másik céloz, illik nagyon hallgatni, egy jó ütés után pedig tetszést nyilvánítani. Ez a versenyen a kilenc szakaszt harminchat ütésből kell teljesíteni. A feladat láthatóan nem egyszerű még azoknak a gyakorlott játékosoknak sem, akik bevállalásuk szerint jobbak a magyar amatőr átlagnál. Menet közben látjuk, hogy néha egy homokos gödörben landol a labda. A kipöckölés után gereblyével takarít játékosunk: rend a lelke mindennek. Az idillnek aztán egy szabályértelmezési vita vet véget. Azonnal a gimnáziumi kémiaórák jutnak eszünkbe, ugyanis már a kérdést sem értjük. Azon forog a szó, hogy mi számít puttolásnak, vagyis gurításnak. Lehet gurítani a gurítóterületen kívülről is, vagy ott csak a vasutókkal szabad chip-pelni. Végül a dolog rendeződik, a felek udvariasan zárják le a témát.

A szabályok nagyon összetettek: a folyamatosan változó, igen vaskos szabálykönyvben arra is van regula, hogy mit kell tenni, ha egy sirály berpül és elviszi a labdát, vagy ha egy almacsutkával ütközik a labda. A golfozók körében nem divat az anyázás: itt az etikett elsajátítása is szükséges a játékengedélyhez. Merthogy anélkül nem lehet játszani. Az engedélyt úgy lehet megszerezni, ha oktatónál órákat vesz az ember. Ahogy az ügyvéd játékos mondja, csak elkezdni nehéz, de egy jó oktató segít átlendíteni a holtpontokon. Ilyen holtpont lehet az, amikor – játékon kívül – mi is kipróbáljuk a gyakorló pályán a sportot, de csak harmadszorra találjuk el az ütővel a labdát, igaz, utána olyan kedvet kapunk hozzá, hogy meglőjük a pár méterre kolbászoló

A menedzserek arcáról nemcsak a „nagy a jólét” sugárzik, átérez-zük, hogy a golfpálya stresszmentes környezet

labdaszedő autót, egy kiszuperált, rácsos Suzukit. A magunk példája után megértjük, hogy nagyjából 15–20 óra kell ahhoz, hogy kimehessen a pályára az ember. Egy-két-három év után pályarendélyt lehet szerezni, és versenyeken is indulhatunk. Amikor az ügyvéd versenyzőt kérdezzük, miért golfozik, azt feleli: szeret sportolni, de harminc fölött már nincs meg a korábbi kispályás focicsapat. Marad a kissé monoton úszás, korigás, squash, vagy a tenisz. A golf viszont – miközben roppant egészséges és kicsi a sérülés veszélye – társadalmi kapcsolatépítésre is kiváló.

És tényleg. A komótosan zajló és emiatt a végére kicsit fárasztó (négyórás) játékot követően látjuk, ahogy az ebédnél kellemesen vegyülnek el egymás között a népek, és talán egy kávé mellett döntenek óriási projektekéről. A menedzserek arcáról nemcsak a „nagy a jólét” sugárzik, átérez-zük, hogy a golfpálya stresszmentes környezet, itt fél napig nyugalom van az ember, és nincs lökdösődés, tömegjelenség. Ez a sport ráadásul kortalan, bár az igazi profik korán kezdtek. A játékosok a golf nagy vonzerejének tartják, hogy más sportokkal szemben itt alkalmasint ugyanazon a pályán játszhat az ember, mint a legnagyobb világsztárok, továbbá különböző tudású emberek is simán játszhatnak együtt, ami például a teniszből elég nehéz lenne. Amilyen lelkesen beszélnek a golfozók sportjukról, még az a poén is felmerül bennünk, hogy akár tb-beutalót is lehetne adni a golfpályákra. De ez még messze van.

AZ ELIT JÁTEKSZERE

„A világon a golf-boom nagyjából tíz éve zajlott: nemcsak az Egyesült Államok, Ausztrália vagy Anglia jó példa erre, hanem a hozzánk hasonló méretű Írország és Ausztria is. Ezekben az országokban tömegesen építettek új pályákat” – tudjuk meg Váci János sportközgazdászról, aki másfél évtizede maga is aktív golfjátékos. Kicsit csodálkozva hallgatjuk, hogy Angliában a munkásoknak és a taxisofőröknek is van saját golfklubjuk, de a játéka volt keleti blokkban is előrébb tart, például Csehországban. Ott a német határvidék melletti pályákat nem szántották be 1947 után, mint nálunk tették, arra hivatkozva, hogy ez egy rohadt, burzsoá sport.

Itthon kevés a pálya, jó, ha országosan ezerkétszáz játékos van, mindösszesen pedig négyezer ember találkozott a sportággal. Egy tavasszal készült itthoni kutatás szerint a golf továbbra is a topmenedzserek sportja, holott az élet azt mutatja, hogy a pálya körül már kisgyerekként lézengő, alkalmasint szegény fiatalokból lesznek a legjobb játékosok. De akkor mire fel a sok nagy beruházás, a golf-falvak terve?

A szakértő szerint ezek egy része nem több, mint minden gazdasági megalapozottságot mellőző blöff. Magyarországon az a jellemző, hogy még egy társasházat sem lehet viták nélkül felépíteni és üzemeltetni, nemhogy egy golfberuházást vegre-hajtani. Nehéz elképzelni, hogy a pusztán közepén felhúzott golf-falvak sikeresek lehetnének, amikor a környéken nincs meg a fizetőképes kereslet. „Miért pont Magyarországra jönne lakai, hogy ilyen ingatlanba költözzön, amikor ezt a mediterrán országokban is képes megtenni, ahol ráadásul – ellentétben hazánkkal – egész éves a szezon? A most tervezett golfberuházásokból több jó eséllyel pénzügyi katasztrófába fulladhat, ám azért akad átgondolt, komoly terv is” – mondja Váci.

Az biztos, hogy amíg ilyen elit imázsa van a golfnak, nem lesz belőle tömegsport. Bár a magyar közép osztály is mintha kezdene egyre jobban rákapni a jóra. Ma már nem neveznek talán azonnal nagyképű sznobnak valakit csak azért, mert

ÁRAK

Profi oktató: 8000 forint/óra (az oktató hozza a felszerelést).
Kezdő készlet a tanfolyam befejezése után: 100 000 forinttól.

Golfklubtagság: évente 300 000 forint (ebben egyéb wellness-szolgáltatások is benne vannak).

Alkalmi belépő: 12–18 ezer forint (18 lyuk lejátszására).

Öltözet: galléros vagy garbó ing, vászonnadrág, nőknél fedett váll.

golfozik. Nemzetközi összehasonlításban gyakorlatilag értékelhetetlen a magyar golfozók teljesítménye, amire talán magyarázatot adhat, hogy Váci János becslése szerint a játékosok 90%-a „hétvégi golfozó”. Az az kapcsolatépítésre, lobbizásra vagy kikapcsolódásra használja inkább a játékot. A megoldás az lehetne, hogy a Golf Szövetség és a klubok együtt nyitnának az iskolák felé, és közösen szerveznének tanfolyamokat és egy átfogó junior programot.

A világban eközben mások a trendek, hatvanmillió ember golfozik. Tiger Woods, a golfkirály például a világ legjobban kereső és egyik leghíresebb sportolójává lett, aki a golf korábban öregas, naftalinszagú imázsát dinamikus és fiatalossá tette. Mi mindenesetre várunk egy kicsit. Vagy addig, amíg jobban keresünk, vagy addig, amíg lejjebb mennek az árak. De aztán: golfra, magyar!

Magyar változat

PIZZA ALLA KECSÖP

írta: VRÁBEL KRISZTINA

Aki azzal nyugtatja magát, hogy mivel vendéglátóiparunk (brrr) tönkrevágta a magyar konyhát, majd jó olasz ételeket eszik a számos hazai talján kifőzde egyikében, alaposan téved. A valóban világhírű itáliai ételeket is sikerült idehaza tönkretenni a gasztronómiai kapcetyároknak. Az úri közönség lelkesen falja például a milánói makarónit, amely Olaszországban természetesen soha nem létezett.

Serényi Zsolt, a TV Paprika szakácsa – aki csatornája bemutató anyaga szerint „A kamera előtt ugyan újonc, a vendéglátás terén azonban irigylésre méltó pályafutás van már a háta mögött, hiszen nevesebb-nél nevesebb éttermekben dolgozott már séfként” – spenótos rizottót főzött minap. A rizst előre elkészítette, aztán olívaolajon fokhagymát pirított, erre ráöntött egy kis fehértort, majd jó pár deci tejszínt. Mikor a spenót felengedett, hozzáöntötte az előre kifőzött rizst, és jó étvágyat kívánt. Ezért a receptért Olaszországban megköveznék, vagy lehajítanák egy jó magas hegyről.

A risottót csak frissen szabad elkészíteni, és kizárólag az erre termesztett rizsből. A legismertebb fajtái az arborio és a carnaroli, jobb delikátészekben már itthon is kapni őket. A karcagi fényezetlen B-rizs erre alkalmatlan. Hiába próbálták évtizedeken keresztül a magyar vendéglátósok az ebből készült gombás-májás RizsOttóról elhíttetni, hogy az rizottó. A csizma északi felén honos fogás bizony macerás étel, 18-20 percig kell kavargatni, miközben folyamatosan, merőkanalanként adagoljuk hozzá a zöldség-, hús- vagy halalaplevet. Hangsúlyozzuk, hogy nem vegetás vizet! Olaszországban, éttermekben nem is hozzák ki egy személyre, ekkora adagban ugyanis nem gazdaságos elkészíteni, a

maradék pedig nem melegíthető újra. Ilyenkor a megoldás: rizotótársat kell keresni.

Itthon divatos lett az olasz konyha, illetve amit a magyar háziasszonyok (és szakácsok) annak gondolnak. Legtöbb esetben azonban a hazai olasz ételek közönfőviszonyban sincsenek az eredeti változattal. Az olasz konyha kínálatának töredékét ismerjük csak, ráadásul azt is rosszul. Azon már talán túlestünk, hogy egy gyümölcsleves attól olaszos – a fagyiból szabad asszociációval levezetve –, hogy tejszín van benne (amúgy olasz gyümölcsleves nem létezik). A helyzet azonban lassan javul, és annak sem örülünk, hogy a 90-es évek végétől elszaporodó pizzériák három centi vastag pizzatészáján szocializálódott nagyközönség ezt a magyarosított verziót szereti. Ritka kivételektől eltekintve, legnagyobb meglepődésére, ezt is kapja mindenhol.

Hazánkban igazán jó tésztát enni szinte lehetetlen, a pizzára pedig ez fokozottan igaz. Ipari szabvány a ronggyá főtt, hófehér, döglött, hideg tészta, pedig jó minőségű, olasz, durumbúzából készült pastasciuttát már mindenhol árulnak. Az ára ennek ráadásul közelíti a hazaiakéhoz, érthetetlen, miért nem ebből főznek sokan. Az egészet ráadásul azzal tetézik, hogy tálalás előtt hideg vízzel leöblítik a gőzölgő pastát. Könyörgöm, miért? A petrezselymes krumplit lemoszuk, mielőtt a rántott hús mellé szedjük?

Ilyen tévhiteken alapuló hagyomány sajnos akad még bőven. A kicsit is jó ízlésű emberek legnagyobb ellensége a hazai „olaszos” ételekben a paradicsomszósz. Pedig ez lenne az olasz konyha alfája és omegája. Nehéz elképzelni – még maguk az olaszok sem hiszik el –, hogy Columbus előtt volt paradicsom nélküli élet a félszigeten. Hazánkban ezt az alapmártást cukor nélkül szinte sehol nem tudják elkészíteni. Így hát esszük a cukros pizzát, a cukros-fokhagymás paradicsomlevest és a cukros-húsos-gombás szószot. A cukrozást azzal magyarázzák, hogy ez elveszi a paradicsom savasságát. Ez olyan baromság, mint ha megcukroznám a tojáslevest, hogy enyhítsem az ecet ízét. A szósz akkor nem lesz savas, ha érett paradicsomot vásárolunk (ha ez nincs, inkább vegyünk jófajta, tartósítószer és citromsav nélküli olasz paradicsomkonzervet), másrészt attól, hogy legalább harminc percig kis lángon sűrítjük. Ne bízzuk a kecskeméti konzervgyárra ezt a műveletet.

Még két tévhit: milánói makaróni sosem létezett. Szépen allite-

Pizzafronton az eddig vázoltaknál is szörnyűbb a helyzet, és ez nem is fog nagyon változni: majdnem mindenki a vastag, jól megpakolt pizzákat szereti

rál, de akkor sem. Az oregánó használatát – főleg szárított formában – egyáltalán nem jellemző az olasz konyhára. Az olasz háziasszonyok az ételeiket sózzák, borsozzák, friss fűszernövényekkel, általában bazsalikommal, zsályával, rozmarinnal, majoránnával, kakukkfűvel ízesítik. Az olasz ételek sosem túl fűszeresek, ízüket két-három alapanyag harmóniája adja.

Piemontétól Szicíliáig tartományról tartományra változnak a fogások, egy a közös bennük: a hangsúly mindig az alapanyagok frissességén és kiváló minőségén van.

Az olasz tészták legbizarrabb hazai csökevényei a tejszínes szószok. Olaszországban ilyenek nem léteznek. Igaz, néhány mártáshoz, hogy krémesebbé tegyék, adnak egy-két kanálnyi tejszínt, de sosem két-három decit. A hazai gasztronómia a legnagyobbat a mindenki által ismertnek vélt spagetti carbonarába rúgott. Ez az igen laktató római tésztaétel (igazándiból a szomszédos Umbria étke, de olyannyira régen átkerült a laziói gasztronómiába, hogy ma már jogosan a rómaiaké) nem más, mint al dentere főzött spagetti, összekeverve kisült szalonnakockákkal, szalonnaszírral és felvert tojással, sajttal megszórva, bőségesen borsozva. Hogy mindebből mi lett? Szegény szénégetők ebédje tejszínbe fullasztott, mégis nyomasztóan száraz, túlfokhagymázott fehérboros szósszá degenerálódott (láttam már liszttel behabart verziót is), amibe ha TESCO gazdaságos pulykamellsonka helyett tényleg szalonna kerül, még igazán hálásak is lehetünk. Persze mindez – koronázásképpen – trappistával megszórva parmezán helyett. Végül is az is sajt. A Frank Júlia szakácskönyvein (akinek minden receptje úgy végződik: „szórjuk meg egy kis sajttal, majd zsupsz be a sütőbe”) nevelkedett nemzedék úgy gondolja talán, hogy a sajt egy olyan felesleges rossz, amit érthetetlen okokból rá kell szórni az ételre, de ha ez már így alakult, legalább ússzuk meg olcsón? Az talán keveseknek jutott eszébe, hogy a sajtot nem díszítésnek szórjuk az ételre, hanem azért, mert annak igen különleges íze van, és remekül kiegészíti az adott fogást. Főleg, ha az a sajt parmezán vagy érlelt pecorino. A kérdés – miszerint az előbbi vagy az utóbbi kerüljön a tésztára – eldöntése igen bonyolult, és legalább annyira megosztja az olasz társadalmat, mint nálunk a jobb- vagy baloldaliság kérdése. Ha ebben a vitában nem is akarunk állást foglalni, arra feltétlenül ügyeljünk, ne lereszelt, szapanízú Pannóniát vegyünk, amely-

nek a szaga – mert ennek van! – sokkal inkább egy istállóéra hasonlít, semmint a világ egyik legfinomabb sajtjának étvágygerjesztő illatára.

Pizzafronton az eddig vázoltaknál is szörnyűbb a helyzet, és ez nem is fog nagyon változni: majdnem mindenki a vastag, jól megpakolt pizzákat szereti. Igazi nagygyú a témakörben a csülkös-babos, és az örök klasszikus, az ananászszokukoricás. Ezeket csak az ún. kedvencek körözik le, erre aztán tényleg minden szart rápakolnak, ami csak a konyhán akadt.

Az igazán dogmatikusok szerint csak egyféle pizza létezik: a paradicsomos fokhagymás. Még sajt sincs rajta. Ez lenne a marinara, a tengerésznek nyomán, akik hosszabb hajóútra romlandó ételt nem tudtak magukkal vinni, ezért paradicsomos-fokhagymás lepényeket ettek. Engedékenyebbek szerint a margherita pizzának van még létjogosultsága, ezen paradicsomszósz, mozzarella és bazsalikomleves található. A nápolyi pizzasütők szövetségének logóját (Associazione Verace Pizza Napoletana) csak az viselheti, aki az ősi tradíciónak megfelelően fatüzelésű kemencében süti pizzáját, a szószhoz san marzano paradicsomot használ és bivalytejből készült mozzarellaszleteket (mozzarella di bufala) olvaszt a tésztakorongra. Ettől a nemes egyszerűségtől, a válogatott alapanyagoktól a földrajzilag csupán 1500 km-re található párizsikockás, babos, ananászos, műsajtós, mikrózott pizza valóban fényévekre van.

JÓ OLASZ KONYHA PESTEN

Cyors: Vapiano – A pizzájuk nagyon jó, a tészták is majdnem mind.

Kockás terítés: Da Lello – Olasz trattoria hangulat, fatüzelésű kemence.

Elegáns: Krizia – Minőségi olasz konyha eredeti ötletekkel.

Extra elegáns: Osteria és Ristorante Fausto – Csúscatégoriás éttermek, garantált a tökéletes minőség, hibátlan a vendéglátás. A Ristorante Budapest egyik legjobb étterme.

Szerzőnk gasztroblogja a www.fozzunkolaszul.blogspot.com címen olvasható.

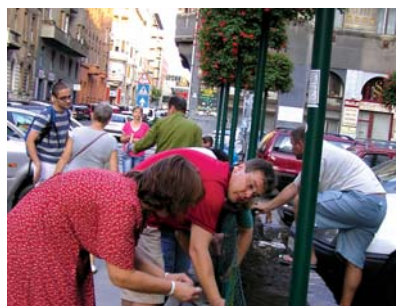
Csoda Újlipóciában

A KICSI VIRÁG HADMŰVELET

írta: R. G.

Zöldellő gondolatok ritkán zizegnek a magyar közbeszéd mezején, ilyen a „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” jel-szó. Két fiatal a frázis pufogtatása helyett inkább cselekedett: egy kis virág elültetésétől néhány hét alatt háztömbnyi mozgalomig jutottak.

Budapest, szikrázó napsütés. Újlipócia. Egymásra parkoló autók között, kutyaszarral elaknásított járdán egyensúlyozunk egy jellemzően jellegtelen pesti utcán. Egy kereszteződésnél beljebb ugrik a háztömb: a változatosság kedvéért autók parkolnak a terecskén is. Az utcán álló kocsiktól keskeny, megemelt földsáv választja el a téren állókat – a fél méteres zöldövezetet nemrég piszok és hulladék borította. „Másfél éve költöttünk ide, és hamar elkezdett idegesíteni a környezet állapota” – mondja Radnóthy Szabolcs építész-hallgató. „Egyik este hazafelé tartottunk, és eszembe jutott, hogy kiültethetnénk egy kis virágot a gazba. Még aznap este lementünk a virágboltba, 150 forintért vettünk egyet, és kiültettük.” Barátnője, Terján Nóri, az ELTE hallgatója hozzáfűzi: „Kitaláltuk, hogy legyen körülötte egy sztori. A virág fölé kiraktunk egy táblát: Szia! Én vagyok a Kicsi Virág!

Úgy döntöttem, ide költözöm. Kérlek, ne vigyél máshová, ne szennyezz be, és vigyázz rám! Új szomszédnak is örülnék, mert Gaz Gizi és Gyom Gyuri nem túl jó társaság!”

Egy hét múlva ellopták a virágot. A páros nem adta fel: új virágot ültettek, és csodák csodájára néhány nap után társa is akadt a növénynek. „Nem tudjuk, hogy ki ültette az újabb virágot, de hamarosan egyre több új növény került az ágyásba.” Szabolcs és Nóri nemsokára olyat tet-

A páros nem adta fel: új virágot ültettek, és csodák csodájára néhány nap után társa is akadt a növénynek

tek, amit fiatalok ritkán: összehívtak egy lakógyűlést, hogy megbeszéljék a ház és az előtér virágosítását. Nóri mosolyogva mondja: „Nagyon izgultunk, hogy mi lesz, ha nem jön el senki. Végül vagy húszan jöttek el, és nem akartunk hinni a szemünknek: az emberek belelkesedtek, és máris ásóért és földért rohantak volna.” Szabolcs szerint igazi pszichológiai aranybánya volt, ahogy a lakókban egy apró kezdeményezésre beindult az évek óta szunynyadó tettvágy. „Ahogy összejöttek, elkezdtek mondani a régóta felgyülemlett gondokat, sérelmeket.” Bár ők csak egy virágot ültettek ki, most már mindenki tőlük várta, hogy szervezzék meg az akciót.

A ház lakói a Reakciónak is panaszkodtak: „Voltak olyanok, akik állatbaráti szeretetből a moslékot hordták a parkoló kocsik alá: volt, hogy döglegyek nyüzsgöttek a rothadt húsban, vagy épp megtúrósodott a kített tej. Öregasszonyok rakták ki a kóbor macskáknak, biztos ők is macskák voltak előző életükben” – gyanította egy lakó. „Olyan szemetes volt a tér, hogy a kutyák se mentek már be” – érzékeltette a helyzetet egy másik lakótárs. „Örülünk, hogy most változni fog a helyzet. Olyan ez, mint a Tom Sawyerben a kerítésfestés: nehéz elkezdni, aztán azon kezdenek veszekedni, hogy ki fessen.” Egy másik lakó pedig megvalósította: „Mindig morgolódtunk, hogy milyenek a körülmények, de az, hogy mi csináljuk meg, nem jutott az eszembe.”

A földcsere ügyében az önkormányzathoz fordultak. A XIII. kerületi önkormányzat teljesítette a kérésüket, tiszta föld került a mosléktól és ürüléktől szennyezett földsáv helyére. Szabolcs és Nóri a lakógyűléstől és a házban lakók adományaiból végül hatvanezer forintot gyűjtött össze, hogy új, strapabíró, de szép növények kerüljenek a sokat látott terecskére. Addig is a házközösség kis kerítést húzott fel a földsáv védelmére, hogy a kutyák és macskák ne oda piszkítsanak. A virágok és bokrok ültetésére szeptember végén került sor.

Szabolcs le is vonja a tanulságot: „Csak annyi történt, hogy megértettük: ne várjunk másokra, mert csak akkor változik valami, ha mi magunk cselekszünk. Sokan azt mondták: csinálja meg az önkormányzat, de mi is széppé tehetjük a környezetet. A legjobban az esett, amikor egy esti viráglocsolásnál odajött egy egyszerre három kutyát sétáltató idős hölgy: „Maguk azok, akik ültettek? Ez mennyire fantasztikus, örömet szereztek nekem.” A néni azt is megígérte, hogy a környék összes kutyásának elmondja a történetet. Mi meg a reakcióknak.”

Blood Bowl

A FUTBALL EVOLÚCIÓJA

Írta: TÖKÖLI GÁBOR

Gondolkodtál már azon, hogy mit csinálnak az orkok, a törpék vagy a tündék egy átlagos szombat délután, amikor éppen nem svenkel rájuk Peter Jackson kamerája? Nyilván, hangsúlyozom, nyilván, meccset néznek. Vértocimeccset.

A Games Workshop nevű kiadót a játékipar Microsoftjának szokták nevezni, nem is alaptalanul. A hasonlat eredetileg a brit cég nyomasztó piaci fölényét és esetenként megdöbbentő inkompetenciáját jellemzi, de fordított előjellel is megállja a helyét: a maga területén mindkét alakulat történelmet csinált, amire nem kerülhetett volna sor, ha időnként nem állnak elő nagyszerű dolgokkal. A Games Workshop egyik nagy dobása a Blood Bowl (magyarul Vértoci) nevű táblás játék volt, amelyről két alapvető dolgot kell tudni. Az egyik, hogy 1987-ben, vagyis húsz éve adták ki a legelső változatát. Egy élő rendszer esetében ez matuzsálemi kornak számít, bizonyítva annak életképességét. A másik, hogy ahányszor csak bemutatja valakinek az ember, mindig sikert arat vele. A legélesebb kritika a „jesszusom, mekkora hülyeség” szokott lenni, de ezt dicséretnek is felfoghatjuk, ha egy széles vigyor kíséri. Azt mondják, hogy egy nemzet akkor lép a felnőttkorba, amikor

képes lesz viccet csinálni a saját történelméből – erre jó példa a Csengett, Mylord?, és jó ellenpélda a Hungarikum című Zwack-féle bunkóság. Ha elfogadjuk ezt az alapvetést, akkor miért ne vonatkoztathatnánk más területre is: tekintsük nagykorúnak azt a műfajt, amely képes kitermelni a saját, színvonalas paródiáját. A wargame, vagyis a (terep)asztalon (ólom)figurákkal játszott stratégiai játék ennek alapján húsz éve, a Vértoci megjelenésével vált felnőtté.

A Blood Bowl nem más, mint az amerikaifutball és a rögbi fantasy környezetbe ültetett paródiája. Szereplői a Games Workshop népszerű Warhammer univerzumának lakói – aki nem ismeri, az gondoljon a Gyűrűk Urának egy gótikusan sötét, karikatúraszerű változatára. Az alapötlet egyszerű: a focinak egy fantáziavilágban is muszáj megszületnie, mivel a tűzgyújtáshoz vagy a pálinkafőzéshez hasonló alapkészegről van szó. Az emberek mellett pedig miért ne focizhatnának a trol-

lok, az orkok és a többi furcsa szerzet is? A Games Workshopra azonban sosem volt jellemző a klasszikus fantasy romantikája, és a kiadó ezúttal sem tagadta meg önmagát. A tojáslabdát ujjni szegecses borítják, a bíró gyakran elfordul, ha szabálytalanságot lát, a játékosok pedig ritkán érik meg a nyugdíjas kort, mivel a gólszerzés legegyszerűbb módja, ha az összes ellenfelet letakarítjuk a pályáról. A Vértoci két évtizedes fejlődése során látványos változásokon ment keresztül: a futballpályát idéző játéktáblán kezdetben még papírfigurák küzdöttek egymással, ám a legfrissebb, harmadik kiadású alapidobozban már műanyag embereket és orkokat találunk, amelyeket ki is festhetünk saját színeinkkel. Akinék ez nem elég, és törpék, tündék, esetleg félszerzetek élén kíván harcba indulni, az húsz másik faj közül választhatja ki és szerezheti be a megfelelőt..

FÉLIDŐK A POKOLBAN

A készletről szólva nyugodtan elmondhatjuk, hogy minőségi darab, bár a gyártó nem aprópenzért árulja – baráti társaságoknak ettől függetlenül megfizethető, ha összeadják az árát. A dobozban a hatalmas tábla és a figurák mellett kockákat, távolságmérő sablonokat és zsetonokat találunk, valamint egy vaskos szabálykönyvet, amelynek frissített és átdolgozott kiadásai magyarul nyelven is elérhetők az interneten. A játék menete viszonylag egyszerű: a körökre osztott mérkőzés során kétszer tizenegy figura küzd a labdáért, a győztes pedig meglepő módon az

lesz, aki eggyel több touchdownt rálol be a másiknak. A lehetséges akciók a valódi futballt idézik: a figurák fel-alá szaladgálhatnak a mezőn, feltarthatják és szerelhetik egymást, passzolhatnak, cselezhetnek és szabálytalankodhatnak. (Utóbbi szigorú szabályok szerint.) A mérkőzés ennek megfelelően pörgős és változatos, kivéve, ha úgynevezett „analízis paralízisben” szenvedő játésszótársat választunk, aki fél óra hosszat rágja a körmét minden lépése előtt.

A Blood Bowl viszont az agyelhagyós kikapcsolódásról szól, ahol az ember ugyanolyan hangosan röhög a saját kudarcán, mint az ellenfél hajmeresztő manőverein

A választható fajok lényegesen különböznek egymástól fizikai felépítésüknél és játéktílusuknál fogva. Az orkok és a törpék kemények és brutálisak, a Nemzeti Sport úgy jellemezné őket, hogy a mezőnyben való küzdelem az erősségük. Az elfek remekül cseleznek és passzolnak, a patkányemberek (nem vicc) hihetetlenül gyorsak, ésatöbbi. A legkiegyensúlyozottabb faj az ember, amelynek nincsenek igazi erősségei és gyengéi. Mindannyiunk kedvencei, a félszerzetek úgy kenődnek fel az ork háttvédek térdére, mint a legyek a szélvédőre; mégsem kell leírni őket, mert csapatukban az entekhez hasonló faemberek is vannak, akik nemcsak a kis barátaikat ért sérelmet torolják meg, de képek elhajítani a labdát szorongató félszerzetet is – utóbbi így akár touchdownt is szerezhet, ha földet éréskor nem töri ki a nyakát. Az egyes játékosok az alapvető fizikai tulajdonságok mellett különféle jártasságokkal is rendelkeznek, minél tapasztaltabbak, annál többel. Itt jön be a képbe a Blood Bowl valódi erőssége, a ligaindítás lehetősége. Egy-egy vérfocibajnokság a legelvé-

temültebb antifocistából is kihozza a fanatikus szurkolót.

IDÉNYFORMA

A liga megszervezésében nincs semmi rendhagyó, focimeccsekről lévén szó. A dologban az a pláne, hogy a mérkőzések után a csapatok pénzhez jutnak, amiből segédedzőket, pompom-lányokat bérelhetnek, vagy éppen sztárokat igazolhatnak a következő meccsre; a játékosok közben maguk is fejlődnek, és újabb képességeket szereznek, vagy előjön valamilyen makacs sérülésük, komoly fejfájást okozva a vezetőedzőknek – vagyis nekünk. A baráti körben rendezett bajnokságokon kívül el is vihetjük kedvenc csapatunkat a klubok által szervezett versenyekre, ahol újabb ellenfelekkel találkozhatunk. Nem valami szektás bulit kell elképzelni, hiszen a Blood Bowl szabályait – noha közelebb állnak az asztali stratégiai játékokhoz, mint például a Monopolyhoz – mindenki könnyen elsajátíthatja, és Warhammer-rajongónak sem kell lennünk, hogy élvezni tudjuk a kis figurák ámokfutását. A versenyeken gyakran látni hölgyeket is, ami azt mutatja, hogy a Vérfoci a saját jogán is kiváló játék, nem pedig valami férfiöltöző-szagú blödli. A legfőbb poénforrás úgyis maga a dobókocka,

amit sűrűn el kell hajítanunk a meccsek alatt. A kocka, mint tudjuk, gonosz, és gyakran dönti dugába a legaprólékosabban kidolgozott terveket is; a Blood Bowl viszont az agyelhagyós kikapcsolódásról szól, ahol az ember ugyanolyan hangosan röhög a saját kudarcán, mint az ellenfél hajmeresztő manőverein.

Értékelés: Blood Bowl

ELŐNYE

- kiváló szabályrendszer
- sok résztvevős bajnokságok
- utánozhatatlan hangulatú játékmenet

HÁTRÁNYA

- borsos belépő ár
- egy táblán csak 2 játékos játszhat
- a szerencse meghatározó szerepe

VERDIKT: A Blood Bowl kiforrott rendszer, ami önmagában is jó szórakozás, ám ha elindítjuk saját ligánkat, a társaság egyik összetartó ereje lehet. Az idiotizmus határán táncoló, fergeteges játék, egy próbát mindenképpen megér.

ALTERNATÍV ARÉNÁK

Ha szót ejtettünk a Vérfoci magas belépési költségéről, akkor tegyük hozzá, hogy kevés játék van, amelyet élőben és online formában is teljes funkcionalitással próbálhatunk ki, mielőtt meghozzuk döntésünket. Nemcsak klubokba mehetünk le, ahol szívesen fogadják az abszolút kezdőket, hanem az interneten is remek Blood Bowl ligákat találhatunk. A fumbbl.com oldalon például az

ingyenes regisztráció és a kliensprogram telepítése után azonnal elkezdhetjük első vérfocimeccsünket. Ezzel azonban még nem értünk a választék végére, mert a fantasy futball alapötlete nem a Games Workshoptól származik, és nem is ez az egyetlen kiadó, amely felkarolta. A viszonylag új, feltörekvő Privateer Press is kihozott egy szabályrendszert, amelyben saját világának gőzhajtású robotjai küzdenek egy hatalmas acélgolyóért. A kisebb stúdiók is sorra próbálkoznak a saját változataikkal (Elfball, Street Brawl, Deathball), a francia Cyanide csapata pedig éppen számítógépre viszi a Vérfocit, minden idők legelborultabb táblás játékát – a bemutató jövőre várható.

BABAZSÚR

férfi: STOCK.XCHNG

ÉG A GYERTYA, ÉG

írta: AMBRUS BALÁZS

A Született feleségek című amerikai sorozat irányította rá a figyelmünket. A frusztrált harmincas női hölgy (pontos gyermeki meghatározás) elköltözne lakásából, vevőjelölteket fogad. Csendes, nyugodt környéknek írja le otthona közvetlen környezetét, de a szomszédban épp zsúr van, így nem lehet eltitkolni a reménybeli vásárlók előtt, hogy bizony a szomszédban lakók némileg korszerűtlen, így igencsak zavaró családmodellt alakítottak ki. Rajcsúroznak a gyerekek, na.

Maga a rajcsúr egyébként alapjárat, kinek a háttér rádiózás, kinek a gyermeküvöltés szolgáltatja azt a zajfüggönnyt, ami hozzásegíti a teljes kapcsolódáshoz. Már fel sem tűnik. Vannak jeles napok, amikor viszont ez a háttérzaj meghaladja az egészségügyi határértéket. A születésnap klasszikus példa, amikor több kisapjítás zsúfolódik össze egységnyi négyzetméteren, mint ahány megváltásra váró néni egy hegyesebb azénminiszterelnököm beszéd alkalomával a rendezvény helyszínén. Ilyenkor a lakásban tartózkodást veszélyes üzemnek minősítve a hét során összegyűlt és nem teljesített feladatok elvégzésére szánjuk el magunkat. Csekkfeladás, nagybevásárlás az agglomerációban, vagy alibi kiszállás a barkácsruházba (látod, szerelmem, mégiscsak felteszem a függönnyt. Most veszem a karnist). A feleség cserben történő hagyása okozta lelkiismeret-furdalást azzal csökkentjük, hogy néhány, helyszínen felbukkanó anyuka biztosan rutinosabb, és így nagyobb segítség lesz, mintha mi tesztoszáskodnánk a konyhában.

De kezdjük az elején. Talán azért ért a szokásosnál váratlanabbul az adott dátum évfordulója, mert eddig a konyha ajtajánál méretőzve, a születésnap környékén behúztuk a vonalat; látod, fiam, ennyit nőttél tavaly óta. Idén nyáron viszont a skála az enyészeté lett, konkrétan lefestette egy szakember a lakásfelújítás során. Volt is nagy szomorúság, nincs többé a mi háziasított magyar mércénk. (Ugyanez a hiányérzet kerített

tizennégy éves koromban hatalmába, amikor az SZTK-ban kihúzták a bal felső nagyörlőmet. Oda a vidám rágcsálás.) Szóval a nagy rádöbbenés után elindult a lavina. Naponta újabb ajándékjavaslatokkal állt elő G. gyerek, hogy ugye biciklilámpa, horgászbót (noha nem túl jellemző, hogy az érdeklődést követően, ez esetben augusztusról áthúzódik az effajta igény), aranyhőrcsög és még egy sor bizbasz. Ennek pontos lajstromát lekérhetném A. gyerektől, aki memoritérként betanulta a hosszú listát, ezzel zrikálva öccsét. Mert-hogy az elején, mikor a születésnapnak híre-hamva sem volt, mindezt a töméntelen izét a zsebpénzből kellett volna realizálnia.

Az aktuális fejtörést most a protokoll-lista összeállítása okozta. Ugyanis az óvodástársak emléke még fel-felbukkan, de már az iskolai, új osztálytársak nagyszerű személye sem kerülhető meg. Ehhez gyakorlatilag kötelességszerűen hozzá kell még számolni a szülők haverjainak csemetéit, és máris összeállt az a létszám, amivel nem lehet összeegyeztetni a lakás állagmegóvását. Akkor hát mi a megoldás?

Hogyha összefog majd magyar a magyarral, egy komolyabb, több ünnepelt születésnap is győzelemre vihető. A konstrukciót egy ex-óvodástárs anyukája eszelte ki, s mi csak a legvégén rettentünk vissza. Nos kérem, ez itt az üzleti világ. Közelebből a Szemlő-hegyi barlang. Hogy ott rendezzük meg közösen, mivel épp az ő fia is ebben a hónapban született. Nekem kapásból tetszett az ötlet, tekintettel a falak teherbírására és hangszigetelő képességére. Jó mélyre elásni a problémát. Nagy dínomdánom, fejlethetetlen emlék, a résztvevők pedig úgyis átfáznak egy fél órán belül (12 Celsius), aztán mindenki mehet a dolgára. Persze, gonosz vagyok, ez tényleg remek helyszín lehetett volna, s ha nem kerül annyiba, amennyibe per fő, talán belevágunk.

Így viszont maradt a kert, a gye, és a gyengéd mosópor, mely nem roncsolja a textil után kiáltó, kimoszhatatlan fékc síköt a nadrág ülepén. A hinta jó két évtizede ott áll, tehát adott a lehetőség a saját fejlesztésű „ki tud messzebbre ugrani a lengő hintáról” verseny. Meg a függeszke-dés – szándékoltan lefárasztó – bicepszversenye. És a sunnyogás, ha az aggódó szülők tetemre hívják a kölköket, azt firtatva, hogy ki találta ki ezt a veszélyes hülyeséget.

Évről évre megújuló ingatag elhatározásunk szerint jövőre áttoljuk a hangsúlyt a szűk családi ünnepelésre, az ideai élményt pedig egy életre beosztjuk.

Amikor a férfiagy „racing” üzemmódba kapcsol

VISSZA KETTŐ, PADLÓGÁZ

írta: CZOTTER ANDRÁS

Ötven, hatvan, hetven, gyerünk, erre készültünk, nyolcvanöt, nem félek, ez még csak a célegyenes fele, kilencven, ááááá, száááz, mindjárt jön a kanyaaaar, százöt, száznyolc, anyám, sok lesz, fék, fék, gáz elvesz, motor hörög, kormány balra ránt, a hátulja megcsúszik, kormány jobbra, huhh, talán a pályán marad, gázba belelép, motor felüvölt. Gokartozás igazi versenygéppel Kecskeméten.

A magyar ralibajnokság vagy a Forma-1 itthoni nézettségi adatai, a pályákra kilátogató tömegek is bizonyítják, hogy az autóversenyzés mekkora népszerűségnek örvend idehaza. Az egekbe emelt jegyárak ellenére a Hungaroringen sok magyar szót hallani, raliversenyeken pedig több ezren éltetik Turit, Beniket vagy Asit. A vidéki versenyeken is telt ház van az aszfaltcsík mellett, mindenki hozza a haverját, csaját, sportkipufogós kettős Golfját. A kedvenceim a pálya mellett szurkoló autószerelő szakik, akik a versenyautó hangja

alapján kommentálják az abban zajló folyamatokat, természetesen szakzsargonban, mondjuk úgy, hogy „Kicsit hurutos a torka, de csak terheli!” vagy „Így megyek haza, ha sietek!”. Egyszóval jó buli raliversenyre járni, mindenkinek ajánlom.

Magyarországon a rali a nép autósportja. Nyugat-Európában pedig a gokart. De nehogy azt higgyük, hogy bármi szégyellnivalónk van emiatt, nem. Sőt, ők sajnálhatják, hogy nem láthattak Lada VFTS-t szalomozni a rakparti derbin, vagy

igazi jó kis zsigulis üveghangon repeszteni mondjuk a Salgó ralin Egerbaktánál. Ők, mondjuk az olaszok, inkább gokartoztak, és ötven év alatt adtak cirka harminc pilótát a Forma 1-nek.

A gokart áttörése Magyarországon is várható. A sportág a kilencvenes évek végére magára talált, elindult a hazai összeszerelés olasz alkatrészekből, és épül jó néhány versenypálya is például Örkényben, Sárváron, Kakucson. Gombamód elszaporodtak a hobbigokartpályák, szinte minden nagyobb város vagy

üdüülőövezet környékén találhatunk egyet. Az itt kipróbálható gépek jobban le vannak szedálva, mint a magyar gazdaság, de a „kipróbálni és megszeretni” élményéhez elegendőek. Ha ez megvan, léphetünk tovább. De merre is? Mondjuk Kecskemétre!

A legtöbb fiatal srác álmai között szerepel egy igazi versenyautó vezetése. Az enyéim között legalábbis szerepelt. És megtörtént. Természetesen én is úgy jártam, mint a régi viccben a paraszt bácsi, aki felül a sugárhajtású repülőre. Erre számítottam, erre is számítottam, no erre aztán nem számítottam! (Azaz, hogy kijön alul, kijön felül, csak arra nem, hogy mindez a nyakába folyik – A szerk.) Meglepődtem párszor, ezt megpróbálom mindjárt eredetien és viccesen leírni. De a lényeg most talán nem az egyszeri élmény alatt átélt poénokban van. Sokkal inkább abban, hogy versenygokartot jól és gyorsan vezetni nagyon-nagyon emberes teljesítmény. Ajánlom minden technikai sport iránt érdeklődőnek ezt a kihívást. Ezek az autók döbbenetesek tudnak. Méreteikhez és árukhöz képest feltétlenül. Az a tinédzserkorú versenyzőknek készült darab, amelyik megtisztelt azzal, hogy az ülésébe ülhettem, tizennyolcezer fordul. Ennyit tudnak ma a Forma-1-es motorok is. Olyan kanyarsebességre képes egy ilyen mezei darab, mint egy légtérrelő szárnyakkal felszerelt úgynevezett formula autó. Egy ilyen kis szörnyet vezetni és uralni férfinak való feladat, tényleg.

Az élmény első része a versenypályára való megérkezés. Az elégett versenybenzin edeskes illata. A fojtás nélküli motorok brutális hangélménye, a kigyorsítások utáni robbanások. Ekkor már „racing” üzemmódba kapcsol a férfiagy. A kanyarokat nézi, elemzi. Igen, ott a kanyar felénél ki kell majd engedni kicsit, és újra rárántani. A célegyenes előttinél lehet engedni neki, széles az aszfalt a rázóköig. Kicsit elbámultunk. „Szasztkok, srácok, vezetni szeretnétek?”

A pályához tartozó asszisztencia Jean Todt, Verebes József és Patrick Head egy személyben. Tanácsokat ad a vezetéshez, lelkesít és bátorít, de mindemellett technikailag is felkészíti az autókat. Megbeszéljük, hogy a fokozatosság jegyében először egy kilenc lóerős edzőautóval megyünk pár kört, a versenygép csak azután következik.

Sok szép és örömteli momentuma van az autóversenyzésnek. Egy tökéletesen eltalált kanyarív, egy okos előzés, a gyorsítások brutális ereje. De szerintem a beöltözés is az. Akkor kapcsol be a versenyzés tudatállapota. Minden elcsendesedik körülöttem. Felhúzod a bukósíkat, beleülsz az ülésbe és rádfeszítik a biztonsági

Arra gondoltam, hogy a hangja ilyen brutális, de hogy kicsit több mint harminc év után ennyire új tudatállapottal találkozom, arra nem

övet. Beindítják a motort, te adsz néhány gázfröccsöt, hátranézel, kikaparodva elindulsz, letolod a sisakrostélyt és beletaposol a gázpedálba. Ezt a néhány másodpercet néma, lassított felvételnként éltem át. Gyönyörű volt.

A versenyautók brutálisan direkték. Üvöltenek és ráznak, ki akarják tépni a kezeid közül magukat. Még a kis kilenclovas is ízelítőt tudott adni ebből. Egy erősebb utcai autó erejével gyorsult, de ez az élmény kicsit azért karcosabb hat-hét centire a földtől. Két vagy három kör kellett a megszokásához, azután már teljes gázzal mertem belemenni a gyors kanyarokba. Ismerve a versenygokart képességeit, ajánlom ezt a kis edzőautót a kecskeméti pályán azoknak, akik a hobbigokartpályák elnyűtt autóinál érezhetően erősebb, markánsabb, de azért könnyen kezelhető autót vezetnének.

A további tíz-tizenkét kör élménye gyorsan elszáll, mivel fejben már az előttem álló élményre készülök. A versenygokart beröföntett egyhengerese bombaként robban. Arra gondolok, hogy a hangja ilyen brutális, de hogy kicsit több mint harminc év után ennyire új tudatállapottal találkozom, arra nem. Az asszisztencia valamit magyaráz, de a saját hangomat sem hallok, lélekben már úgysem ezen a földön vagyok. A tizenkét éves önmagamot látom, amint éppen autogramot kérek Kesjár Csabától. Start.

Menet közben a hang és a motor rezonanciája még brutálisabb. Az első kör azzal telik, hogy csillapítás nélküli futómű és a tízezer forduló henger által keltett elemi rázkódást valahogy legyőzzem. Mintha minden sejtmemória kapott volna maga mellé egy komisz rezgő kis atomot, és most együtt kezdtek örült pogózásba. Az első célegyenesbe érkezés és kigyorsítás élménye feledtetni el az apró kellemtelenséget. A nyolcvan kilós kart

hús lóerőt tud fokozatmentes erőátvitelen keresztül. Mintha anyánk nyolcszáz kilós Suzukiját egy kétszáz lóerős motor repítené. És fékezőnyóval kellene megállnia a CBA bejárata előtt. Ha megállna egyáltalán.

A digitális óra sebességkijelzője szinte leolvashatatlan tempóban pörög, valahol nyolcvan körül érzek meg az első kanyarba, ami a gokartok kedvenc terepe. Gyakorlatilag végtelen sebességgel képesek befordulni bármilyen ívben az alacsony súlypont, a széles gumik és a váz miatt. A harmadik-negyedik kör után próbáltam meg kihasználni ezt a képességet. Az autóversenyzők fizikai terheléséről szóló elemzésekben gyakran szereplő „g” érték testközelségtől a második olyan élmény, amit az egyszeri paraszt bácsi stílusában él meg az ember. Talán ilyen lehet, amikor egy közepesen fejlett gorilla paskolgatja az ember fejét, egyet balról, egyet jobbról, egyet hátulról.

Ez a tíz kör még arra is elég volt, hogy beigazolódjon a gokart iskolázó karaktere is. A kis komisz szörnyeteg tényleg az autóversenyzés alapjaival ismertetik meg az embert. Az ötödik-hatodik körre valahogy ráéreztem a fékezés és kanyarodás ideális technikájára. A nagy tapadás miatt a fékezés csak egy gyors és kemény mozdulat, amelyből lassan engedhetjük fel a pedált. Ezután jön a kanyarodás mozdulata, amely szintén egy gyors és határozott rántás, szinte rá kell vágni az autót a kanyarra és fél másodperc múlva már a gázpedálon kell legylen a lábunk. Ez volt az autóversenyzés első leckéje.

Jó lett volna beosztani a mellékvese által termelt hormonmennyiséget. Aznap délutánra maradt belőlük elegendő, ahogy a bal kéz finom remegéséből is. Ahogy az egyszeri paraszt bácsi is összegezte az élményeit a landolás után: „Hát ez az, amire aztán végképpen nem számítottam!”

Schwarzwald-klinik II.

SZALONTAHÓK

írta: LELKY LOLA

„Nem értem ezeket a mai fiatalokat. Este tízkor viszem a jóképű urat squasholni, miért nem az ágyban sportolnak manapság éjszaka?” – mondta az illetékes szakember, egy taxisofőr, amikor a szalontahókról beszélgettünk.

Ez a típus számomra a legviszatasztóbb. Köztünk vannak, élre vasalt nadrágban mondják el, hogy te szerencsétlen, milyen hülye vagy és hálálával tartozol azért, hogy leereszksz nek hozzád.

ELCSESZETT GYERMEKKOR

Nyilván a hülyék ezen kategóriája is gyermekkorban szedte össze a skizofréniával határos elmebajt. A lényege, hogy két világban él: az egyik ön maga mély tisztelőténak világa, a másik

HAZA NE VIDD!

Nőként a legfontosabb, hogy soha semmilyen körülmények között nem szabad összeállni egy effajta szalontahóval. Elsősorban azért, amit a taxisofőr is mondott. Az ilyenek általában nem igazán élnek szexuális életet, vagy ha igen, akkor nem otthon. Másodsorban pedig azért, mert ha nem imádod őket megfelelőképpen, kibújik belőlük a Damu Roland. Harmadsorban meg azért, mert a szalontahó olyan mélyen nyom a víz alá,

fotó: STOCK.XCHNG

Első megjegyzése tutira az, hogy csak azért kaptál dicséretet, munkahelyet, pénzt, mert biztos tetszel a főnöködnek

pedig a nevetséges, csökkent képességű többiek undorító egyvelege. A szalontahók valószínűleg önmaguk túldicsérésének áldozatai lehetnek, akik valami komplexus kompenzációja-ként kitalálták, hogy e földön nincs csodálatosabb lény, mint Önségük. Nárcisztikusak, na.

Ez a fajta általában a polgári társadalomban található: jó nevelést kapott, szép tanulmányi eredményekkel büszkélkedhet, első volt a minisetránsok között, aztán otthagya a terhes feleségét, kirúgatta a barátját, és a szomszédnak se köszönt. Csak alkalmazkodik az új kor kihívásaihoz: főnök akar lenni, mert arra született.

hogy onnan már nem tudsz kikapaszzkodni. Öt év múlva egy kiöregedett, elhervadt ronccsá válsz, amelyik elnézést kér, mielőtt megszólal. Persze lehet, hogy szép lakásod lesz, meg köztisztvisletben álló urad, de ilyenkor már ez sem kárpótol.

RANGLISTA

Ha találkozunk egy szalontahóval, próbáljunk megfelelni az elvárásainak. Ugyanis egy ilyen hülye tisztelettel bánt azokkal, akiktől még valamit remélhet, ezért reményt kell kelteni bennük. A beszélgetést kezdjük azzal, hogy „Dobó István leszarmazottjaként és egymilliárd forintos

Zrt.-vel a nyakamban elég fárasztó az élet”. Érdekes módon erre a kijelentésre némi érdeklődést fog mutatni, mert szeretné tudni, hogy valóban mennyi pénz van a zsebedben. Lehet, hogy autókra tereli a szót, ezzel kipuhatolva, hogy neked milyen van, és egyben eldicsekedve, hogy ő egy M6-os BMW, vagy egy Aston Martin gazdája. Ezt követően a kapcsolati hálódra veti magát: itt érdemes felsorolni egy regnáló minisztert a rokonságodban és egy volt köztársasági elnököt anyukád barátai között. Ha ezen túlvagyunk, megtörik a jég és a szalontahó előveszi a legszórakoztatóbb énjét, majd büszkén feszít melletted a parti végéig. Ha szerencséd van, bemutat még néhány újabb szalontahónak is. Hajnalban aztán érdemes kihányani az élményeinket: a sok smúzolást és felsőbbrendű hóbörgést meg bazzalygást.

FORDÍTVA

Azonban ha a miniszterelnöktől elletett őszintébb viselkedésünket vesszük elő, felkészülhetünk a sárba taposás legkifinomultabb formáira. Miután háromszor meglökték a vállad és ötvenszer átnéztek rajtad tíz perc alatt, valószínűsíthető, hogy egy szalontahó tartózkodik a közelben. Nem neked beszél, de nem tudod nem hallani azt a kiselőadást, amit hülyénk magyaráz néhány áldozatának. A történet arról szól, hogy nemrég felkérték vezérigazgatónak, de ő nem vállalta el, mert már nincs kedve pöcsölni a sok lusta, hisztérikus, beszűkült agyú alkalmazottal. Inkább betársult valami alkatrészgyárba, és egy kicsit belekóstolt a politikába is. Szerinte amíg ilyen kis hülye polgári körös, Kossuth téri gyógyosokkal kell politikát csinálni, addig reménytelen a helyzet. (A szalontahó ugyanis úgy gondolja, hogy rajta kívül egyetlen értelmes ember sincs a cégében, pártjában, családjában, és ez az akadálya, hogy bármi is javuljon. Hiába, egyedül nem tudja megváltani a világot. Oh.)

Ha valahogy szóba elegyedtek és kiderül, hogy jogász, újságíró, esetleg orvos vagy, a reakciója általában egy hatalmas hahota. Valami megjegyzéssel kiegészítve, hogy: Lolácskám, gondolkodtál már azon, hogy csinálj valami értelmeset is? Majd továbbra is ott bujkál a gúnyos kis mosoly tahónk nemes vonású szája szélén.

Nőként extra kellemetlen a szalontahókkal társalogni. Első megjegyzése tutira az, hogy csak azért kaptál dicséretet, munkahelyet, pénzt, mert biztos tetszel a főnöködnek. Jótékonyan hozzáteszi: szerinte is csinos vagy. Ha életemben egyszer valakit felpofozok, biztos, hogy egy szalontahó lesz az.

CIRKUSZ

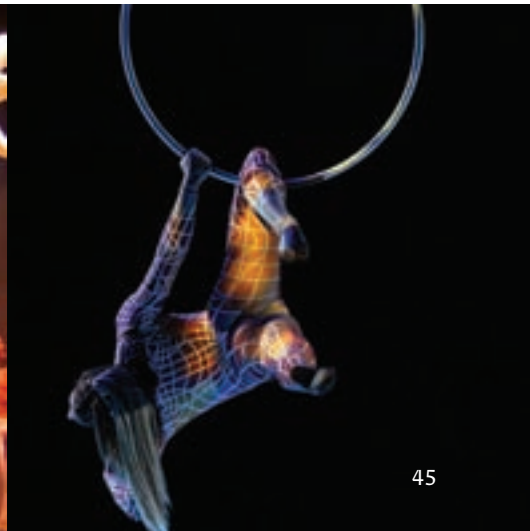
Reakció

A NAP CIRKUSZA

írta: MOLNÁR NIKOLETT

A Nap gyermekei a messzi északról érkeztek, hogy elkápráztassák a világ látványorgiára kiéhezett közönségét. A Cirque du Soleil új minőséget hozott létre a tánc, a cirkusz, a zene és a színház határmezsgyéjén.

VÁROSI MESE

A Delirium egy városi mese. A fény, a mozgás és a zene harmonikus kavalkádja, az egyensúly keresése egy olyan világban, amely egyre inkább elveszti a szinkront a valósággal.

Egy szimpla álommal kezdődött az egész. Fiatal előadók elhatározták, hogy elkápráztatják a közönséget, megismerik a világot, és közben vidám dolgokat csinálnak. Tehetségesek voltak, tele energiával, alkotóvággyal és lelkesedéssel. Mára övék a világ egyik legnagyobb, legismertebb művész-cirkusza, a Cirque du Soleil. Az 1984-ben Guy Laliberté és Daniel Gauthier által alapított, montreali székhelyű társulat jelenleg hét műsorral járja a világot (Saltimbanco, Alegria, Quidam, Dralion, Varekai, Corteo, Delirium), és öt állandó székhelyű előadással szórakoztatják a nagyérdeműt (Mystère, Ô, La Nouba, Zumanity, Kà). A különleges műsor különleges szereplőket igényel, ezért fejvadászaik folyamatosan járkák a világot és különböző szűrőpróbákat rendeznek: ahol nem elég maximálisan teljesíteni, édeskevény, ha az ember lánya ráül a saját fejére, ha emellett nem elég karakán, ha észrevehetetlen a személyisége. Különböző improvizációs feladatok – úgy mint „ének a kötél tetején”, „angyal – után ördöggrimasz”, „játssz el, hogy te vagy az állatkert” – segítségével választják ki az adott műsor hangulatához megfelelő művészeket.

És hogy mitől más ez a cirkusz, mint a többi? Miért rajonganak érte milliók a világon, miért kelnek el az előadásai DVD-változatai ezerszámmal? Az első, és talán legszembetűnőbb különbség a Soleil és egy hagyományos cirkusz között, hogy nincsenek állatszámok. Se gebére éheztetett lovak, se méterekről búzló oroszlánok. Az emberi hang, a különleges zene és a mozgás erejével vonják be színpadi álmukba a nézőket. Olyan érzés ez, mintha ott ülnénk a földet és az

eget összekötő csodafa tövében, és az egyik pillanatban a lombkoronán átnéznénk a felső, ezerszínű természetfeletti világba, a másik percben pedig a közértben állnánk sorba fél kiló kenyérért. Elmosódnak a határok a valóság és az álmok között. Mi pedig ottmaradunk valahol félúton. A színes, egyszerre démoni és angyali smink, a legnevesebb divattervezőket megszágyenítő jelmezek csak erősítik bennünk ezt a képzetet. Külön érdekesség, hogy minden cirkuszban használt eszközt, a ruháktól a legutolsó labdáig a Montreal egy különösen szegény negyedében felépített, saját gyárukban készítettnek. A talaj kipárolgását újrahasznosítva energiát is termelnek.

A látvány és a hangzás harmonikus játékában nehéz eldönteni, vajon a mozdulatok hozzák létre a hangokat, vagy a hangok alakulnak át szaltókká. A Napcirkusz hangzásvilága a világzene, a tangó, az experimentális zene, a new age, a new wave és a pop-rock elemeiből meríti dinamizmusát, átütő erejét. A René Dupéré és Benoît Jutras komponálta zenék egyedülállóak és utánozhatatlanok.

A Delirium nevet viselő műsorukban – melyet október 30-31-én a Sportarénában tekinthet meg a hazai közönség – még a megszokottnál is nagyobb szerep jut az akusztikus élvezeteknek. Az „élő multimédiás élményt” 36 művész (6 zenész, 12 táncos, 6 énekes, 9 akrobata és 3 színész) garantálja majd.

A Delirium egy kortárs városi mese, amelyben Bill, a főszereplő egy buborékban él. Az emberi kapcsolatok virtuálisak, a televízióra és a számítógépre korlátozódnak – ugye, milyen ismerős jelenség? –, Bill pedig egyre jobban beleolvad a virtuális világba. Útra kel, melynek során csodás lényekkel találkozik, akik lépésről lépésre egyre közelebb juttatják a változáshoz, és lassan megtanulja, hogyan használja az energiát a való világban. Kalandja végén Bill megfertőzi a bolygóján élő embereket az általa megtalált harmóniával. Egy olyan világban, amit a magány és az elszigeteltség jellemez, a Delirium egységes teret hoz létre az egyénnek és társadalomnak. Az előadás lábjegyzetében pedig a következőt olvashatjuk: „Össze kell fognia az embereknek, hogy kikerüljenek a magányos bábok közül.”

Guy Laliberté, a Cirque du Soleil alapítója, a következő szavakkal kíván felhőtlen szórakozást mindenkinek: „Reméljük, hogy műsorunk elég motiváció lesz, hogy a saját álmaikat merjék álmodni, és elhinni, hogy azok valóra válnak.”

NAGYOT ÁLMODNI

„A párhuzamos univerzumokat összekötő szálak az álmodozók szívéhez vezetnek” – hangzik a Cirque du Soleil mottója. **Hajdu Zoltán Miklós** három és fél évig dolgozott a Napcirkuszban, aztán nagyobbát álmodott.

› *Hogy kerültél a társulatba?*

– Tornászedzőként dolgoztam Calgaryban, és Alberta állam tornászszövetsége felkért, hogy a csapattal vegyek részt versenyzőként a 2000-es kanadai bajnokságon. Nagyon nem kellett nyüstölni, hiszen 1998-ig én is aktív versenyző voltam. Bajnok lettem gyűrűn, majd a versenyt követően szokásomhoz híven tornászparódiát mutattam be. A verseny után kerestek meg a Cirque du Soleil fejedelméi. Fogalmam sem volt, mi ez a társulat, de a többiek mondták, hogy ki ne hagyjam. El is mentem a berlini válogatásra, ahol annyiban maradtunk, hogy ha találunk számomra valami testhezálót, akkor majd jelentkeznek. Két évvel később, a debreceni világbajnokságon találkoztunk újra: a történet hasonló volt, annyi különbséggel, hogy nem lettem a gyűrű bajnoka. A felkészülésem derekán lesérültem, így hivatalosan nem tudtam versenyezni. Mint a magyar torna akkori egyetlen debreceni válogatottja, lehetőséget kaptam közvetlenül a gyűrűfinálék előtt egy gyakorlat bemutatására. A hazai közönségnek ez persze nagyon tetszett, olyan volt, mintha világbajnokságot nyertem volna. Úgy éreztem, hogy lezárult bennem egy fejezet. A másnapi gálán, a gyűrűparódiám után újra találkoztam a Cirque fejedelmével. Ekkor már konkrétumokkal állt elő, és felkért, hogy legyek annak a csoportnak a tagja, ami az elkövetkezendő évben feltehetőleg a világ legnagyobb műsorát fogja összerakni

az MGM Grand Hotelben, Las Vegasban. Mindig is volt bennem egyfajta exhibicionizmus, és a high tech műsor ötlete is nagyon felcsigázott, így igent mondtam. Hihetetlen szerencsém volt. Vannak, akik hét évet vártak, hogy bekerülhessenek, engem pedig egyszerűen megtaláltak.

› *Kicsit sem bántad meg, hogy nem maradtál náluk?*

– Nézd, 34 éves vagyok, már nem nagyon akarom a testemet erőltetni. Emellett ott a családom, két fiam van, most várjuk a harmadik babát. Amikor megszületett az első fiam, Tas, akkor úgy éreztem, ennél többet nem érhetek el. Persze rengeteg a munka a gyerekekkel, de megéri. Nekem most az az első, hogy nekik olyan körülményeket

tudjak biztosítani, hogy mindenük meglegyen, emellett ott szeretnék lenni velük minden fontos pillanatban.

› *Biztosan voltak olyan pillanatok, amikről szívesen mesélsz majd a fiadnak, nem?*

– Persze, hogyne lettek volna. A mai napig benne vannak a mozgáskombinációk az ujjamban, hogy mikor, melyik gombot kell megnyomni a joystickon. Ezer műsort követően minden automatikussá válik, eljutsz arra a szintre, amikor már egyáltalán nem gondolkodol. Mész, és úgy érzed magad, mint egy úrlény, valami olyan hihetetlen erővel rendelkező akárki, aki olyan dolgokat tud csinálni, amiket senki más. Fent vagy, és tényleg elhiszed, hogy te egy huszonakárhányadik századi harcos vagy, a mozgásod pedig már olyan kifinomult, mint egy lassított felvételen. Nem görcsölsz, jól csinálod-e, nem kell kínosan figyelni, hogy precízen érkezz be, olyan lesz az egész, mint a drog. A gyomrod már nem liftezik, és teljesen természetes állapotnak érzed. A társad is jön föl-le, közben csináljuk a különböző elemeket, és mosolygunk egymásra két szaltó közben fejjel lefelé. Ez már egy olyan szint, amikor szórakozol és élvezed az egészet. Ezek a pillanatok tartják ott az embert. Ezeket meg kell jegyezni, és tovább kell lépni. Ha fiatalabb lettem volna, akkor lehet, hogy még ott maradok, de a Fehér tenyér című film kapcsán kaptam egy felkérést, Caroline Strubbe belga rendező új filmjének főszerepére. Egy elég komoly lélektani dráma, felkeltette az érdeklődésemet, és új kihívást láttam benne, nem tudtam nemet mondani. Éreztem, hogy van hozzá közöm, és elvállaltam.

› *A Cirque du Soleil mottója: A párhuzamos univerzumokat összekötő szálak az álmodozók szívéhez vezetnek... Azért hiszel még benne?*

– Persze! Dream big! Álmodj nagyot, eszerint élek.

Csináljuk a különböző elemeket, és mosolygunk egymásra két szaltó közben

CIRCUS MINIMUS

El vannak már kényeztetve ezek a mai fiatalok. Nemzetközi, összművészeti napcirkusz, mi? Nem is tudják már, milyen az, amikor városszéli vándorcirkuszosok próbáltak minket unott kígyókkal, lapos humorú bohócokkal és hasmenéses elefántokkal szórakoztatni. Most a Reakció munkatársai emlékeznek vissza cirkuszos élményeikre: ilyen volt a magyar cirkusz. Kicsi, szaros, de a miénk.

A cirkusz gyerekkorban, még a túl-
érett kádárizmus Magyarországon
kétféle lehetett, úgymint Fővárosi
Nagy- és vándor-. A városligeti egy-
ségben elbűvölt a flitterbe bújtatott
zenekar, a pergő dallamok, kemé-
nyek voltak azok a piros székek, és
hát a sós percreről lecsipegetett és ki
tudja milyen glutamáttal preparált,
lecsüngő sócafrangok is örökre ott re-
kednek az ember szájpadlásán. A ma-
gamfajta külvárosi kistahó szerette
az állatokat, a bohócokat és hangyá-
nyit untatták az akrobaták: ugrálnak
meg elkapják egymást, ez volna a
nagy szám? A fickók ingén lévő fod-
rok meg önkéntelenül is a korai
Petrocelli-filmek látványvilágát idéz-
ték, azokról pedig a nyolcvanas évek
második felében is lehetett tudni,
hogy nem ők hozzák magukkal az új
kor divatját. Nem tudom, miért, egyé-
ni szellemtelenség, de az egyensúlyo-
zóművészekről sem rosáltam be,
ezért van az, hogy a vörös Kína még
ebben a formában sem tudott befér-
közni a neuronjaim közé. Utoljára 12
évesen voltam cirkuszban, és emlék-
szem, már untatott kicsinyég. Hosz-
szú volt, a bohócok poénjai meg kissé
avasak. A nagy visszatérésre húsz év-
vel később került sor, és siralmas volt:
nem azért, mert magzatom folyama-
tosan nyüsztett, laza harmadház
volt és nem találtam peracet. Először
is: összehúztam a porond. Nem, nem
én lettem nagyobb, addig éljek, ösz-
szement. A flitterek megvoltak, de
azóta sem pótolta őket senki. Látszo-
tak közelről a hetvenes évek úrhajós-
filmjeit idéző kőkemény női smin-
kek, a pomádézott hajú idomár tor-
gyánszínre festett üstöke. Néhány

szomorú állat tette-vette magát, de
már szaguk sem volt. Lelombozó volt,
mint amikor egy egykor kedves ház-
on azt látjuk, hogy hát omlik, omlado-
zik, a hajdan oly vidám fényeket kre-
áló műanyag pala meg bizony repede-
zett és ronda.

Ha a hegy nem jött, ugye, akkor jött
a vándorcirkusz. Akár a lakótelep szélé-
re is. Egyszer csak megjelentek a ro-
mantikus képzeteket keltő cirkuszos-
kocsik, jön a vadállatszag, és terme-
lőiket meg is lehet simogatni délután
négy és hat között. A sátor, a ketre-
cek: egy kis darab tizenkilencedik
század az erzsébeti lakótelep szélén. E
műfajban, amíg élek, legemlékezte-
sebb a Torino Cirkusz vendégzereplé-
se lesz, valamikor a nyolcvanas évek
derekán. Az utolsó számnál frankón
megvadultak az elefántok, és mivel
az első sorban ültem nagyapámmal
és édesanyámmal, hát közelről sem
volt vicces. A sátor népe egy ember-
ként rohant kifelé, édesanyám elé va-
laki odarántott egy széket: hatalma-
sat zuhant át rajta, nagyapám meg
engem mentett, pedig már akkor
sem voltam könnyű. Az elefántok
meg csak trombitáltak felemelt or-
mánnyal a szűk színpadon, s elkezd-
ték kifelé tolni a színpad oldalát,
megpróbáltak felugrani rá; gondo-
zóik görbe, hegyes végű botokkal gye-
pálták őket, de az sem sokat hasz-
nált, és ami engem különösen lekö-
tött és a menekülést is akadályozva
megbűvölten bámultam: az állatok
egyszerre vizeltek és pottyantottak,
nem mindennapos mennyiségeket.
Ezt ma sem értem.

Várjuk természetudós olvasóink
magyarázatait. – Tviszt Olivér

Lehet, hogy rossz helyen pró-
bálkoztunk, amikor a Fővárosi
Nagycirkuszban igyekeztünk kérlel-
hetetlen cirkuszfetisisztává avan-
szálni. Mert ottan nincsen semmi
hangulat. Elég megnézni egy gye-
rekrajzot és kiderül, hogy a cirkusz
sátorban van, nem egy szocreál koc-
kaépületben, és az intézményen kí-
vül rendes cirkuszos kocsik állnak,
benne megtekinthető állatokkal,
nem pedig Audik (benne megtekin-
thető állatokkal). Plusz – finom uta-
lásként a cirkusz & zoo, zwei in
einem konstrukcióra – egy előadás-
ban nem szereplő láma.

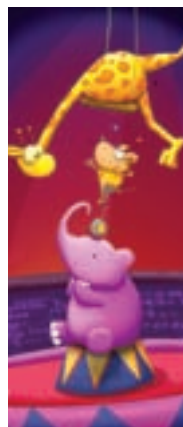
A keszthelyi vándorcirkusz sal-
langmentességével tarolt. Mi ugyan
egy mutatós gyermekhorda élén ér-
keztünk a helyszínre, a reménybeli
nézők többsége azonban egyáltalán
nem jött, így tehát elsőre szternót
jelentett a rendezvényszervező. Ez
aztán szerencsére változott, miután
tizennyolc gyerek összegyűlt. Kez-
dődhett az előadás, mindenki az
első sorban ült. A gyerek és G. gye-
rek majdnem szövegű gondolatai-
ra hagyatkozom, amikor alább ösz-
szefoglalom a produkció legemléke-
zetesebb pillanatait.

Állatos szám: „...aztán volt egy ir-
tózat nehéz kígyó, szelíd volt, sem-
mit nem csinált, csak megmereve-
dett.” Látható tehát, hogy ez a vidé-
ki közszereplő másképp viselkedik,
mint a fővárosi nehézsúlyú csúszó-
mászók, akik ugye reflektorfényben
teljesen izgággá válnak.

Aztán a klasszikus, tigris átugrik
a tűzkarikán 2.0-ás verzióját láthat-
tuk emitt, mert a karika nem lán-
golt, a tigris pedig póniló volt. Én
már azt vártam, hogy a következő
számban a földre helyezett karikán
átcsúszik a kígyó, de a gyerekeknek
így is minden tetszett.

A legnagyobb katarzist mégis az
váltotta ki, hogy leleplezték az illu-
zionista trükkjét. A dobozba zárt
nő, akit fémlemezekkel „születel-
nek fel”, valójában a felbilincselte ke-
zénél fogva felhúzza magát, hogy a
dobozban alant történhessen, ami-
nek történnie kell. A gyerek egy
másik trükkön is átlátott: „Az il-
lusztrációsok (illuzionisták) kiho-
ztak egy kocka alakú dobozt, bele-
szállt egy nő. Rácsukták. Beleszúr-
tak 8 kardot. Kinyitották az ajtaját,
nem volt benne. Igazából egy tükör
mögé bújta be, ez visszatükrözte a
padlót.” Szóval így.

Nekünk személyes kedvencünk
mégis Roberto, a Carlos-ugrócsoport
ifjú sztárja volt. Lám, a brazil fut-
ball virtus, e névadási szaltó-
mortalitás, Keszthelyen, a cirkusz-
ban ekképp él tovább. – Zab Ervin

**Az utolsó
számnál
frankón
megvadul-
tak az ele-
fántok**

Életműdíjat kapott a Keresztapa

A SÖTÉT OLDAL CSILLAGA

írta: KELEMEN GÁBOR

Az ördög ügyvédje, a Corleone-klán feje, a sebhelyes arcú bűnöző: **Al Pacino** az élet sötét oldalának hírnöke, aki a Rossz Emberek megformálójaként mesteri módon borzongatja a decens, törvénytisztelő polgárokat, azaz minket. És ez nekünk jó.

Addig nem is lehetett teljes az életműdíjasok elitklubja, amíg a világ egyik legjobbnak tartott filmszínésze nem kapta meg az Amerikai Film Intézet (AFI) díját. A 67 éves Al Pacino idén júniusban vehette át a Los Angeles-i Kodak Theatre-ben az Életműdíjat. Korábban olyan kollégái részesültek e kitüntetésben, mint Jack Nicholson, Robert de Niro vagy Dustin Hoffman. Az estélyen ott volt mindenki, aki számít. Az ünnepségen megjelent többek között Sean Connery, Andy Garcia, Robin Williams és a 92 éves Kirk Douglas is.

Hosszú volt az út Kis-Itáliától Hollywoodig, a flasztertől a csillagokig. Al Pacino 1940-ben született a New York-i Bronx negyed déli részén. Gyerekkorától kezdve kedvenc elfoglaltsága volt, hogy családi, majd később iskolai körben előadja azokat a filmrészleteket, amelyeket korábban a vásznon látott. Tizennégy éves korában látta Csehov Sirály című darabját. A címszereplő alakítása annyira megérintette, hogy végleg eldöntötte: a színészi pályát választja. Tanulmányait a neves Actor's Studióban végezte Lee Strasberg irányítása mellett. Bemutató előadása után a mester csak ennyit mondott a hallgatóságnak: you see, we take here all kinds, azaz, ide bárki jöhet...

Lehet, hogy csak a véletlen mulott, hogy Pacino nem az általa megformált alvilági karakterek egyikeként végezte a valódi életben. A karrierjét megelőző időkből még hajléktalan (!) színész ma már számos klasszikusnak mondható filmet tudhat maga mögött. Ki ne emlékezne a Keresztapa-trilógiára? Hosszú időn át egyébként el akarták venni tőle a szerepet, és csak a Solozzo-jelenetben – amikor lepuffantja az apja ellen korábban merényletet megkísérlő szicíliai maffiózót és egy korrupt rendőrt – nyújtott alakításával győzte meg alkalmasságáról a producereket.

És a Kánikulai délutánt, a Sebhelyesarcút, a Szemtől szembent, avagy A bennfentest sem felejtjük el. Színészi alakításaiért összesen 8 alkalommal jelölték Oscar-díjra. 1993-ban az Egy asszony illata című filmjéért végül kiérdemelte a legjobb férfi főszereplőnek járó szobrocskát. Saját elbeszélése szerint a díjátadót követően

annyira ideges volt, hogy a helyszínről távozóban, a liftben az előtte álló – egyébként világhírű – színésznő (kilétét jótékony homály fedi) hátsójába dugta az Oscar-szobrocska fejét, természetesen véletlenül. Amikor észrevette a bakit, csak annyit mondott: „Elnézést, ez nem én voltam, hanem az Oscarom!”

Az Oscar mellett három Golden Globe-bal, két Brit Filmakadémia-díjjal, valamint Tony- és Emmy-díjjal is büszkélkedhet, ez utóbbit az Angyalok Amerikában című televíziós sorozatban Roy Kohn megformálásáért vihette haza. A Richard nyomában című, általa rendezett filmjéért elnyerte a Director's Guild of America rendezői díját is. Kevesen tudják róla, de a Broadwayen is rendszeresen szerepel különböző színdarabokban, legutóbbi előadásainak egyike Bertolt Brecht Arturo Ui-ja volt. Színházi berkekben az egyik legkitűnőbb Shakespeare-színészként tartják számon. Az Empire Magazin „minden idők legjobb színésze” szavazásán a 4. helyet szerezte meg a sötét oldal komédiása. Egyébként Harrison Ford lett az első (nyilván a Jedik segítségével – a szerk.).

Számos filmszerepe mellett olyan filmek főszerepeit utasította vissza, mint a Kramer kontra Kramer, az Apokalipszis most, a Csillagok háborúja vagy a Micsoda nő! Társadalmi elfoglaltságai közül kiemelkedik az Actor's Studióban betöltött társelnöki pozíciója. Magánéletéről nem sokat lehet tudni. Van egy felnőtt lánya, 2001-ben pedig ikrei születtek Beverly D'Angelo színésznőtől, de már vele sem él együtt. Soha nem házasodott meg, rövidebb-hosszabb ideig tartó kapcsolatot folytatott többek között Diane Keatonnal és Penelope Ann Millerrel.

„Művészeted mélysége lenyűgöző. Van Gogh vagy, Modigliani vagy” – mondta a díjátadó ünnepségen latinokhoz illő grandezzaival Andy Garcia, aki együtt dolgozott Pacinóval a Keresztapa 3. részében és az Ocean's 13 című filmben is. Pacino a 35. a díjazottak sorában. A filmjeiben egyébként rendszeresen hosszabb monológokat előadó művész a díjátadó ünnepségen alig tudott szóhoz jutni: „Szükségem van egy karakterre” – mondta. Nekünk is.

ÖRVÉNYLŐ LÉTEZÉS

írta: MOLNÁR NIKOLETT

Fliegauf Benedek szerint legújabb filmje, a *Tejút* szinte elviselhetetlenül könnyű. A legjobban azt szeretné, ha a vetítések előtt a nézők kikapcsolnák a bennük működő kategorizáló gépet. Mi persze csak azért is beindítottuk a masinát.

› Milyen használati utasítást adnál legújabb filmedhez?

– Csak ezt: ne higgyetek a használati utasításoknak. A *Tejút*at nem használni kell, hanem szemlélni. A vetítések előtt azt szoktam mondani, aki tudja, kapcsolja ki a benne zakatoló kategorizáló gépet. Előítélet nélkül ránézni a körülöttünk lévő világra – aki ezt tudja, mindent tud, amit tudni kell, annak nem kell használati utasítás. A csecsemők, a szerelmesek, a haldoklók ügyesek ebben. Érdemes figyelni őket, sokat tanulhatunk tőlük.

› Kockázatok és mellékhatások?

– Amikor én beülök egy filmre, a jegy árát mindig kockára teszem. Az időmet sohasem. Ha ugyanis nem tetszik valami, akkor elég hamar otthagynom a vetítést. Akik utálták a *Tejút*at, azok unalomról és ürességről, hűvös formalizmusról panaszkodtak. Ez rossz lehet. Akik élvezték a *Tejút*at, főként arról számoltak be, hogy lecsendesedtek, megszelídültek, és átmenetileg nyitottabbak lettek. Valahogy tágabb lett a tudatuk.

Ez kellemes érzés lehet. A *Tejút* kiemeli a nézőt mindennapi életéből, meditatív ambient film, a fraktáljelenségre épül, legkisebb része is olyan, mint az egész.

› Nem egy szokványos közönségfilm, kiknek készítetted?

– Nem vagyok marketingszakember, nem gondolkozom célcsoportokban. Én csupán megpróbálom kifejezni a belső tartalmait. Számomra kellemes meglepetés, ha az ebből születő művet mások megnézik, és értékelik – akár tetszett nekik, akár nem.

› Az általános alapkonceptió szerint a rendező instruálja a színészeket, akik teszik a dolgukat, és ezzel kiváltanak egy hangulatot a nézőből. Te azonban, ha úgy tetszik, felborítottad ezt az egyensúlyi állapotot, és kihagytad a színészeket, rögtön a hangulatnál kezdted, és tulajdonképpen a nézőt instruálod a képekkel. Mit szeretnél elérni?

– Én nem akartam semmit elérni a nézőnél. A *Tejút* elkészítését nem egy manipulációs játékként éltem át. Ez a film legbelsőbb tudattartal-

maimnak kifejeződése, és noha a humor szerves része, mégsem egy vásári mutatvány. Az, amit te alapkonceptiónak hívsz, sokkal inkább csak a te elképzelésed a filmek hatásmechanizmusáról. Ez azonban távolról sem tényyszerű dolog. Nincs ezzel semmi baj: sokan működünk így. Mi, emberek gyakran összekeverjük a valóságot általánosításainkkal, tehát a véleményünkkel. Szerintem egyáltalán nem lehet megfogni a *Tejút*at. Amiképpen a valóságot sem tudod soha megfogni. Az a jó az egészben, hogy egyiket sem kell megfogni. Ahogy a versek – főleg a haikuk – esetében, az analízis itt is működésképtelen. Markolj bele a vízbe, és megérted, miről beszélnek.

› Mi motivált, mikor a *Tejút*at készítetted?

– Izgalmas kihívás volt elkészíteni egy filmet, ami a létezés nem a szokott riadt, komolykodó hozzáállással közelíti meg. Az eddigi filmjeim főleg arról szóltak, mit veszítettem el. A *Tejút* pedig inkább arról, hogy mit találtam meg. Nincs telepakolva problémákkal, koncepciókkal, szorongásokkal és egyébb terhekkkel. Az egyik néző azt mondta, hogy a *Tejút* szinte elviselhetetlenül könnyű. Szerintem is.

› Te voltál a rendező, a zeneszerző, a forgatókönyvíró, a látványtervező, mondhatni az egész film a te száz éve szerint készült, a te arcodat tükrözi. Ez valóban így van, ilyen vagy?

– Remélem, ilyen is vagyok.

› Van egy nagyon régi anekdota a híres festőről, aki kiállításának megnyitóján büszkén mutatja be legújabb festményét: egy hatalmas fehér vászon, közepén egy néhány vonalas stilizált ábrával. A közönség ámulva csodálja, de egy fiatalabb kolléga megjegyzi: „hát, ilyet én is tudok”. Mire a mester: „az lehet, hogy ilyet te is tudsz, na de idáig el kellett jutni!” El tudsz képzelni hasonló helyzetet a *Tejút*tal? Mit válaszolnál?

– Kacsintanék, és azt mondanám: akkor csináld! Számomra a műalkotások nem azért jók vagy rosszak, mert csak egyvalaki tudja létrehozni őket. Ősdi, múlt századi szemlélet, amely a művészetet beavatottak elitklubjaként határozza meg. Ahogy én a *Tejút*ban a világra nézek, az nem olyan nagy mutatvány. Végül is minden óvodás tudja. A létezés minden pillanatban csodálatosan, partatlanul, és mindenki számára hozzáférhetően örvénylik körülöttünk. A kérdés csak az: miért nem akarjuk észrevenni?

› Mit várhatunk tőled legközelebb?

– Egy szerelmes filmen dolgozom.

Fliegauf Benedek: Tejút

ÚT A JOBB ÉS BAL FÜLED KÖZÖTT

írta: M. N.

Képzeld azt az érzést, amikor a saját fejedben sétálsz. Fel és alá. Nem, nem kell hozzá semmit beszédni.

Szóval sétálsz a fejedben, és közben nem gondolsz semmire. Megdöbbenő, kicsit skizofrén érzés. Mégis hihetetlenül megnyugtató. Röviden ezzel jellemezném Fliegauf Benedek legújabb alkotását. A Tejút több mint film, valami más: egy hangulat. Egy mástól független epizódok sora, egyetlen rögzített kameraállásból. Mintha Pohárnok Gergely és Fillenz Ádám (a két operatőr) lazán csak leültek volna sörözni a rendezővel, és közben elfelejtették volna megnyomni az off gombot a kamerán. A történetek pedig nem-hogy nem kapcsolódnak egymáshoz, de igazából nem is történetek a szó hagyományos értelmében. Mitől történet a történet? Például A azt mondja B-nek, fáj a feje, ezért B vagy elviszi a patikába, vagy átmegy a szomszédba egy fájdalomcsillapítóért. Vagy A szerelmes C-be, de C B-t szereti. Vagy valami hasonló, a lényeg, hogy van eleje, van vége, vagy legalább valami fonala. Fliegaufnál viszont a szereplők nem kapnak arcot, nevet, és nem közölnek semmit. Beszéd útján legalábbis nem kommunikálnak, és gyakorlatilag nem is csinálnak semmi érdemlegeset. Amit mondanak vagy mondanának, teljesen másodlagos, mellékes, így a „cselekmény” is az. A képsorok láttatják magukat, nem kell konzekvenciákat levonni belőlük, nem többek önmaguknál. Ennél a résznél kezdtem megérteni, miért természetfilm a Tejút. Első hallásra

**Nyakig
merülünk
mozdulataik
zajában**

mexikói kaktuszokat és éhes elefántokat vizionáltam, vagy legalább egy kócos pulit a Hortobágy közepén, de nem. Minden képsorában emberek állnak a középpontban. A skizofrénia pedig abból ered, hogy úgy kerülünk egyre közelebb és közelebb magunkhoz, hogy a szereplők tulajdonképpen tisztas távolságra vannak tőlünk. Ahogy a Tejútrendszerünk is egy spirális galaxis, a Föld pedig egy síkban kering vele, így csak éléről láthatjuk, ezért sohasem „nézhetünk a Tejút szemébe”, mindig csak egy szeletet látunk belőle. Ugyanilyen távolra helyez minket a rendező a szereplőktől. Nem élhetjük bele magunkat a sztoriba, nem érzünk együtt velük, viszont nyakig merülünk mozdulataik zajában. Sokszorosan visszacsengnek a fülünkben és átkígyóznak rajtunk. Egyszerű hangok, úgymint a vízcsobogás, a nedves fű sercegése, az ütések csattanása, miközben egy sátrat levernek a földre, a madáracsicscsergés, a szél sodorta levelek zöreje, nyögések, levegővétel. S mivel nincs olyan karakter, akinek az érzései átélhetőek lennének, így a sajátjainkat éljük át, s mi magunk lépünk elő főhőssé. Ez az ambient lényege. Egyszerre vagyunk kint és bent. Természetfilm vízben szeretkező, mezőn pisilő emberekről, babakocsit tologató anyukáról. David Attenborough sem csinálhatta volna szebben. Emberekről embereknek.

**Catharina Habsburg-
Lothringen:**

MARIE ANTOINETTE

A nemzetségéből származó úrhölgy elbeszélése Franciaország királynéjának dicsőségéről és bukásáról. | Ulpius-ház, 2007

Cyermekkora a hét-éves háborúval esik egybe: mondhatni, a legelső világháborúval. Bécs legszebb királynája ezután diplomáciai zálogként kerül Párizsba, maga Kaunitz kancellár papírozza le a házassági szerződést. Mikor pedig egy gondtalan, átmulatott évtizeddel később „Madame Déficit”-nek gúnyolják, majd rongyos Capet asszony lesz, az elvileg még mindig osztrák főhercegnőt családjá elfelejti hazamenekíteni.

Habsburg Katalin, az utolsó magyar király unokája (1972) rokonként is objektív marad hőisével szemben, ám az, hogy milyen gondolatok fordulnak meg a szereplők fejében, melyik bálteremben éreznek huzatot, vagy éppen mikor csilán meg könny a szemükben, nos, ez kissé aláássa a látszólag tisztességgel lábjegyzetelt életrajzot. Szinte kizárólag három korábbi monográfusból idéz az egyébként politológus egyetemi tanár. Vagy: már az

Dokumentumregények és történelmi életrajzok elmosódó határvidéke

HATÁRSÉRTŐK

Aktuális reakciós könyvcsohrunk a pajzán rokokó világtól kezdve Horthy-titkokon, népi horroron és magyarfaló kisantantistákon keresztül a hippipszichedéliáig vezet minket végig a történelem színes-szagos-véres országútjain.

udvari intrikákból levezeti a királynéra váró guillotine-t.

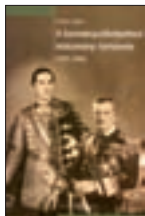
De íróként sem remekel: a fordulatokban bővelkedő életút magában is olvasmányos lenne, de ő műfajidegen zsánerképekkel ront rajta. Ha ezek mellett ránézünk a borítóra, nehéz eldönteni, népszerűsítő történelemről, netán szerelmes-történelmi regényről van-e szó. Ha nem is mikro-, de mignontörténelem.

– NAGY ANDRÁS ISTVÁN

Olasz Lajos:

A KORMÁNYZÓ- HELYETTESI INTÉZMÉNY TÖRTÉNETE (1941–1944)

| Akadémiai, 2007

A Hogyan gondozd történelmesed? című alapvető kézikönyv hergelésről szóló fejezetében található hívószavak között az „ezt még kutatniuk kellene a történészeknek”- mondat is ott van, szoros versenyben az eldugott művházakban a találkozó végén elhangzó „most mondja el az igazságot”- mondat kíséretében. Mostantól viszont egy gonddal kevesebb: ha bárki elő mer még jönni Olasz Lajos könyve után azzal, hogy Horthy István halála nem világos, sújtuk tarkón a címben jelzett szerző címben jelzett kötetével. 486 oldal, kemény borítóval: biztos, hogy maradandó emlékeket fogunk hagyni az okvetlenkedőben. Kevés történelemről lehet elmondani, hogy mindent megnézt, de Olasz Lajos munkája e tekintetben (is) a perfekcióhoz közelít. Mert hát ki az közülünk, aki végiglapozta a Magyar Szárnyak összes évfolyamát, tudta, hogy a Közlekedési Múzeumnak vannak tudo-

mányos közleményei, hogy az oroszországi magyar repülőcsoport parancsnoka hány verzióban hagyta hátra emlékezeit (háromban egyébként), hogy ki volt a kormányzóhelyettes úr tisztiszolgája, segédtsíjtje, mit szeretett enni, inni, és a repülőosztály focicsapatában milyen poszton (balfedezetként) játszott? He, ki tudja? Olasz Lajos tudja. Könyve olyannyira adatgazdag (csak levéltárból tizenötben járt, az átnézett könyvek száma több száz), hogy már réges-rég nem a Horthy István személyére szabott intézményről szól, hanem a Horthy-korszak Magyarországnak végnapjairól. Mindent megtudunk a balesetről, ami igen, az volt, a Horthy családról, a kor magyar politikai életéről, a valahol Oroszországban harcoló magyar repülőcsökök mindennapjairól. Empatikus, aprólékos és nagyon szakszerű munka egy lelkiismeretes gépészmérnökről, a repülés szerelméről, aki fejadagját megosztotta szerelőivel, félbevágott olajoshordóban fürdött és meghalt egy eredetileg is gyatra konstrukciójú, magyar buherával súlyosbított ócska talján vadászgépjében. Egy gyermeke volt.

– ABLONCZY BALÁZS

Veszélka Attila:

PIPÁS PISTA, AZ ÁTOKHÁZI TANYAVILÁG HÓHÉRA

DOKUMENTUMREGÉNY

| Bába, 2006

Átokháza: akár egy Stephen King-regény helyszíne... A mórahalmi kistérség egykor sokat átkozott (a munkát meg nem hálaló) földjén, egy mára eltűnt tanyavi-

RECENZENS

lágban a „nagy háború” után furcsamód elszaporodtak az öngyilkosságok – de ennek titkára csak évekkel később derült fény: a bérnyilkos önakasztásnak álcázta a fojtogatásokat.

Pipás Pistáról a nyomozás után, a szegedi Csillagban derült ki, hogy nő: özv. Rieger Pálné, született Földi Veronika. A sorozatgyilkos tehetséges átváltozóművész lehetett volna. Még orvosi javaslatra (a súlyból gyógyulandó) kezdett el pipázni, s miután férje elesett a háborúban, elhordta annak ruháit, férfimunkákat vállalt (így a napszáma is magasabb volt), sőt ivott, verekedett is. A lánykorában ért sérelmek miatt férfigyűlölvé lett, így olyan aszszonyok, akikkel kegyetlenül bánt az uruk, könnyen megtalálták benne a „problémamegoldót”.

A szerző nyomozása során megelvenedik a történet, a levéltári, korabeli sajtóforrások nyomán megszólalnak a szereplők – izgalmas bűnügyi szociográfia született. Éppen ezért az elhúzó per végkifejlete maradjon titokban – mert az csak legenda (több online recenzió tévedése), hogy „kérésére saját kötelével akasztotta fel a hóhér”. – NAI

Sidonia Dedina:

EDVARD BENEŠ, A LIKVIDÁTOR DOKUMENTUM- REGÉNYE

| Korona, 2004

Beneš történelmi zugszerződésekkel került vissza a hatalomba: utolsó legitim cselekedete a lemondása 1939-ben. A német és magyar áldozatoknak a terrort jelentette, míg a kommunistáknak csak egy hasznos hülyét (cop. Lenin), aki önszorgalomból irányította a háttérből az etnikai tisztogatásokat (szófordulata volt a „likvidálás”). Felelősség terhelte a cseh ellenállás sokszor oktan pusztulásáért is.

A világháború utáni állami terrorról szóló híradásoknak még a rendszerváltozás után is csak rejtett alanya maradt, a prágai parlament pedig újra leszögezte a dekrétumok sérthetetlenségét – a 21. században.

Az emigráns cseh szerző (a SZER egykori munkatársa) kutatása eredményeit oral historyval, naplójával és rekonstruált jelenetekkel vegyíti, ettől az egész kötet mozaikszerű lesz. A történelmi alakok szájába adott párbeszéd ha nem is szó szerintiek, de hitelesek.

Dedina a magyar olvasókhöz intézett előszavában ír a felvidéki lakosságcsereinek titulált emberkereskedelemtől is (e témában Vadkerty Katalin könyvei ajánlottak). A munkát szakbibliográfia, kronológia, forrásközlés (Beneš-dekrétumok), kislexikon és L. Pachman sakkvilágbajnok, a Husák-rezsim üldözöttjének utószava zárja. – NAI

Tom Wolfe:

SAVPRÓBA

| Cartaphilus, 2007

A Kandírozott mandarin zselés színű áramvonal szerzője reneszánszát éli, csak idén három hazai kiadó is fantáziát látott a hatvanas évek fenegyerekében.

A kávé túlmutató serkentőszerek témájától nem idegenkedő kiadó a kultikus The electric kool-aid acid test-et választotta (1967), amely röviden: pszichedelírium, tarkára pingált iskolabuszsal Amerikán át. Élmenyszerűen, de dokumentarista hitelességgel írja le egy permanensen betépett, beszavazott hippibanda útját Kaliforniától New Yorkig, akik nyílt „tekeredj rá” kampányt folytatnak az LSD és a marihuána mellett (előbbi ’66-ig nem volt tiltott szer).

És most a recenzius is kóstitat, hogy lássuk, mit jelent a fülszövegben ígért „hisztérius realizmus”: „Egyszer csak rajtam volt még egy bőr, ami villámból volt, elektromosság, mint egy elektromos öltöny, és tudtam, hogy mind képesek vagyunk szuperhősökké változni, hogy vagy szuperhősök leszünk, vagy semmi.” Főszerepben a *gombamód* szaporodó hippikommunák egyike, a „Kópék”, élén az óvadékkal éppen szabadult író, Ken Kesey. Aki, illúzióink ne legyenek, a Száll a kakukk... írása közben pszichiátriai ápolóként csak azért küldött betegeket elektrosokkra, hogy megírhasa őket... Gus van Sant e regény alapján idén forgat filmet Keseyről. – NAI

RobinMasters

Tudósítások az elveszett világból

A JÖVŐ HÁZA

Ősz elején járunk, és halálmétálba öltözött kiskamaszok rángatnak botkormányokat. Arcuk a monitor tükrében eltorzul: apró izmaikkal az épp kilövére váró óriáskullancs mozgását követik. 2007. szeptember 2., World Cyber Games, magyarországi forduló a Millenárison. Gondoltam, benézek, már csak hesszelni egy kicsit.

A Jövő Háza színültig teli cégekkel, képernyőkkel, infópultokkal; okkult északi zenekarok PVC-pulóvereit pattanásaikra húzó ministránsgyerekekkel, akik e hétfélgére mind hostessnek álltak a játékipar istentiszteletén. Aki itt nem gépeket nyomkod, az nyomkodókat figyel, de azt is legalább olyan rendületlenül. Kossuth helyett a cybertér. Kétfélgés virtus egy lesajnált generációban. WarCraft és Gotham Racing döntők között pedig szépségversenyt tartanak: a legjobb játékos csajt királynővé választják azok, akik igazi nőt nem láttak még, mert nem jönnek a napra sohasem. És kérem szépen, sokezeren vannak ilyenek. Idehaza szintúgy, ahogy a világ többi két-száz országában. Mert nagy buli, amiből mi, utcanép, kimaradunk: Jeanne D'Arc helyet Lara Croft forradalma.

Csak hát: itt Pesten, és pont a Millenárison? Az embernek olyan furcsa érzése támad. A polgári kormányzás Taj Mahalja volt már színpad VV Szabi alatt, goaparty-aréna, és terveztek a helyébe lakóparkot is. Végül megmaradt, most meg nem tudom, jól jártunk-e vele. Annyiból biztos, hogy okulunk: csak egy efféle zombiexpó emlékeztet rá, hogy a multigamer iparban több pénz, munkahely és nő forog nonstop globálisan, mint amennyit odakint a napvilágban bárhol, bármelyikünk el tudna képzelni. Talán belátás kellene. Addig a mi régmódi életünk is csak helló-szia-viszonyban van a valósággal.

A mindenségít neki, végül is egészen megható tud lenni ennyi fiatal lány és fiú együtt, közös hitben, lelkiületben, ha jobban belegondolok, egyenesen ígérő a dolog, utoljára Krakkóban tapasztaltam hasonlót tavaly, még II. János Pál halálának évfordulójakor. Itt most picit más persze a közeg, dögszag terjeng a tömjénfűst helyett. Na és? Nem lehet mindenhol körmenet.

FRENK

Szívbözejek | Universal

Nem friss megjelenésű lemezről értekezünk, de nem lehet nem írni róla. Simán lehet ugyanis, hogy az elmúlt év legjobb magyar albumával állunk szemben. A hátsó borítón ott díszileg a PANKKK program logója, és most ne is politizáljunk, sőt: jegezzük meg, hogy ha ebben állami pénz van, azt nem kell sajnálni. Volt zenekara, a Hiperkarma említése nélkül nehéz (egyelőre) Frenkről írni. Hogy egy ilyen tehetség ki tud fejlődni az új évezred legjobb induló csapatának dobjai mögül, csak még inkább igazolja ezt a merész megálapítást. Frenk tehát a most éppen

feloszlott-nemfeloszlott-fenetudjamivanvele Hiperkarma nagy túlélője. Jelenség. Jó leírni, hogy van ilyen. Nem büdös neki egy sor olyan zenei világ, amitől a rockzenekarok nagy többsége hányik: pl. a szonon. Bátor. Kísérletezik. Elkápráztat. És vannak jegyek, amikre, földidézve a Hiperkarma albumait, most bökünk rá: igen, megvan, honnan. Intelligens szöveg. Imidzsépítő. Nem fél a manírhalmozástól. Annyira túlátssza, hogy már jó. Tökös. Nyálás. Érzelmes. Feszés. Nem büdös a sláger sem. De akkor miért nem hangzik el háromóránként a Danubiuson a Színes körmök, a Mellek bor vagy a Koktél jege? Hát ez az. Mentés attól a – nevezzük így – alternatív soundtól, amitől a rádiók fáznak. Miért is nem országos sztár ez a gyerek? Kinek a felelőssége, ha azt gondolja, rossz úton jár? – KOLON ISTVÁN

SUZANNE VEGA

Beauty & Crime | EMI

Személyes hangvételő lemezzel támadott meg bennünket újra egy nő a múltból: Suzanne Vega, ha az üzleti oldalát nézzük, három-négy év kihagyás, ha a tényeket: másfél évtized után áll előttünk. Kicsit megkopott, kicsit ráncosabb, de ugyanolyan gyönyörű. Persze mi sem lettünk fiatalabban – de mi még fiatalok vagyunk, előttünk az élet. Suzanne pedig, régi szerelmünk, jó ideje leszállóágban. Érdekes volna egy kutatás, hogy női zene-e az övé – mert meggyőződésünk, hogy Suzanne a hetvenes években született fiúk bálványja. Furcsa vele találkozni. Ne legyünk igazságtalanok: ő

rosszat eleve nem csinálhat, a legutóbbi, Songs In Red And Grey a jelentéktelen korszak kimagasló pontja: ezer, gitárral a kézben bohóckodó Vega-klón gyilkolna a tracklista feléért. De ez immár csak lemezipari produktum, mert a mítosz valahogy már akkor elhalt, amikor először szakadt a kiscgazda frakció. A Beauty & Crime egészséges kis New York-lemez, aminek levegője nem magaslatis, témája túl kézreálló, dizájnya tökéletes és a számai jók. Lehet, hogy ez csak ennek a nemzedéknek nem elég. Úgy vagyunk minden Suzanne Vega-lemez megjelenésekor, mint Török Bálint meg a haverja az elcseszett isztambuli kiszabadítási akció végén. „Sosem jönnek vissza.” „Nem. De élnek.” Úgyhogy köszönjük, Suzanne, vettük az adást, szeretünk. – K. I.

VARGA ZSUZSA

Barkácsklub lányoknak

| (szerzői kiadás)

A „dühös nők” kicsiny, de annál markánsabb klubja a popzenei előadók egyik archetípusaként hangoskodik tele az étert. Már ha lehetőséget kapnak erre. Magyarországon a férfiaknak doromboló, szexi cicababák (vagy egyszerű médiaribancok) lemezei fogynak nagyobb sikerrel. Önmegvalósításnak még férfiak esetén sincs helye, nemhogy egy nőnél. Varga Zsuzsát azonban keményebb fából faragták: miután senki nem akarta kiadni lemezét, szerzői kiadásban jelentette meg karcos-hangos elektro-rock dalait. „Csak az étlap meg a make up, de a lányok másra várnak! Csak a pénzed meg a farkad, de a lányok másra várnak!” – szögezi le a lemez egyik legerősebb számában Zsuzsánk. A szétcsavart hangzású lemezen kislánykórus, szájharmonika és fúvósszekció is hallható – úgy tűnik, az énekesnő nem kötött kompromisszumot senkivel és semmivel. A lehetőség tehát, hogy póré valójában mutatkozzon meg egy elnyomott tehetség, megvolt – de a valóban ütős, izgalmas zenei megoldások és a szellemesebb szövegek még kisebbségben maradnak az egykaptafásabb számokhoz képest. Varga Zsuzsa azonban így is a magyar átlagszínvonal előtt jár. Csak az a kérdés, hogy meghallják-e itthon abból a távolságból. – R. G.

POPMUZIK

Zuboly: a spontán zene

LAZÍTS!

írta: SKRABSKI FRUZZINA

Elfogult vagyok, hiszen nekem most a Zuboly a zene. Éppen annyira vicces, népzene, modern és nosztalgikus, amennyire én szeretem. Egyszerre lehet őrzöngeni rá a dugóban, ugrabugrálni a koncerten, vagy üvöltve énekelni a csajokkal. **Ágoston Bélával és Hock Ernővel** – a zenekar két tagjával – beszélgettünk koncert után.

› Most ez a trendi, hogy mindent össze kell keverni – Michael Jacksont, népzene és a Pannónia főcímzenéjét?

Á. B.: Nem akarunk megfelelni semmilyen elvárásnak. Nem azért választottuk ezt a stílust, mert ezt lehet eladni. Egyébként az sem igaz, hogy telt házasak a Zuboly-koncertek. Pár napja például a Pincészházban csak nyolc ember előtt játszottunk. Ez megdöbbentő volt a hisztérikus,

több száz fős koncertek után. Azonban a Zuboly klubközegben is megállta a helyét, pedig a rapper – DJ Busa – se volt ott. Megpróbáltunk helyette rappelni – Vers mindenkinek lett az eredménye, de a nyolc emberből álló közönség őrzöngött.

› Tudatosan vicces zenét akartok játszani?

Á. B.: A humor az spontán. Sokszor a koncert közben találják ki a zenész-

Az emberek igénylik ezt a fajta zenét, én pedig nagyon jól érzem benne magam

kollégák, hogy lesétálnak a színpadról, beülnek az emberek közé, ezt mostani koncertünkön is láthattad. A mi stílusunknak tartozéka a humor.

› A kifinomult zenei ízléssel rendelkező ismerőseim szerint szentségtörést követtek el, mert a Zuboly lebújtja a népzene.

Á. B.: Nem érzem szentségtörésnek. Ha a magyar zenei életben Fekete Pákó azt csinál, amit akar, a Nox pedig azt hirdeti magáról, hogy magyar népzene dolgoz fel, akkor nekünk nem kell magyarázkodnunk. H. E.: Szerintem az emberek igénylik ezt a fajta zenét, én pedig nagyon jól érzem benne magam. Szabadság és függetlenség – mindentől.

› Fellépnének pártrendezvényen?

H. E.: Nem lépnék fel. Nem arról szól a zene, hogy a közönség belőjön valahova.

Á. B.: Játszottam már Orbán Viktor egy református püspök tiszteletére adott vacsoráján, és felléptem MSZP-s rendezvényen is. Anno pedig nyilatkoztam a Pannon Rádió-nak és interjú közben elsírtam magam. Meghatódottam, amikor a zene tanáromról kérdezgetett a riportert.

› Nem érzitek úgy, hogy most, amikor feszült a politikai légkör, éppen az ilyen vicces zenék oldhatják a hangulatot?

Á. B.: De. Szerintem az új magyar himnusz az kéne legyen, hogy...

› A Kell az oxigén című számotok?

Á. B.: Nem. Ha országos zenei főigazgató lennék, akkor azt mondanám: legyen az új magyar himnusz Hofitól a Lazítani. Próbálj meg lazítani...

› Mit üzentek a Zuboly-rajongóknak?

Á. B.: Maradjanak együtt és csinálják meg a házi feladatot: ne szemeljenek, járjanak kevesebbet kocsi-val, lassítsák le a madárhangokat és kapcsolják ki a tévét.

MÉG EGY TÉPÉS MAGYARORSZÁGON

Körítsünk filozófiát: a Zuboly népdalmotívumokból, hiphop-töredékekből és popzenei utalásokból összeálló, töredezt zenei világát akár a kulturális káoszba süllyedt magyar valóság tükréként is felfoghatjuk. Broken ethno, ahogy ők mondják. Azonban Ágoston Béla, DJ Busa, Benke Félix Ágoston és Hock Ernő négyes bandájának valószínűleg nincs szüksége az elméletgyártó kritikusok véleményére: humorral és ironiával oldják a szerteágazó zenei hatások közötti fe-

szültséget. Játékos ötletességük, a néphagyományok előtti szellemes tisztelgésük izgalmas zenei kevercs eredményezett.

De ami előnye a zenekarnak, az a hátrányukra is válhat: a még alig ismert Zuboly klubkoncertjei a folyamatos hülyéskedésről, spontán megoldásokról, önmaguk és a közönség közötti évdésről szólnak. A három képzett zenész és a tehetséges hiphoper közös produkcióját így a bájos amatőrizmus kategóriájába sorolják a

kevésbé vájt fülűek. A még értetlenebb többség meg csak annyit mond: mi a franc ez? Nos igen, a bálgúnár Chris Isaak énekes Wicked Game-jéből, a Rockenbauer-féle Egymillió lépés dokusorozat zenéjeként ismert, Indulj el című népdalból és beatboxolásból összekevert Másfélmillió tépés Magyarországon vagy beüt, vagy a falra mászol tőle. Rajtuk és a hallgatókon is múlik, hogy az „érdekes színpolt”-kategóriából igazi hungarikummá nőv-e ki magukat. – R. G.

KORMÁNYZATI NEGYEDMEGOLDÁS

írta: JAKAB GYULA

A kormányzat költözni akar. Sok ezer dolgos csinovnyik elégedetlen az elavult, energiapazarló százéves épületekkel. A rendszerváltás óta tologatják a témát a kormányok. Ezer éve tökölünk, de most végre van egy miniszterelnökünk, aki gyorsan is tud rossz döntéseket hozni.

A lipótvárosi minisztériumok nem felelnek meg a funkciójuknak, és amúgy is leépítésekre van szükség. Ennek érdekében új kormányzati negyed építése volna célszerű, egy beruházással letudva a teljes irodaigényt. Ez ésszerű, és egyben egyszerű lehetőség a városfejlesztésre Budapesten. A fővárosnak már 16 éve folyamatosan lobbiznia kellene az ügy érdekében, sorra csináltatni a szakértői elemzéseket a rehabilitálandó területekről. Ehelyett ugyanott vagyunk, mint négy választással ezelőtt: Demszky néha belemorog a mikrofonba, oszt csókolom.

A BARNA MEZŐ ÁTSZÍNEZÉSE

Az egykori Budapestet körülvevő vasúti és ipari zóna belenőtt a városba, most belterületen éktelenkedik. Funkcióját elvesztette, a környezetét is negatívan befolyásolja. Ezek a beépítetlen területek azonban nagy fejlesztési potenciállal rendelkeznek.

Ez egyébként a városfejlesztés legalapvetőbb módszere: egy elmaradott területen a város (állami segítséggel vagy magántőkével) egy húzóerővel rendelkező beru-

házást valósít meg, így értékelve fel a környéket. A kormányzati negyed pontosan ilyen lehetőséget rejt magában, tehát fontos a megfelelő helyszín kiválasztása. Esélyes területnek a Millenium központ, a Kopaszi gát, Lágymányos, a Nyugati, az 56-osok tere és a Szigony köz számítottak. A zsúri az első fordulóban három helyszínt választott ki, majd a kormány titkos agyközpontjában, Őszödön (hol máshol) döntöttek a végső helyszínről.

Az alapvetően állami befektetés PPP projekt keretében, azaz magánberuházó bevonásával történik. Így volt például az autópályák építésénél is: az sem egy sikertörténet, és az Állami Számvevőszék is kifogásolta. Hogyan is néz ki ez jelen esetben? A régi minisztériumi ingatlanokat eladják, ezzel a pénzzel az államadósságot csökkentik, majd állami területen a magánberuházó megépíti a kormányzati épületet, amit az állam lassan visszabérel. Tehát az állam rossz tulajdonos, de jó albérlő. És ezzel a gazdasági konstrukcióval 140 milliót spórolunk. Hogy hol és mikor? Homály. Hogy valaki jól jár? Világos.

TERVEZŐI VÍZIÓK

A pályázat két részből: egy városrendezési koncepcióból és a kormányzati épületek vázlattervéből állt. Ami biztos pont volt: a pályaudvar épülete Eiffel-csarnok néven új közfunkció-

kat kap, a négy belső vágány pedig visszacsúszik a külsők vonalába. Tehát egy funkcióját jól ellátó épület új funkciót kap, hogy méltó legyen ahhoz, hogy Eiffel tervezte. Ki érti? A győztes rendezési koncepció a Finta Stúdióé lett, az épületterv győztese Janesch Péter csapata.

Fintáék a vasúti vágányok lefedésével oldanák meg a Városliget kivezetését a Nagykorútig, míg Janeschék a vágányok lesüllyesztésével rendeznék a park dolgát, amit a Ferdinánd híd és a Dózsa György út szintben keresztezne, az Eiffel-csarnok pedig valódi bejárata lenne a földszinten maradó parknak. Egy igazán szimpatikus megoldás. Aztán jönnek a szép elképzelések: villamosvonalak meghosszabbítása, a dolgozók ösztönzése a tömegközlekedés és a kerékpár használatára. Ehhez képest pályázati kiírás volt 2500 férőhelyes parkoló létesítése. Biztos az 5000 kerékpár miatt.

Feltétel volt az épületek környezet-tudatossága: ezt Janeschék annyira komolyan vették, hogy az épület a kb. 2050-ben hatályba lépő EU-s hőtechnikai követelményeknek is megfelelt. Nem esett bele az épület két nagy csapdába. Nem lett cezaromán hatalmi szimbólum, valamint nem lett unalmas irodaház, egy a sok közül. Az épület méreteit a tömeg bevágásaival és a felületen zöld növényzettel mérséklik emberközelié. Előbbi egyben az irodák racionális megvilágítása, utóbbi a hőháztartás szerves része (nyáron véd a sugaraktól, télen beengedi a meleget). A Terézváros százéves tömbjeihez pedig tisztelettudóan illeszkedik, nem akar hasonló lenni, nem akar kontrasztot létrehozni. Minden tekintetben kortárs művészeti alkotás ez a ház, ami ekkora méretben nem könnyű feladat.

NEGYEDMEGOLDÁS

Már mindenki elképzelte, hogy egy elegáns parkon át kísértál a Városligetbe? Akkor most zuhanjunk vissza kicsinyes magyar valóságunkba: „Anynyi fejlesztést végzünk, amennyit a kormányzati negyed funkciói indokolnak” – nyilatkozta Görözdí György, a projekt miniszteri megbízottja. A kormány szerint a park létrehozása a MÁV felelőssége. Egy 0,2 km² méretű építmény és park. Ez még a csendben meghúzódó fővárosnak is megerőltető lenne. Költséi kérdés: fog-e magánbefektető parkot építeni? A kormány vállalja az irodák felhúzását, a bekötőutak létesítését és a Podmaniczky utca kiszélesítését villamosíttatással. Magánbefektetővel! A többi nem az ő dolguk. Egy kicsit lehetett álmódoszni: a kormány előzékenyen beengedte a várost a díszlakoma termébe, majd jól seggbe rúgta, mielőtt leült volna. Úgy tűnik: befektetés lesz, megoldás nem. Kérem, hazudtoljanak meg.

Száz éve született Dsida Jenő

TÜNDE A TÜNDÉRKERTBEN

írta: HEGEDŰS ZOLTÁN

Száz éve, 1907-ben született a partiumi Szatmárnémetiben **Dsida Jenő**, a két világháború közötti erdélyi magyar irodalom egyik legnagyobb alakja. A centenárium kapcsán idézzük fel életpályáját.

ben, a szépség és jóság missziójában. Valami lesz belőlem, de még nem tudom: mi.”

1930-ban részt vesz az Erdélyi Fiatalok című folyóirat alapításában, 1935-től a kolozsvári Keleti Újság szerkesztője lesz, és ugyanebben az évben a romániai Pen Club magyar tagozatának titkárává is megválasztják. Újságíróként dolgozik, éjt napallá téve robotol, még fényképez is a Keleti Újság Képes Híradója számára, verseit, tanulmányait a Pásztortűz és az Erdélyi Helikon közli.

Dsida gyermekkorától fogva szívbeteg volt. Tisztában volt azzal, hogy nem adatik számára hosszú élet. Lírájában ezért is jelenik meg sokszor a halál, a magány, a szenvedés gondolata. Költészetét átítatta az újkatolikus mozgalomban elmélyült hite és a kisebbségi lét áldozatvállalása. Ennek egyik legnagyszerűbb megjelenítése az 1933-ban kiadott második verseskötet címadó versében, a Nagycsütörtökben olvasható.

Dsida a klasszikus hagyományokat megőrizve újította meg a költött versformákat. A megnyugvást – a Nyugat harmadik költőnemzedékéhez hasonlóan – ő is a bukolikus idillben kereste. Verseinek jó része nem a magyarságról szól, mégis a XX. századi magyar irodalom egyik legzseniálisabb hazafias alkotása, a kisebbségi tudat és felelősségérzet legnagyszerűbb megjelenítése a Psalmus Hungaricusban olvasható:

„Vagy félezernyi dalt megírtam
s e szót: magyar,
még le nem írtam.
Csábított minden idegen bozót,
minden szerelmet bujtató liget.
Ó, mily hálgyog borult szememre,
hogy meg nem láttalak,
te elhagytott, te búis, kopár sziget,
magyar sziget a népek Óceánján! (...)”

1937-ben feleségül veszi szerelmét, Imberty Melindát. Házasságukat Márton Áron áldja meg a kolozsvári Szent Mihály-templomban. A boldog házasságre azonban nem sok idő marad. Alig egy évre rá, 1938. június 7-én szíve felmondja a szolgálatot. Utolsó verseskötete, Az angyalok citeráján már halála után jelenik meg. Ebben a kötetben olvashatjuk a Tükör előtt című verset, melyben a halál közeledtét egyre jobban érző költő számot vet addigi életével. És utat mutat a – kisebbségi létben – felnövekvő generációknak:

„(...) Mondják, apáink bűne, ami történt.
Mindegy. Mienk a végzet és a sors.
Ők még a multba révednek tükörként,
mi már a sodró víz tükrén, a gyors
jelenben látjuk arcunkat s a törvényt:
Túlni – a bölcsek ételén a bors,
okulni – szükség, megbocsátni – jóság,
dolgozni – ez a legnagyobb valóság. (...)”

Dsida Jenőt Kolozsváron, a Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra. Sírfeliratát saját maga írta:

„Megtettem mindent, amit megtehettem,
kinek tartoztam, mindent megfizettem.
Elengedem mindenki tartozását,
felejtse el arcom romló földi mását.”

Dsida Jenő nem kötelező tananyag a középiskolában, az anyaországban ma még viszonylag kevesen ismerik, de akik egyszer megkóstolták művészetét, rajonganak érte. A centenárium talán jó alkalom arra, hogy kezünkbe vegyük és elolvassuk verseit, versfordításait. A századik évfordulón a Petőfi Irodalmi Múzeum kamarakiállításal emlékezik a költőre.

Dsida Jenő költői életművével 2007. szeptember 22-én posztumusz Magyar Örökség-díjat érdemelt ki.

**Hiszek
a nőben,
a versben,
a szépség
és jóság
misszió-
jában**

Dsida Jenő édesanyja kisnemesi családból származott, édesapja a Monarchia katonatisztje volt. Már gyermekkorában elkezd verseket fabrikálni. „Tizenöt és fél éves voltam, mikor első versem, valami kis névtelen köszöntő, megjelent Benedek Elek Cimborájában, s akkor kaptam az első honoráriumot. Azóta se voltam olyan boldog és büszke és magammal elégedett, mint akkor” – írja önéletrajzában. Szatmáron érettségizik 1925-ben a Mihai Eminescu Líceumban. A Bukarestből érkezett vizsgabiztos nem akarja elhinni, hogy Dsidának magyar az anyanyelve, olyan jól megtanult románul néhány év alatt. A középiskola után szülei szándéka szerint a kolozsvári egyetem jogi fakultására iratkozik be, bár ő maga orvos akar lenni. Az egyetemet végül nem fejezi be, 1927-től a Pásztortűz című lap szerkesztője lesz és egy évre rá megjelenik első verseskötete *Leselkedő magány* címmel. Ennek hatására Kemény János meghívja a marosvécsi Helikon-találkozóra, melyen mint elsőkönyves költő vesz részt.

Pályája kezdetén így ír magáról: „Éjszakánként szépeket álmodom, rendületlenül hiszek Istenben és az emberekben. Hiszek a nőben, a vers-

A KONZERVATÍV ANARCHISTA

írta: RAJCSÁNYI GELLÉRT

„A modern ember semmit nem tud hozzátenni a modernséghez – csak az tesz hozzá, akinek van mit felmutatnia ellene”

(Elias Canetti)

Szertenézett, s nem lelé. Pedig otthonzagú könyvek sárguló lapjaiban, pillanatfelvételek tekerésre fűzött villanásain üzenték neki a közvetítők. Akik a jelen előtti vagy azon túli ködből hitették el növendék elméjével, hogy létezik. Valami igazságról beszéltek a művészek és más nagy koponyák, ami megfeythető és elérhető és megérthető. Itt és most. Legalábbis nemsokára. „Ahogy felnősz, majd választ kapsz kérdéseidre. Jó, még gyerek vagy, nem értheted. Hallgasd a tündérmeséket és lőj ki még több zombit a Duke Nukemben. Á, már tizenéves vagy, most ünnepeld öntudatlanul, hogy élsz. Foglalkozz a hús-vér tündérekkel és neved ki még több zombit a szombat éjben. Aztán ezek még csak az egyetemi évek, tedd ugyanazt, mint eddig, csak még sűrűbben. Ne várj választ, még ne.” Ezt súgták neki a sorok közei és a néha bekövetkező filmszakadások.

Végül már érezte, hogy ideje volna belépni azon a kapun, ami mögött a beléplántált ún. végső értékek és a szívott bölcsességek világa tárul fel, hogy teljességben éljen, amíg

csak, na, addig. De egyre csak görbült köré a kérdőjel is: nem lesz olyan egyszerű a menet, ahogy azt előtte elképzelte. „Ez itt a világméretű leértékelések kora!” – hallotta a korszellemet. „Infláld le a pénzedet és győzől a versenyben! Infláld le a pénzedet és győzől a versenyben!” – hallotta a megmondóemberektől. „Csesszétek meg, én nem akarok porfára esni” – hallotta saját magát. A felrakott léceket kezdte hát lefelé csúsztatni. Engedett magából, hogy tovább engedjék. Már nem az egész igazságot akarta magának, csak, khm, az igazság kis szeleteit akarta kibontani.

Rájött, hogy legjobban teszi, ha zárójelbe rakja azt, amire eddig várt. Újra fel kellett találnia magát. Új keretek, új perspektívák! Innen nézve egy lépéssel közelebb került a megfeytéshez, miközben megértette, hogy teljesen soha nem fog eljutni hozzá. Legalábbis ebben a felvonásban.

De megfogadta, hogy magában soha nem fog leszámolni a tudással: van igazság. De azt is látta, hogy nincs unalmasabb és veszélyesebb ember annál, mint aki az igazság

birtokosának hirdeti magát. Ezt a jogot már kétezer éve einstandolta magának az Egyetlen. A helyi érdekű megváltóktól és eszméiktől már nem várt semmit, jót végképp nem. Lejártatták magukat az előző században. És nem felejtette el: van rend, van ok és okozat. Akkor is, ha a világnak ezen fertályán soha nem látta ennek bizonyosságát. Azt is megértő szomorúsággal ismerte fel, hogy erre felé a rendet egymásba burjánzó, személytelen szervezetekkel akarják megteremteni. Amik csak arra voltak jók, hogy önző, magányos túlélővé züllesszék az egykor volt közösség tagjait. Ha volt ilyen egyáltalán. Már rendteremtést sem várt senkitől, a hatalomtól végképp nem. Mit várjon azoktól, akik mindent elárultak, amiben hitt? Túl könnyen oszlik az illúziók köde. De válaszul nem a mindent besározó cinizmus mellé állt. Csak megköszönte, hogy mostantól még tisztábban láthat.

Elhatározta, hogy csak azért is jót akar majd mindenkinek. De nem fogja senkinek az orrára kötni. Mások akarata ellenére pedig végképp nem fog jót akarni, naná. Konzervatív kiskaté, első szabály kipipálva. Csenedesebb, életbúvár napokon menetektervezett az előtte álló évekre, pedig tudta, hogy valahol a rendszer nélküli rendszeret lehet a jó élet kulcsa. No, de azt még keresni kell egy darabig. Addig majd eljuttassa néha, hogy már vannak bölcs gondolatai, bízza abban, hogy egyszer valóban lesznek.

Végül úgy döntött: kiharásít magának egy kis szeletkét. Megműveli, felépíti, megtalálja, megalapítja, felneveli, majd szemléli. „Szép mulatság lesz” – gondolta. „Pont elég egy életre.”

Nincs unalmasabb és veszélyesebb ember annál, mint aki az igazság birtokosának hirdeti magát

Ára csak: 395 Ft!

www.kepmas.hu
képmás
családmagazin

Októberi lapunk
tartalmából:

Mire szomjazunk?

- Hitelspirálban a lakosság
- Tavaszi áradás, nyári szárazság
- Élet 44 év és 44-es méret fölött
- Ivás ürügyén:
– mérgek a pohárban
- Tej-kalauz
- Alma Kréta szigetéről:
a birsalama

*A család magazinja
október 4-étől
az újságárusoknál!*

BORMELLÉKLET

érdektelen tudósítások

„Visszautasítom és elégtételt kérek.”

Keller László országgyűlési képviselő,
volt közpénzügyi államtitkár

visszafogott vélemények

„Hát ez egy óriási f.....g”

Havas Henrik újságíró olvasói levele az Indexhez

tartózkodó kritikák

„Kit nem küldtek még el a sunyiba? Már magukon kívül?”

Farkasházy Tivadar újságíró, humorista

index

www.index.hu

a mértéktartó hírportál